

OSLOMET

Elizabeth Elton

«Hold døren åpen til den kulturen vi kommer fra. En dag skal vi kanskje tilbake»

En kvalitativ undersøkelse av unge voksne med minoritetsbakgrunns
erfaringer med å bo i majoritetsfosterhjem

Masteroppgave i Barnevern

OsloMet – storbyuniversitetet , Fakultet for samfunnsvitenskap

Oslo 2023

Sammendrag

Stadig flere barn og unge i fosterhjem har minoritetsbakgrunn, og det eksisterer lite forskningen om hvordan fosterhjemsfeltet skal møte disse barnas behov. I denne studien belyser jeg derfor ***Hvordan unge voksne med minoritetsbakgrunn har opplevd å bo i majoritetsfosterhjem.*** Gjennom seks kvalitative semistrukturerte intervjuer undersøkte jeg kulturens betydning, opplevelse av tilhørighet og etnisk identitet.

Tilnærmingen til problemstillingen er at virkeligheten er sosialt konstruert og at den enkeltes erfaringer skapes i samspill med omgivelsene. Symbolsk interaksjonisme ble brukt til å studere identitetsarbeidet for barn med minoritetsbakgrunn når de speiler seg i nære omsorgspersoner som har en annen kulturell forståelse og tilnærming enn det foreldrene har. Ved bruk av minoritetsstressmodellen diskuterer jeg strategier for å navigere og håndtere mulig minoritetsstress i et majoritetsfosterhjem.

I min analyse kom det frem at informantene tilskrev minoritetskulturen ulik verdi og plass. Ønsket om å høre til og være lik som andre i både fosterfamilien og nærmiljøet var viktig for alle informantene. Opplevelse av å bli inkludert og anerkjent fremmet tilhørighet til fosterhjemmet. Frihet til å ta informerte valg bidro positivt til utforming av etnisk identitet. Studien viste at foreldre og storfamilie spilte en rolle når det gjaldt kontinuitet og utvikling av etnisk identitet. Unge voksne som opplevde krav om tilpasning og i liten grad hadde opplevd å bli inkludert i fosterhjemmet, opplevde utfordringer i sitt identitetsarbeid. De strevde med å føle tilhørighet til fosterhjemmet, samtidig som de opplevde å miste tilhørighet til minoritetsgruppen. De unge voksne som hadde bodd i majoritetsfosterhjem som ikke tematiserte minoritetsbakgrunnen deres i særlig grad, syntes å identifisere seg med majoritetskulturen, og hadde et utenfrablikk på minoritetskulturen. De koblet minoritetskulturen til omsorgssvikt og identifiserte seg ikke med minoritetsgruppen når de beskrev etnisk tilhørighet.

Studien viser et komplekst og mangesidig bilde av fenomenet, og understreker hvor viktig det er å undersøke barnets kontekst og perspektiv for at fosterforeldre med majoritetsbakgrunn skal kunne gi utviklingsstøttende omsorg til barn med minoritetsbakgrunn.

Abstract

An increasing number of children and young people in foster care have minority backgrounds. The current research on how the field should meet these children's needs is scarce. In this thesis I therefore shed light on ***how adults with a minority background have experienced living in majority foster homes*** . Through six qualitative semi-structured interviews, I investigated the significance of culture, sense of belonging and ethnic identity.

My approach is that reality is socially constructed, and that the individual's experiences are created in interaction with the environment. Symbolic interactionism was used to study the identity work of children with minority background. Caregivers who had a different cultural understanding and approach than the birthparents did. Using the minority stress model (Meyyer,2003), I discuss strategies for navigating and managing possible minority stress as a minority in a majority foster home.

My analysis showed that the informants attributed different values and attention to the minority culture. The desire to belong and to be the same as the foster family and the local community was important to all the informants. A sense of being included and accepted promoted belonging to the foster family. The liberty to make informed choices seemed to contribute positively to the child's identity development. The study showed that parents and extended family played a role in terms of continuity and development of ethnic identity. Young adults who experienced demands for adaptation, together with not feeling included by the foster family, experienced challenges in their identity work. They struggled to feel a sense of belonging to the foster carers, while at the same time the feeling of not belonging towards the minority group. The young adults who had lived in majority foster homes who did not address their minority background to any great extent, seemed to identify with the majority culture, and had an outside view of the minority culture. They linked the minority culture to neglect and did not identify with the minority group when describing ethnic affiliation.

The study shows a complex and multifaceted picture of the phenomenon, and emphasizes the importance of investigating the child's context and perspective, if foster parents are to be able to provide developmental supportive care to children with minority backgrounds.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	2
Abstract	3
Innholdsfortegnelse	4
Forord.....	6
1. Innledningskapittel	7
1.1 Bakgrunn og tema.....	7
1.2 Relevansen for barnevernsfeltet.....	8
1.3 Avgrensninger	9
1.4 Forforståelse	9
1.5 Begrepsavklaringer	10
1.6 Oppbygging av oppgaven	16
1.7 Forskning på området.....	16
1.7.1 Litteratursøk	16
1.7.2 Presentasjon av tidligere forskning.....	17
1.8 Problemstillingen	23
2. Fakta om fosterhjem	24
2. 1 Kulturelle rettigheter	26
3. Teoretiske perspektiver og begreper	27
3.1 Vitenskapsteoretisk ståsted	27
3.2 Symbolsk interaksjonisme	29
3.2.1 Mead og Blumers symbolske interaksjonisme	30
3.2.2 Cooleys «The looking glass self».....	31
3.2 Minoritetsstressmodellen	32
3.3 Kultur.....	36
3.4 Identitet og Etnisk identitet.....	38
3.4.1 Identitet	38
3.4.2 Etnisk identitet og etnisk sosialisering	39
4. Metode.....	41
4.1 Det kvalitative intervjuet.....	41
4.5 Utvalg	42
4.6 Rekruttering	42
4.7 Informantene	44
4.8. Intervjuene.....	44
4.9. Transkribering og anonymisering.....	46
4.8. Forskningsetiske refleksjoner	47
4.9 Kvalitetskrav	48

4.9.1 Pålitelighet og Gyldighet.....	48
4.9.2 Generaliserbarhet.....	49
4.10 Analyse.....	49
4.10.1 Analytiske spørsmål.....	50
5. Presentasjon av resutater fra analysen.....	53
5.1 Om kapittelet.....	53
5.2. Inkludering og tilhørighet.....	54
5.3 Krav om tilpasning skapte forvirring og fortvilelse.....	57
5.3.1 Definisjon av situasjonen.....	57
5.3.2 Kulturens betydning som en del av konteksten.....	58
5.3.3 Å speile seg i andres blikk- the looking glass self.....	60
5.4.4 Manglende tematisering av minoritetsbakgrunn.....	62
5.4.5 Annerledeshet.....	63
5.4.6 Strategier for å håndtere motsetninger.....	65
5.5 Kontinuitet og mangel på kontinuitet.....	68
5.5.1 Familiens betydning.....	68
5.5.3 Storfamiliens betydning.....	69
5.7 Etnisk identitet: Kultur, flerkultur og krysskultur.....	70
6. Konklusjon og avsluttende bemerkninger.....	73
6.1 Hovedkonklusjoner.....	74
Inkludering og tilhørighet.....	74
Krav om tilpasning skapte forvirring og fortvilelse.....	74
Manglende tematisering av minoritetsbakgrunn kan ha påvirket synet på egen minoriet.....	75
Kontinuitet og mangel på kontinuitet påvirket de unges tilhørighet og identitet.....	75
Storfamiliens betydning.....	75
Etnisk identitet.....	76
6.2 Implikasjoner for praksis.....	76
6.3 Oppsummerende bemerkninger.....	77
6.4 Råd til fosterhjemsomsorgen.....	77
Litteraturliste.....	79
Vedlegg.....	86

Forord

«Å føle tilhørighet er et grunnleggende behov. Det er følelsen av å være del av et fellesskap hvor du blir respektert, sett og forstått som du er».

Verdensdagen for psykisk helse, 2023

Siden jeg startet i fosterhjemsomsorgen i 2002 har jeg møtt mange barn med minoritetsbakgrunn som bor i fosterhjem. Jeg har ofte opplevd diskusjoner om temaet som verdiladet og preget av sosialarbeidernes individuelle erfaringer og holdninger, og er opptatt at vi trenger mer kunnskap. Jeg er selv halvt norsk og halvt Kenyansk og har opplevd å bli definert inn i minoritetsgrupper jeg ikke kjenner meg igjen i, samtidig har min lange erfaring i fosterhjemstjenesten gjort at jeg er bærer av praksis som trenger å endre seg. I dag jobber jeg i Spisskompetansemiljøet for opplæring av fosterhjem, hvor jeg bidrar i utvikling av nasjonale opplæringsprogram for de som skal bli fosterhjem i Norge i fremtiden og er opptatt av hva vi skal lære fosterforeldre før de tar fatt på oppdraget. Disse faktorene til sammen er bakgrunnen for at jeg ville skrive masteroppgave om dette temaet.

Å skrive denne masteroppgaven ved siden av jobb har vært spennende, lærerikt og til tider svært krevende. Jeg er så heldig å ha mennesker rundt meg som har gitt tid og rom til å bruke så mye tid på det jeg brenner for, og ikke minst støttet og oppmuntret meg når det har vært behov for det. Tusen takk! Takk også til arbeidsplassen min som har tilrettelagt for muligheten til å ta videreutdanning og som har lyttet til mine mange tanker og innspill til opplæringen knyttet til dette temaet. Jeg vil takke veilederen min, Oddbjørg Skjær Ulvik for kyndig hjelp og god støtte gjennom hele prosessen.

Og ikke minst: Tusen takk til informantene som var villige til å dele sine historier med meg. Jeg er ydmyk og takknemmelig!

Høvik, 15.11.23

Elizabeth Elton

1. Innledningskapittel

1.1 Bakgrunn og tema

I Norge bor ca 8300 barn og unge i fosterhjem (Bufdir, 2023). Økt globalisering og migrasjon, har gjort at den etniske sammensetningen i befolkningen har endret seg de siste 50 årene (Skytte, 2014, s. 46, Eide, 2009; Gulbrandsen, 2017; Javo, 2018; Proba samfunnsanalyse, 2017; Salole, 2018, s. 20). Flere barn og unge som flytter i fosterhjem har minoritetsbakgrunn. Barnevernsfeltet er i stadig utvikling. Ny forskning, politikk, rettspraksis fra inn og utland og nye syn på hva som er godt barnevern påvirker hvordan vi ser på barn og barns behov.

Staten Norge har fått kritikk fra Den Europeiske Menneskerettighetsdomstolen (EMD) for manglende ivaretagelse av barns kulturelle rettigheter ved plassering utenfor hjemmet (Stang, m.fl., 2022, s.158). Dette, og et bredere fokus på mangfold i samfunnet, har ført til at fagfeltet har begynt å rette oppmerksomhet mot hva som ligger i barns kulturelle rettigheter. Denne økte oppmerksomheten er i tråd med barnevernsreformen (Prop. 73 L (2016-2017)), og økte satsinger på barn og unge i sårbare omsorgssituasjoner (NOU 2018:18 s.12; Meld. St. 17, 2015–2016). Dette er noe av bakgrunnen for at jeg i denne oppgaven har fokus på barn med minoritetsbakgrunn i fosterhjem.

Til tross for politisk prioritering, ønske fra minoritetsbefolkningen, fra kommunalt og statlige barnevern om å rekruttere flere fosterfamilier med minoritetsbakgrunn (NOU 2018:18 s.12; Meld. St. 17 2015–2016, s. 50; Proba samfunnsanalyse 2017, s. 10), lykkes barnevernfeltet i liten grad. Manglende tillit til barnevernet (Fylkesnes m.fl. 2015; Handulle & Vassenden, 2021; Paulsen m.fl 2017), så vel som manglende kunnskap og kompetanse hos barnevernansatte hva gjelder å vurdere minoritetsfamilier opp mot krav til fosterhjem (NOU 2018:18 s.12) er mulige forklaringer. Det er ikke alltid minoritetshensynet som veier tyngst når fosterhjem skal rekrutteres til det enkelte barn (Alvik, 2022, s. 27; Proba samfunnsanalyse 2017, s. 20), barns medvirkning og barns øvrige behov *kan* veie tyngre. De fleste barn av urfolk, nasjonale minoriteter og barn med innvandrerbakgrunn og deres etterkommere bor derfor i majoritetstsfosterhjem når det er behov for plassering i fosterhjem (Proba samfunnsanalyse, 2017, s. 3 og s. 8).

Gjennomgangen av aktuell forskning og litteratur relatert til denne oppgaven, gir indikasjoner på manglende kunnskap om hva barn med minoritetsbakgrunn i fosterhjem er i behov av (Proba samfunnsanalyse 2017, s. 8 og s. 63; NOU 2018:8, s. 34). Fordi mange av disse barna flytter i majoritetsfosterhjem, ses et økt behov for kunnskap om barn med minoritetsbakgrunn sin opplevelse av en slik plassering. Jeg har funnet lite om hvordan barn og unge selv definerer sine behov og ønsket derfor å undersøke dette. Hensikten er å bidra til økt kunnskap på fosterhjemsfeltet.

Jeg vil i det følgende gjøre rede for temaets relevans for barnevernsfeltet , og for hvilke avgrensninger jeg har gjort. Jeg vil gjøre nødvendige begrepsavklaringer, deretter vil jeg foreta en kort gjennomgang av relevant forskning relatert til oppgavens tema.

1.2 Relevansen for barnevernsfeltet

Norge har nylig fått kritikk av EMD for å ikke ivareta barns kulturelle rettigheter i tilstrekkelig grad (Alvik, 2022; s. 27, Stang m.fl. , s. 158). Studier av urbefolkningen i Norge har vist at både samisk- og rombefolkning har lidd under at deres kulturelle rettigheter ikke har blitt ivaretatt under barnevernets omsorg generelt, og i fosterhjem spesielt (Javo, 2017, s. 15; Saus, 2021, s. 8f). Mindre norske undersøkelser peker på at barneverntjenesten og fosterforeldre ikke har fått opplæring og støtte til å ivareta barns kulturelle rettigheter i tråd med lovens krav (Proba samfunnsanalyse, 2017; Lund- Fallingen, 2013; Rommetvedt, 2006). I 2022 fikk Norge ny barnevernslov hvor barns kulturelle rettigheter er skjerpet (Barnevernsloven, 2021, §1-8). For å kunne ivareta disse rettighetene trenger fagfeltet mer kunnskap om hva en slik ivaretagelse skal innebære. Som et ledd i å bygge denne kunnskapen er det relevant å studere hvordan barn med kulturelle rettigheter opplever å bo i majoritetsfosterhjem.

Oppgaven henvender seg både til de unge voksne jeg har snakket med, barn og unge med minoritetsbakgrunn i fosterhjem, og til fagfeltet som skal ivareta dem. Hva kan vi gjøre for å ivareta deres rettigheter på en måte som bidrar til at barnet skal få best mulig omsorg i fosterhjemmet, slik intensjonen er (NOU 2018:8, s. 15). Barnevern og fosterforeldre trenger retning på arbeidet med denne målgruppen og kanskje kan denne studien bidra til å opplyse

noe. Jeg ønsket å se på om unge voksnes erfaringer kunne de gi meg en forståelse av hva vi må se nærmere når det er vurdert at minoritetsfosterhjem ikke er aktuelt eller ikke mulig.

1.3 Avgrensninger

Jeg har avgrenset oppgaven til å gjelde unge voksne med minoritetsbakgrunn. Når jeg omtaler erfaringer fra fosterhjemmene er det deres perspektiv som har vært gjenstand for min interesse og undersøkelse, jeg har derfor ikke intervjuet fosterforeldrene, foreldrene, eller andre aktører i saken. En mer omfattende undersøkelse av alle aktører kunne bidratt til et mer nyansert bilde, men som forsker var det de unges opplevelse jeg var ute etter.

Tilhørighet er nødvendig for å sikre overlevelse og vekst og for å forme personlig identitet (Binder, 2018, s. 213), og det er et av flere mål i fosterhjemsomsorgen å skape en familiesituasjon hvor barnet kan høre til (NOU 2018:18, s. 61). Jeg har derfor valgt å nærme meg problemstillingen gjennom å undersøke hvordan de unge voksne opplevde å høre til i fosterhjemmet og hvordan de opplevde sin etniske identitet på intervjutidspunktet. Jeg fokuserer også på de unges opplevelse av kultur fordi det er særegent ved barn med minoritetsbakgrunn.

En rekke faktorer påvirker hvordan barn og unge opplever å bo i fosterhjem. Det er ikke mulig i en slik studie å skille de ulike aspektene fra hverandre. Det å bli utsatt for omsorgssvikt og traumer påvirker hvordan barn knytter seg til nye omsorgspersoner. I denne studien har jeg likevel valgt å ha fokus på tilhørighet og identitet sett i lys av minoritets- og majoritetsperspektivet.

Det er tilsvarende diskutert om identitet er flytende eller fast, om man kan ha en identitet i en setting og en i en annen setting. Identitet er et stort tema, og fokuset i denne oppgaven vil være knyttet til problemstillingen og handle om opplevelse og utvikling av etnisk identitet og hvordan de unge ser seg selv i forhold til sin minoritetstilhørighet.

1.4 Forforståelse

Forskerens egne erfaringer, kunnskaper og teoretiske perspektiver er utgangspunkt for det forskeren registrerer og fortolker (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 47). I møtet med temaet for

denne masteroppgaven har jeg reflektert over min egen forforståelse. Mitt eget utgangspunkt er at jeg har jobbet i fosterhjemsfeltet siden 2001. Jeg har møtt mange barn og unge med minoritetsbakgrunn og jeg har arbeidet med fosterforeldre som har tatt vare på disse barna. Jeg har snakket med barn, foreldre og samarbeidspartnere og erfart at kunnskap og holdninger varierer. Jeg har i utgangspunktet tro på fosterhjem som et virksom tiltak for barn som må flytte fra hjemmet. Jeg jobber til daglig med å utvikle nasjonale opplæringsprogram for fosterhjem og har måttet reflektere over hva fremtidens opplæring for fosterforeldre bør inneholde.

Det at jeg studerer feltet fra innsiden kan gjøre at jeg er sosialisert inn i en måte å tenke på som gjør at jeg kan ha blinde flekker, at det er noe jeg ikke ser eller legge merket til fordi jeg ser det som selvfølgeligheter, farget av den faglige tradisjonen jeg har vært en del av i mange år. Fordelen med å studere et felt fra innsiden er at man har utstrakt kjennskap til det og har tilgang på problemstillinger som kan være skjult fra en som observerer utenfra. Jeg har selv en afrikansk og en norsk forelder, og jeg er født og vokst opp i Norge.

Alle delene av forskningsprosessen vil kunne være påvirket av min forforståelse, derfor har jeg gjort rede for den. Selv om det ikke er mulig å se bort fra den, har jeg forsøkt å sette egen forforståelse i parentes i presentasjonen av forskningen, for å fange opp informantenes forståelseshorisont og tenkemåte (Ytterhus, 2001, s. 43).

1.5 Begrepsavklaringer

Jeg vil i det følgende kort presenter noen sentrale begreper i oppgaven. Jeg vil definere hva som her menes med fosterhjem. Deretter gjør jeg rede for avgrensning av begrepene etnisitet og minoritet, kultur, identitet og tilhørighet i denne oppgaven. De mest sentrale begrepene vil bli drøftet i kapittel 3.

Fosterhjem

Et *fosterhjem* er et privat hjem som på oppdrag fra barneverntjenesten tar vare på barn som ikke kan bo hos foreldrene sine (Bufdir.no, 2023).

Barn med minoritetsbakgrunn

Med «barn» menes her barn og unge fra 0-18 år. Når jeg skriver «de unge voksne» eller «informantene» menes de unge voksne jeg har intervjuet, som var i alderen 20-32 år på intervjuetidspunktet, gjennomsnittsalder var 23,6 år.

Ordet «minoritet» betyr mindretall og er det motsatte av majoritet, som beskriver et flertall (Wæhle, 2023). Minoritet kan defineres som en gruppe som er i mindretall, har redusert makt og mindre innflytelse. Minoritet kan brukes om en folkegruppe som utgjør et mindretall av et lands befolkning. (Wæhle 2023, Jàvo, 2010, s. 22). Begrepet minoritet kan romme både etnisitet slik som flyktninger, innvandrere og deres etterkommere (Javo, 2010 s. 15, Salole, 2018, Wæhle, 2023), men også urfolk og nasjonale minoriteter som samer, kvener, eller Rom (Javo, 2010 s.15, Salole, 2018, Proba samfunnsanalyse, 2017, s. 8). Å være minoritet kan også handle om kjønn, legning eller andre kategorier og være avhengig av konteksten. Man kan være minoritet i en setting, men ikke i en annen. Man kan være minoritet i kraft av noe man tenker, gjør eller i kraft av kjennetegn som er mer eller mindre synlig for andre, slik som f.eks hudfarge eller hårtype (Javo, 2010 s.15, Salole, 2018).

Statistisk Sentralbyrå (SSB) kategoriserer «personer med innvandrerbakgrunn» som innvandrere (født i utlandet med to utenlandske foreldre) norskfødte barn av innvandrere (født i Norge med to utenlandske foreldre som har innvandret til Norge), norskfødte med en utenlandsk forelder (Dzamarija, 2019). Tredjegerasjonsinnvandrere er for eksempel ikke en egen kategori, men går under «øvrige befolkning» i statistikken (Dzamarija, 2019).

Nå det gjelder kulturelle rettigheter er det ikke noe som tilsier at det er nasjonalitet og fødested som definerer hvilken kultur og etnisk tilhørighet et menneske definerer seg inn i. I denne oppgaven avgrenses *minoritet* til de som *har en etnisitet eller kulturell bakgrunn som skiller seg fra majoriteten*. Det kan for eksempel handle om etnisitet, nasjonalitet, språk, kultur eller religion.

Etnisitet

Ordet etnisitet kommer fra ethos, som betyr «folk».

Det refererer vanligvis til et individs medlemskap i en gruppe som deler ett eller flere viktige fellestrekk, som gjør at de skiller seg fra andre grupper; samme forhistorie og opphav, samme språk og kulturell egenart, samme levemåte og tradisjoner, samme religion. (Jåvo 2010, s. 22)

Barth påpeker at en gitt gruppes kulturelle fellestrekk og dens grenser mot omverdenen kan være mer eller mindre felles (Barth, 1969 i Eide, 2009, s. 14). Etnisitet kan klassifiseres ved at individet definerer seg inn i gruppa eller at andre gjør det ut fra bestemte kriterier. Det kan være misforhold mellom egen og andres definisjon og kriterier (Javo, 2020). Det er i relasjoner mellom mennesker at grenser og forskjellene gjøres relevante. (Lithamn og Andersson, 2005 i Eide, 2009, s. 14, Eriksen & Sørheim i Mørck 1998, s. 69).

Salole (2018, s. 39) definerer «etniske minoritetsbarn» slik: «Barn med foreldre med annen etnisk bakgrunn enn majoriteten». Salole understreker også at det finnes store variasjoner inne denne gruppen. Det er mange måter å omtale mennesker med røtter i ulike kulturer; for eksempel «innvandrere, flyktninger, migranter, utlendinger, flerkulturelle, fremmedkulturelle, bindestreksnordmenn, krysskulturelle, minoriteter, barn med foreldre fra andre kulturer» (Salole, 2018, s. 35f). Hvilke ord man bruker har betydning og makt (Salole, 2018, s. 41). Ord kan være fremmedgjørende og ekskluderende eller oppklarende og inkluderende, men vi trenger begreper som gjør at vi kan samtale om det som er særegent med denne gruppen. Det er viktig å ha en nyansert og kritisk holdning til hvordan majoriteten definerer etnisitet og hvordan minoritetspersonene definerer seg selv (Javo, 2017, s. 23). I møte med den enkelte barn og ungdom er det siste kanskje det viktigste. I denne oppgaven vil jeg bruke begrepene *barn og unge voksne med minoritetsbakgrunn* eller *minoriteter* som betegnelse i betydningen barn/unge voksne med annen etnisk bakgrunn enn majoriteten.

Majoritetsfosterhjem

Med majoritetsfosterhjem menes her fosterhjem hvor fosterforeldrene representerer majoritetsbefolkningen i landet fosterhjemsoppdraget utføres med tanke på kultur, etnisitet, landbakgrunn eller språk. I følge Store norske leksikon kan majoritet defineres som «flertall, altså det antall eller mengde av noe som utgjør mer enn halvparten» (Wehle,

2023). Majoritet er det motsatte av minoritet som definert over. Alle informantene oppga å ha fosterforeldre som var født og oppvokst i Norge med norske foreldre og vil i denne oppgaven omtales som majoritetsfosterhjem i motsetning til fosterhjem med etnisk eller kulturell minoritetsbakgrunn.

Fosterforeldre og foreldre

Jeg har valgt å omtale de voksne i fosterhjemmet som *fosterforeldre eller beredskapsforeldre* i denne oppgaven. Barnets biologiske foreldre omtales som *foreldre*. Jeg benytter meg av informantenes bruk av begrepene.

Kultur

«Kultur» brukes som en fellesbetegnelse i lovverket i form av å gi barn rett til å få ivarett sine *kulturelle rettigheter*. I dette ligger retten til å beholde og utvikle sin etnisitet, sitt språk, sin religion og kultur (Barnevernsloven, 2021, §5-3, 3. ledd).

Kultur kan sees på som en sekkebetegnelse for «hvordan mennesket tolker, forstår og organiserer verden» (Salole, 2018 s. 65).

«Et sett med verdisyn, verdier, idealer, normer og uttrykk som skapes, deles og vedlikeholdes av mennesker som lever i et samfunn. Disse ideene viderefremmes, arves og videreutvikles fra generasjon til generasjon» (Salole 2020, s. 20 og 48, Salole 2018, s. 65).

Kulturbegrepet drøftes videre i kapittel 3.

Identitet

I denne oppgaven forstås identitet som å handle om hvordan den enkelte oppfatter seg selv og verden i forhold til seg selv (Berger & Luckmann, 2000). Identitet handler om å forstå seg selv, finne ut hvor man hører til og finne ut hvem man er i forhold til andre. Dette er utviklingsoppgaver barn og ungdom har i oppveksten og over i voksen alder (Binder 2018, s.111; Frisen og Hwang, 2006, s. 86; Salole, 2020, s. 20). Sosiologen Charles H. Cooley utviklet konseptet «the looking glass self» for å vise hvordan menneskets opplevelse av et selv vokser frem gjennom å speile seg i andre. Cooley mente at mennesket er relasjonelt og

må forstås i relasjon til gruppen, samfunnet og sees i forhold til fortid og nåtid (Downey, 2015, s. 535). Identitet gjøres mer rede for i kapittel 3.

Tilhørighet

Tilhørighet er et begrep som ikke er fylt opp med innhold, men det kan dekke de samme fenomenene som «tilknytning». Begrepet tilhørighet aktualiserer også «ikke-tilhørighet». Tilhørighet kan være en følelse, noe eksistensielt som handler om å være en del av noe med personlig verdi eller en beskrivelse (Ulvik, 2007). Tilhørighet kan rettes mot nære relasjoner, mot grupper med samme mening eller likhetstrekk, eller mot samfunnet.

Menneskets behov for tilhørighet er grunnleggende og universelt (Binder, 2018, s. 111, Baumeister & Leary, 1995, s. 522). Professor Per – Einar Binder peker på at behov for tilhørighet ligger til grunn for å sikre overlevelse og vekst og for å forme en personlig identitet (Binder 2018, s. 111). Tilhørighet er en sterk drivkraft til å forme og vedlikeholde interpersonlige tilknytningsrelasjoner. (Baumeister & Leary, 1995, s. 522).

Tilhørighet kan derfor sees på som sosial tilknytning. Salole (2020, s. 117) definerer tilhørighet som «hvor eller med hvem du føler deg hjemme». Det handler om hvilke erfaringer, tanker, verdier, språk og oppførsel du kjenner deg igjen i. Å tilhøre flere grupper eller ikke føle seg hjemme i noen grupper, avhengig av de erfaringene man har gjort seg. Og om man opplever gjenkjennelse i verdier, tanker og språk (Salole, 2020, s. 118). Tilhørighet handler om gjenkjennelse og forståelse knyttet til mennesker og samfunn man ferdes i, og i hvilken grad man får anerkjennelse og bekreftelse for den man er. Tilhørighet handler også om å eie familiehistorie, vaner og tradisjoner, og i hvilken grad man mestrer språk og kommunikasjonsform (Salole, 2020, s. 118).

I undersøkelse av hvordan barn med minoritetsbakgrunn har opplevd å bo i majoritetsfosterhjem studerer jeg hvordan de unge voksne opplevde tilhørighet i lys av at de bodde i majoritetsfosterjem.

Krysskulturelle barn

Begrepet krysskulturelle barn, eller *cross cultural kids*, er en betegnelse utviklet av Ruth E. Van Reken (Pollock & Van Reken, 2010, s. 31). Begrepet dekker barn som «lever eller har

levd eller interagert med to eller flere kulturelle miljøer over en signifikant periode i barndommen» (Pollock & Van Reken, 2010, s. 31). Pollock & Van Reken (2010) definerer krysskulturelle barn som barn av immigranter, flyktninger, internasjonalt adopterte eller andre som har vokst opp som minoriteter i et større samfunn (2010, s. 28, Salole, 2018, s. 27). Felles for gruppen er at de har en bred krysskulturell erfaring gjennom interaksjon over tid med to eller flere kulturer (Pollock & Van Reken, 2010, s. 31; Salole, 2018, s. 38).

Begrepet er relevant når vi skal studere unge voksne med minoritetsbakgrunn som har bodd i majoritetsfosterhjem. Ut fra definisjonen over kan man tenke at de unge har krysskulturelle erfaringer både ved at de har bodd i en familie med minoritetsbakgrunn i det norske samfunnet før de flyttet i fosterhjem, og i at de med sin minoritetsbakgrunn og familie, bodde i et majoritetsfosterhjem. I følge Salole (2018) representerer krysskulturelle barn i Norge over 200 land, folkegrupper og selvstyrte regioner, som snakker ulike språk og praktiserer ulike religioner (Salole, 2018, s. 40). Mange har vært innom flere land på vei til der de er i dag og familier kan i tillegg bestå av medlemmer fra ulike land eller bakgrunner. Dette er et perspektiv jeg vil trekke inn når jeg ser på unge voksne med minoritetsbakgrunns opplevelse av å ha bodd i majoritetsfosterhjem.

Etnosentrisme

Når man snakker om minoritet og majoritet er det naturlig å trekke frem begrepet etnosentrisme. Etnosentrisme vil si at majoritetens kulturelle normer etableres som allemennene, og blir en målestokk for hvordan vi ser verden. Å ha en etnosentrisk holdning vil si at man «setter sin egen kultur i sentrum og ser verden fra eget kulturelt ståsted» (Javo, 2017, s. 50). Man tar egne verdier og holdninger for gitt, og ser på disse som sannheten (Javo, 2017, s. 50). Salole påpeker at utviklingspsykologi er et eksempel, hvor storfamilien ikke er inkludert i vestlige teorier om tilknytning, relasjon, identitet (Salole 2018, s. 136). Salole mener det finnes lite forskning og teori om barns utvikling som ivaretar det flerkulturelle perspektivet. Teoriene må tilpasses kulturelle forskjeller og migrasjonstematikk. Den vestlige utviklingspsykologien som handler om at utvikling går i gitte stadier er kritisert for nettopp etnosentrisme (Salole 2018, s. 136). Teoriene er utviklet på bakgrunn av forskning på vestlige, hvite mennesker i middelklassen og øvre middelklasse, men gjort til noe universelt som er representativt for alle.

Etnosentrisme blir aktuelt med tanke på hvordan barn med minoritetsbakgrunn blir ivaretatt i majoritetsfosterhjem. Hvordan barnevernssystemet ivaretar det flerkulturelle perspektivet vil påvirke (Kiz og Skivenes, 2012). I hvilken grad er for eksempel storfamilien involvert i barnets liv i fosterhjemsomsorgen? I individualistiske kulturer som i Norge er barnevernet opptatt av kjernefamilien og hva som skjer i samspillet med nærmeste omsorgspersoner, mens i mange kollektivistiske kulturer er kanskje hele storfamilien definert som nære omsorgspersoner og har en annen rolle i sosialiseringprosessen enn tradisjonelt i vestlige land (Salole, 2018, s. 136).

1.6 Oppbygging av oppgaven

I innledningen presenterer jeg bakgrunnen for valg av tema for denne masteroppgaven, og relevansen for fagfeltet. Her foretar jeg noen begrepsavklaringer og redegjør for relevant forskning på området. Deretter presenterer jeg studiens problemstilling. I kapittel 2 presenteres noen fakta om fosterhjemsordningen, som bakgrunn for forståelse av problemstillingen, og en kort redegjørelse for hva lovverket sier om barns kulturelle rettigheter. I kapittel 3 tar jeg for meg mitt vitenskapelige ståsted og teoretiske perspektiver, og drøfter noen sentrale begreper. I kapittel 4 redegjør jeg for valg av metode, metodologiske avveininger, forskningsdesign og analyseprosessen. I kapittel 5 presenterer jeg analyseresultatene og drøfter disse i lys av teori og forskning på området.

I kapittel 6 foretas en oppsummering og resultatene diskuteres. Avslutningsvis ser jeg også på implikasjoner for praksisfeltet.

1.7 Forskning på området

1.7.1 Litteratursøk

Jeg startet med å søke etter litteratur for å bli bedre kjent med temaet for oppgaven. Etter datainnsamlingen fant jeg behov for å søke mer teori. Det fant jeg delvis i litteratursøk og delvis via andre empiriske studier. Jeg foretok deretter avgrensninger i litteraturen og leste meg frem til det som fremsto som relevant for min analyse. Jeg utvidet og innskrenket søk og relevans under hele analyseprosessen. Blant annet dukket etnosentrisme og

minoritetsstress og krysskulturelle barn opp som interessante begreper underveis. Jeg foretok jeg litteratursøk i Oria, Academic Serch Ultimate, SocINDEX og Google scholar. Se eksempel på litteratursøk i vedlegg 1.

1.7.2 Presentasjon av tidligere forskning

For å undersøke målgruppen for min studie var det relevant å se på forskning på barn med minoretsbakgrunn og fosterhjem. Det er etter hvert skrevet en del om utfordringer, dilemmaer og muligheter for barn og unge som vokser opp med flere kulturer (Salole, 2013; 2018 og 2021). Fordi tilhørighet og identitet er en del av operasjonaliseringen av opplevelse av å bo i fosterhjem, vil jeg vise til noen studier knyttet til barns tihørighet i fosterhjem. Jeg vil i det følgende gjøre kort rede for forskning jeg har ansett som relevant for denne oppgaven.

På oppdrag fra Barne- ungdoms og familiedirektoratet (Bufdir) gjorde Proba samfunnsanalyse en undersøkelse av barn med minoritetsbakgrunn i fosterhjem (2017). Studien inneholdt litteraturstudier og kvalitative intervjuer med syv tidligere fosterbarn, to foreldre, barnevernsansatte, Bufetat, interseorganisasjoner i innvandrer miljøer mfl. Proba samfunnsanalyse undersøkte hvordan fosterhjems plasseringer påvirket minoritetsbarns utvikling.

Noe av det som er relevant for denne oppgaven er at Proba samfunnsanalyse fant at unge hadde ulike erfaringer med å bo i norske fosterhjem. Forhold til livssyn og morsmål varierte. Barneverntjenestene mente at noen av de unge forbant omsorgsvikt med etnisitet, og at de trengte hjelp til å få et positivt forhold til egen etnisitet (Proba samfunnsanalyse, 2017, s. 4). Forskerne fant at fosterforeldre kunne oppleve det som en vanskelig balanse mellom å skape tilhørighet til fosterfamilien og det å ta vare på barnets bakgrunn (Proba samfunnsanalyse, 2017, s. 5).

Proba samfunnsanalyses undersøkelse viste at selv om det er barneverntjenestenes ansvar å sørge for at språk, kultur og religion opprettholdes, var det i praksis overlatt til fosterforeldrene og gi oppfølging knyttet til kulturelle rettigheter, og at fosterforeldre ofte

strevde med dette. Fosterforeldre oppfattet at det var andre behov hos barnet som var viktigere å prioritere.

Kontakt med storfamilie kunne være en viktig kilde til kulturell identitet, men barna i undersøkelsen hadde lite kontakt med storfamilien. Både barnevernet og fosterhjemmene i undersøkelsen hadde inntrykk av at mange unge i fosterhjem ønsket å ta avstand fra egen kulturell og etnisk bakgrunn og ønsket å være lik fosterfamilien. De færreste ønsket å bo i fosterhjem med minoritetsbakgrunn, men de ble mer opptatt av egen etnisitet etter hvert som de ble eldre (Proba samfunnsanalyse, 2017, s. 5) Noen ansatte i barnevernstjenesten hadde opplevd at eldre ungdommer anklaget dem for å ha fratatt dem språk og identitet (Proba samfunnsanalyse, 2017, s. 61).

Proba samfunnsanalyse fant at barnevernet ofte hadde lite fokus på at det kunne være positivt for fosterbarn med minoritetsbakgrunn at de var flerkulturelle og flerspråklige (Proba samfunnsanalyse, 2017, s. 63).

Mange barn som hadde bodd i fosterhjem søkte til foreldrene etter at de flyttet ut. De så også at ved gjentatte flyttinger var det foreldrene og familien som representerer stabilitet og kontinuitet i barnets liv (Andersson, 2009 i Proba samfunnsanalyse 2017, s. 49). Samtidig mente forskerne at mange barn var så tydelig på at de ikke ønsket å være en del av foreldrenes kultur, og at det er viktig å ta utgangspunkt i det enkelte barns situasjon og behov. Barn har rett til medbestemmelse etter loven og rett til å ha innflytelse på eget liv (Proba samfunnsanalyse 2017, s. 49).

Lund- Fallingen (2013) undersøkte i sin masteroppgave i kulturmøter hvordan fosterfamilier ivaretok minoritetsbarns rettigheter i fosterhjem. Han foretok en survey med 49 fosterforeldre, samt kvalitative intervjuer med åtte av disse, om hvordan de støttet barnets etniske, kulturelle, religiøse og språklige bakgrunn, hvordan kontinuitet ble ivaretatt og om fosterforeldre fikk god nok opplæring og veiledning (Lund- Fallingen, 2013, s. 17ff). Lund- Fallingen fant at informasjon om barnets kulturelle bakgrunn og tilhørende behov ofte ble underkommunisert i rekruttering av fosterforeldre. Det var vanskelig å finne tydelige krav til hvordan fosterhjemmet skulle ivareta fosterbarnas kulturelle bakgrunn, og opplæring,

veiledning og oppfølging av fosterhjemmene var mangelfull og noen ganger fraværende når det gjaldt dette temaet (Lund-Fallingen, 2013, s. 118f).

Rommetvedt (2006) intervjuet i sin masteravhandling i religionshistorie, 13 fosterfamilier med fokus på hvordan barnets religiøse rettigheter ble ivaretatt i fosterhjem med en annen religiøs tilhørighet enn biologisk familie. Rommetvedt fant at religion læres gjennom møte med holdninger, observasjoner og deltakelse i religiøs praksis. Det er vanskelig for fosterfamilien å unngå å påvirke barnet med sine verdier og holdninger, da dette læres gjennom sosialisering i hverdagen. Det er vanskelig for fosteforeldrene å påvirke barnet med holdninger de ikke har (Rommetvedt, 2006, s.80). Rommetvedt fant at ikke alle fosteforeldre i undersøkelsen følte seg forpliktet til å ta hensyn til barnets livssynsmessige bakgrunn. Flere manglet kunnskap og kompetanse og var i behov av opplæring og holdningsarbeid knyttet til bevissthet om egen tro og praksis, eller mangel på (Rommetvedt, 2006, s. 81).

I prosjektet *samvær etter omsorgsovertakelse* foretok Stang, Baugerud, Backe-Hansen og Rugkåsa (2023) en forskningsbasert undersøkelse av samværsordninger i barnevernet. Studien omfatter barnevernstjenester, barn, foreldre og fosteforeldre samt en rekke aktører i barnevernsfeltet. En av delstudiene består i analyse av fylkesnemndsvedtak og lagmannsrettsavgjørelser i lys av de norske barnevernssakene i EMD (Alvik, 2021). Relevant for min problemstilling er deres gjennomgang av saker med minoritetsetniske familier (Stang m. fl, 2023 s. 158ff), selv om antall minoritetsetniske barn og foreldre i undersøkelsen er liten. Alvik (2021, Stang m.fl. 2023) fant at det fremstår som tilfeldig i hvilken grad det legges vekt på barns kulturelle rettigheter i fylkesnemndssaker (Stang mfl. 2023, s. 161).

Barnevernstjenesten så på samvær med opprinnelsesfamilien som positivt for minoritetsetniske barn og deres identitetsutvikling. Samvær kan være viktig for barnets mulighet til å praktisere morsmål og vedlikeholde tilknytning til språk, kulturelle normer, verdier, historie og tradisjoner (Stang mfl. 2023, s. 163). Barneverntjenester og fosteforeldre i undersøkelsen synes å ha forskjellige holdninger til barns kulturelle bakgrunn, fra åpne og imøtekommende til avvisende (Stang mfl., 2023, s. 164). Noen barn og ungdom tar avstand fra foreldrenes opprinnelseskultur og ønsker å være som jevnaldrende der de bor. Både barnevernstjenesten og fosterfamiliene i undersøkelsen mener det er viktig å respektere barn og ungdoms valg, men også at det er viktig å snakke med dem og hjelpe

dem til å reflektere over sine valg og konsekvensen av disse slik at de ikke angrer på sine valg på sikt (Stang mfl. 2023, s. 173).

Tilhørighet

Christiansen, Havnen og Havik (2013) intervjuet 43 unge i fosterhjem og deres fosterfereldre, foreldre og saksbehandlere. I sin studie av relasjonen mellom fosterforeldre og barn i fosterhjem, fant de at barna overordnet sett opplevde tilhørighet til fosterfamiliene, og at fosterhjemmet skapte et miljø av trygghet rundt barna. De fleste barna hadde også en følelse av tilhørighet til familien sin. Forskerne fant at de som var trygge på fosterforeldrene, beskrev fosterforeldre som ikke gav opp selv om det var vanskelig. De fungerte som heilagjeng og sto på for barna. Tegn på tilhørighet ble vurdert ut fra følelse av trygghet, om de opplevde seg som en del av familien, forholdet til biologisk familie, og om de ønsket å bli boende i fosterhjemmet etter at de fylte 18.

Nina Biehal(2012) intervjuet fosterbarn og fosterforeldre om hvordan barn utviklet tilhørighet til en eller begge familiene sine. Undersøkelsen gjaldt barn som har bodd i fosterhjem over 4 år eller lengre, i Storbritannia. Typisk for barna var at de hadde opplevd gjentatte brudd som gjorde tilknytning vanskelig og kompleks (Biehal 2012, s. 951). Forholdene barna hadde levd under kunne også føre til sosiale-, emosjonelle- og tilknytningsvansker som kunne bidra til å gjøre det vanskelig å knytte seg til fosterforeldre (Howe, 2005; Lindheim and Dozier, 2007; Quinton et al., 1998; Schofield and Beek, 2005 i Biethal, 2012).

Biethal (2012, s. 957) fant at de fleste barna opplevde tilhørighet til fosterfamilien og så seg selv som en del av familien. Flere av barna hadde hatt lite kontakt med foreldrene, og manglende kjennskap til foreldrene, men sorgen og tapet sto i veien for tilknytning til fosterforeldrene. Noen av barna følte ikke tilhørighet til noen av familiene. (Biethal, 2012, s. 957). Biethal fant at barnas følelse av tilhørighet ble påvirket av fosterforeldres emosjonelle forpliktelse og om barnet ble inkludert som et familiemedlem i det daglige. Fosterforeldre og barn skapte en god sirkel hvor deres respektive forståelse av tilhørighet ble gjensidig forsterket (Biethal, 2012, s.967). Biethal konkluderer med at det å hjelpe barn til å skape

mening i sin relasjon til både fosteforeldre og foreldre var viktig for tilhørighet. Studiene er relevant når jeg skal se nærmere på opplevd tilhørighet i fosterhjemmet.

Studier fra andre land

I internasjonal forskning brukes ulike begreper. Her er det tematikken i problemstillingen som har ledet meg frem når jeg har avgjort om forskningen kunne være relevant for min oppgave. Jeg har sett til engelskspråklige tekster som bruker begreper som «multicultural», «transracial», «crosscultural». Innholdet i ordet «race» i «*transracial*», tilsvarer det vi på fagfeltet i Norge bruker ord som «språklig, kulturell, etniske eller religiøse» likheter og forskjeller og er ikke knyttet til det biologiske rasebegrepet. Begrepet forstås her i betydning flerkulturelle. En lignende tolking av begrepet brukes av Dégener et al (2022, s. 215). og av Larsen (2009, s. 30).

I Danmark har Larsen (2009) undersøkt forhold rundt barn med etnisk minoritetsbakgrunn i fosterhjem. Aksjonsforskningen bestod av individuelle- og gruppeintervjuer, observasjoner av hjemmebesøk med 12 barnevernansatte med og uten minoritetsbakgrunn, 2 fosterhjems konsulenter, 7 fosteforeldre med og uten minoritetsbakgrunn, 5 barn og unge med minoritetsbakgrunn i fosterhjem i Københavns kommune. Fire av de fem barna bodde i fosterhjem i danske familier, en i minoritetsfamilie med samme bakgrunn som barnets foreldre. Analysen viste at fosterfamiliens etnisitet ikke hadde den store betydning. Barns identitet er flertydig og situasjonsavhengig. Larsen konkluderte med at barna hadde så ulike behov og ønsker at det ikke ville være mulig med en regel som passet for alle. Å fokusere for mye på etnisitet vil kunne skygge for andre viktige behov hos barnet (Larsen, 2009, s. 91).

I intervjuene med fosterbarn fant Larsen at barn med etnisk minoritetsbakgrunn som har bodd mange år i Danmark ikke bare vil føle seg «minoritetsetniske» men også «danske». Av 5 barn i undersøkelsen ønsket noen å bli sett på som danske, noen som dansk- etniske og noen som etniske. Noen ønsket fosterhjem med foreldrenes etnisitet mens noen ønsket dansk fosterhjem. Barna ytrer ønske om å ikke være de eneste som skilte seg ut (Larsen, 2009, s. 103). Larsen konkluderer med at etnisitet bare en av flere parametere som er viktig for barns identitetsutvikling. Det viktige er å la barn og foreldre bli lyttet til i rekrutteringen. En av konklusjonene var at fosterfamiliens bakgrunn når det gjelder språk, kultur og religion

er mindre viktig, til fordel for egenskaper og kunnskaper knyttet til fosterhjemsoppdrag generelt (Larsen, 2009, s 103).

Dégener et al.(2022) foretok en litteraturstudie av hvordan plassering påvirket etnisk identitet hos barn med minoritetsbakgrunn i majoritetsfosterhjem. Dégener et al. (2022, s. 201) fant at etnisk identitetsutvikling hos barn i fosterhjem påvirkes både av at de er fosterbarn og at de tilhører en etnisk minoritet (Dégener et al.,2022, s. 214). Plasseringen økte sannsynligheten for at de mistet kontakt med opprinnelsesfamilien. Der de unge hadde mistet eller hadde lite kontakt med biologisk familie, manglet de tilhørighet til etnisitet, rase eller kulturell bakgrunn. Når det gjaldt tilhørighet og mangel på tilhørighet hadde de fleste unge enten følelse av tilhørighet til fosterfamilien *eller* interesse for og tilhørighet til opprinnelsesfamiliens kultur og tradisjoner. Kontakt med opprinnelsesfamilien var positivt assosiert med et positivt syn på egen kulturelle bakgrunn. Imidlertid opplevde mange at samfunnet rundt definerte dem som annerledes enn fosterfamilien i kraft av sin minoritetsbakgrunn. Det å jevnlig bli minnet på den utseendemessige forskjellen fra fosterfamilien kunne føre til manglende følelse av tilhørighet. Disse mekanismene kunne sette begrensninger i de unges muligheter til å utforske sin etniske identitet. Imidlertid, understreker Dégener at al, er det viktig å ta med i betraktning at det å være fosterbarn i seg selv kan påvirke identitetsutvikling (Dégener et al., 2022, s. 214).

Dégener et. al (2020) foretok en kvalitativ undersøkelse av 20 unge mellom 11 og 19 år, med minoritetsbakgrunn i majoritetsfosterhjem i Nederland. Tema for undersøkelsen var hvordan det å bo i fosterhjem med en annet kulturell bakgrunn enn de selv (*transculturally placed*) påvirket ungdoms etniske identitet. Forskerne fant at ungdom mottok motstridende signaler om sin etnisitet fra fosterforeldre, foreldre, jevnaldrende og fremmede. Disse motstridende beskjedene kan forårsake forvirring når det gjelder etnisk identitet, og kunne bidra til at de unge tok avstand fra sin minoritetsbakgrunn. Studien viste at kombinasjonen av etnisk identitet og det å være ungdom i fosterhjem kan føre til tap av identiteter, men at når biologiske foreldre var involvert i de unges liv kunne det bidra til ønske om å utforske den etniske identiteten. Identitetsarbeid for unge i fosterhjem kan være en kompleks oppgave i seg selv (2020 s. 1). Å flytte i fosterhjem innebærer i seg selv endringer og tap. Å bo i fosterhjem kan også i seg selv innebære stigmatisering og annerledeshet. For etnisk

minoritetsungdom kan arbeidet med å tilpasse seg fosterhjemmet være spesielt krevende dersom det er opplevde kulturforskjeller mellom den unge og fosterhjemmet. Dégener et al (2020, s. 6) fant at en del av de unge var utsatt for dobbel sosial ekskludering ved at de følte seg utenfor i forhold til majoritetsbefolkningen ved at de ble sett på som annerledes eller ikke – majoriteter på grunn av utseende eller den åpenbare ulikheten til fosterfamilien. Samtidig kunne de kjenne på eksklusjon fra medlemmene av minoritetsgruppen som så på dem som mer lik majoriteten språklig og i væremåte. Slik erfarte noen å ikke høre til noe sted (Dégener et al., 2020, s 6).

Dégener et al. (2021) fant i en studie av 16 fosterforeldre- fosterbarn-dyader i Nederland at fosterforeldre primært hadde som mål å skape tilhørighet til familien. Dette samsvarer med noen norske undersøkelser (Proba samfunnsanalyse 2017, s. 5, Kiz og Skivenes 2012, s. 2649). Dégener et al. (2021) fant at fosterforeldre var mest opptatt av å ivareta det omsorgssviktede barnet og av å skape trygghet. Noen av fosterforeldrene trakk foreldrene inn i den etniske sosialiseringen. For familiene i studien førte det til at de integrerte foreldrenes ønsker i fosterbarnets hverdag. Fosterfamiliene forsøkte å finne en balanse mellom å høre til hverandre og anerkjenne ulikheter. Dégener fant at de unges opplevelse av seg selv som tilhørende en etnisk gruppe var avhengig av tilhørighet til eller mangel på tilhørighet til biologisk familie. Det kom også frem i studiene at målgruppen savnet rollemodeller med etnisk minoritetsbakgrunn for å kunne utforske egen etniske identitet og ha noen å speile seg i (Dégener, 2022).

1.8 Problemstillingen

Forskningsspørsmålet er formulert i følgende problemstilling:

Hvordan har unge voksne med minoritetsbakgrunn opplevd å bo i majoritetsfosterhjem?

For å få svar på forskningsspørsmålet har jeg i analysearbeidet stilt noen spørsmål til materialet i form av analytiske spørsmål (Johannessen m.fl, 2018) som avgrenser problemstillingen.

- Hva var kulturens betydning for de unge voksne når de bodde i fosterhjem?

- Hvordan har de unge voksne opplevd tilhørighet mens de bodde i fosterhjemmet?
- Hvordan så de unge voksne på egen etnisk identitet i dag?

De unge voksnes opplevelse ble utforsket ved å stille spørsmål om hvilken plass de erfarte at deres minoritetsbakgrunn har hatt i fosterhjemmet og hva kulturen betydde for dem.

Tilhørighet ble undersøkt med spørsmål om hva fosterforeldre gjorde for å tilby tilhørighet. Og hva slags kontakt de har med fosterforeldre i dag.

Etnisk identitet ble utforsket ved å spørre hvordan de unge voksne så på seg selv på intervju tidspunktet, og eventuelt hvordan de ville leve livet som voksen med tanke på minoritetstilhørighet.

Jeg vil i det følgende gå mer inn konteksten for mitt prosjekt ved å se nærmere på fosterhjemsinstitusjonen.

2. Fakta om fosterhjem

Som et bakteppe for denne oppgaven er det relevant å se kort på hva et fosterhjem er i lovverket, formål med plassering i fosterhjem og omfang av fosterhjem som omsorgstiltak i Norge. Jeg vil også gjøre kort rede for barns kulturelle rettigheter i fosterhjem.

Et fosterhjem er et privat hjem som ivaretar omsorgen for barn etter Lov om barnevernstjenester (Barnevernsloven, 2021) med tilhørende forskrifter. Krav til fosterhjem er presisert i lovens §9-3. «Fosterforeldre skal ha særlig evne, tid og overskudd til å gi barn et trygt og godt hjem» (Barnevernsloven, 2021). Barneverntjensten skal velge et fosterhjem som ivaretar «det enkelte barns behov» (Barnevernsloven, 2021, §9-6), og skal følge opp fosterhjemmet og barnet og sikre at barnet blir ivaretatt etter lovens formål. Det finner flere ulike typer fosterhjem f.eks kommunale fosterhjem og spesialiserte fosterhjem slik som beredskapshjem, familiehjem, ungdomsfamilier.

«Beredskapshjem» er fosterhjem som tar imot barn midlertidig, ofte akutt, og for en kortere periode (Bufdir, 2023). Med «fosterhjem», «familiehjem» og «ungdomsfamilier» mener jeg her familier som er godkjent av barneverntjenesten til det enkelte barn og med tanke på å

vare så lenge barnet har behov for det (Bufdir, 2023). I Norge er det et uttalt mål at fosterhjem som utgangspunkt skal være et midlertidig tiltak med gjenforening som mål (Stang m.fl. 2023, s. 40). Prinsippet om at barn primært skal vokse opp i sine familier kalles «det biologiske prinsipp» (Ulvik, 2007, s. 21).

Barn flytter i fosterhjem som frivillig hjelpetiltak (Barnevernsloven, 2021, §§3-2 og 4-1), eller etter vedtak om omsorgsovertakelse fra Helse- og barnevernsnemnda, tidligere Fylkesnemnda (Barnevernsloven, 2021, §§4-2 og 5-1).

Fosterhjem er det mest brukte omsorgstiltaket i Norge. Av barn som er plassert utenfor hjemmet bor 84% i fosterhjem (Bufdir.no, 2021). Innvandrere, norskfødte med innvandrerforeldre og norskfødte med utenlandske foreldre er overrepresentert når det gjelder barneverntiltak generelt, men det er omtrent like vanlig for barn med innvandrerbakgrunn å bo i fosterhjem som for barn uten innvandrerbakgrunn (NOU 2018:18, s. 12).

Det bor om lag 8 300 barn i fosterhjem i Norge (Bufdir, 2021). 2 600 av disse bor i familier de kjenner fra før (31%). I tillegg bor det til enhver tid om lag 550 barn i beredskapshjem. Utenom fosterhjem i familie og nære nettverk, var det i 2021; 3580 barn uten innvandrerbakgrunn, 845 norskfødte med innvandrerbakgrunn, 710 norskfødte med en innvandrerforelder og 570 barn som hadde innvandret som bodde i fosterhjem i Norge (Bufdir, 2021).

Årsakene til at barn og ungdom må flytte i fosterhjem er varierte. Generelt kan man si at årsaken er at de er blitt utsatt for omsorgssvikt (Backe Hansen mfl. 2013, s. 49f). Halvparten har opplevd vold eller overgrep. Undersøkelser viser at det er forhold ved omsorgssituasjonen og foreldrene som er vanligste grunn til at barn bor i fosterhjem. Rus, psykiske vansker og kriminalitet oppgis som kjennetegn ved mange av foreldrene (Meld.st 17, 2015-16; NOU 2018:18).

Fosterhjem i Norge skal gi barn og unge en familie som gir gode oppvekstvilkår (NOU 2018:18). Barn og unge som har opplevd omsorgssvikt trenger trygghet for å kunne utvikle

seg og for å utvikle resiliens (Backe Hansen mfl. 2013, s. 74; Biehal, 2012; Hertz 2011; NOU 2018:18, s. 61). I trygghet ligger kontinuitet, stabilitet og tilhørighet (Barnevernsloven 2021; Hertz, 2011, s. 239; NOU, 2018).

NOU 2018: 18, *Trygge rammer for fosterhjem* omtaler fosterfamiliens viktige oppgave slik:

Behovet for omsorg, trygghet og tilhørighet er grunnleggende for mennesker. Familie er en viktig arena for å dekke dette behovet. Et mål i fosterhjemsomsorgen er derfor å skape en ordening som er mest mulig lik andre familier, slik at barnet opplever å være del av en familie. For å få til dette er en god relasjon mellom barnet og fosterfamilien viktig. Trygghet og tilhørighet er også viktig for å gi barnet mulighet til å utvikle sin egen identitet og sosiale relasjoner (NOU 2018:18, s. 61).

På bakgrunn av dette finner jeg det naturlig å se nærmere på tilhørighet og identitet hos unge voksne med minoritetsbakgrunn som har bodd i fosterhjem med majoritetsbakgrunn, når jeg skal studere deres opplevelse av fenomenet.

2. 1 Kulturelle rettigheter

Å ivareta barns minoritetsbakgrunn handler ikke om faglige valg alene, det er en rettighet barn og unge har. I den nye barnevernsloven (2021) ble barns kulturelle rettigheter tydeliggjort i forhold til tidligere lov (Barnevernloven, 1992). Barnevernet er nå forpliktet til å ta hensyn til barnets etniske, kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn *i alle faser* av sitt arbeider med saken, og samiske barns særskilte rettigheter skal ivaretas (Barnevernsloven 2021, §1-8). Ifølge samme lov skal det i valg av plasseringssted etter vedtak om omsorgsovertakelse, «legges vekt på barnets mening, barnets identitet og behov for omsorg i et stabilt miljø, behovet for kontinuitet i barnets oppdragelse og barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn» (Barnevernsloven, 2021, §5-3, 3. ledd). Loven pålegger altså barnevernet både å ta kontinuitetshensyn og å inkludere barnets mening i form av medvirkning.

Bestemmelsene i Barnevernsloven (§5-3, 3- ledd) bygger på formuleringer i FNs Barnekonvensjon om at: «det skal tas tilbørlig hensyn til kontinuitet i barnets oppdragelse og til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn ved plassering av barn utenfor

hjemmet» (Barnekonvensjonen, 1989, art. 20, nr. 3). Bestemmelsen reflekterer også forpliktelsene som følger av FNs barnekonvensjon artikkel 30 om nasjonale minoriteter og urbefolknings særskilte rettigheter til å leve i pakt med sin kultur, religion og sitt språk.

Advokat Ingunn Alvik (2021) peker på det offentlige plikt til å sikre barn med minoritetsbakgrunns særlige rettigheter, men at disse rettighetene er *en del av* helhetsvurderingen av barnets beste (Alvik, 2021, s. 27). Det er altså ikke minoritetstilhørigheten som er eneste vurderingskriterium.

Når barn er plassert utenfor hjemmet er det altså barneverntjenestens ansvar å ivareta barnets rettigheter generelt og barns kulturelle rettigheter spesielt. Når barn bor i fosterhjem har barneverntjenesten det overordnede ansvaret, mens fosterforeldrene skal utøve dette ansvaret i praksis. De juridiske aspektene vil i liten grad bli diskutert videre her, men barnets rettigheter er et viktig bakteppe og et hensyn fosterhjemsomsorgen ikke kan se bort fra.

Jeg vil i det videre presentere de teoretiske perspektivene som ligger til grunn for tolkning og analyse av resultatene som presenteres i kapittel 5.

3. Teoretiske perspektiver og begreper

I dette kapitlet vil jeg starte med å klargjøre det vitenskapsteoretiske utgangspunktet for forskningen min. Videre gjør jeg kort rede for hovedrekkene ved symbolsk interaksjonisme og minoritetsstressmodellen. Jeg har valgt å gå nærmere inn på deler av teoriene som jeg mener er relevante for denne oppgaven. Jeg trekker også frem ytterligere perspektiver på identitet og etnisk identitet og jeg vil kort utdype kulturbegrepet med tanke på videre drøfting av funnene. Jeg vil knytte teoriene til forståelsen av unge voksne med minoritetsbakgrunn i majoritetsfosterhjem, og vise relevans for min problemstilling.

3.1 Vitenskapsteoretisk ståsted

Ved å klargjøre det ontologiske og epistemologiske utgangspunktet for et forskningsprosjekt kan man bidra til transparens og åpenhet. Ontologi handler om den grunnleggende

antakelsen man har om verden og relasjonen mellom ting i denne verden. Og epistemologi handler om grunnleggende antakelse om hva som er kunnskap i verden (Aakvaag, 2008, s. 25; Kvale & Brinkmann, 2015, s. 276).

Vitenskapsteoretisk utgangspunkt for dette prosjektet er en sosialkonstruksjonistisk forståelse. Virkeligheten er ikke en gitt størrelse som vi er på jakt etter å få hentet frem, men noe som konstrueres i samspill med det som er i den. Utfra det kjente Thomas- theoremet som sier at «If men define situations as real, they are real in their consequences (Thomas og Thomas, 1928, s. 572 i Järvinen, 2017, s. 33) kan vi si at vi handler basert på den virkeligheten vi oppfatter og at det vi oppfatter således blir virkelige.

Det betyr at både intervjuer og informant er med i meningsskapingen. Relasjonen mellom oss påvirker det som produseres som kunnskap. Jeg er altså ute etter å utforske hvordan de unge voksne opplevde sin situasjon slik det fremsto sammen med meg i intervju- situasjonen.

Berger og Luckmann, i boken Den samfunnskapte virkeligheten (2000), mente samfunnet kan forstås som en fortløpende dialektisk prosess mellom eksternalisering, objektivisering og internalisering (Berger og Luckman, 2000, s. 153). Alle sosiale fenomener produseres nedenfra gjennom aktører som i konkrete situasjoner handler på en måte som gir mening for dem, på bakgrunn av situasjonen de er i og den kunnskapen de har (Berger og Luckman, 2000, s. 87). Dette kaller de *eksternalisering*. Et fenomen eksisterer fordi mennesket skaper det i en gitt situasjon. Når mennesket handler griper det inn i omgivelsene og konstruerer virkeligheten i samspill med andre.

Fordi mennesket ikke kan fungere i samfunnet bare på instinkt, har det skapt institusjoner som det er knyttet felles meninger, forventinger og sanksjoner til. Nesten alt sosialt liv foregår innen en institusjon (Berger & Luckman, 2000, s. 88). Eksempler på institusjoner kan være familie, skole eller fosterhjem. Når tilstrekkelig mange mennesker handler innenfor disse rammene *objektiveres* institusjonene og lever et eget liv i samfunnet. Institusjonene er stabile fordi samfunnsmedlemmene internaliserer normer og regler institusjonen er bygget på, de gjør det til sitt eget. Mennesket overtar de forventningene som stilles til det og blir velfungerende samfunnsdeltakere (Aakvaag, 2008, s. 90).

Når barnet møter tilstrekkelig antall tilbakemeldinger som ligner, generaliserer de tilbakemeldingene, som blir til normer og sannheter om virkeligheten som gjør at barnet etter hvert identifiserer seg med et samfunn, ikke bare med de signifikante andre. Barnet opplever at identiteten vedvarer på tvers av ulike sammenhenger.

Med dette vitenskapsteoretiske utgangspunktet har jeg valgt symbolsk interaksjonisme som et teoretisk perspektiv. Jeg gjør rede for utvalgte deler av teorien i det følgende.

3.2 Symbolsk interaksjonisme

Jeg vil ta for meg symbolsk interaksjonisme med hovedvekt på bidrag fra sosialpsykologen George Herbert Mead og sosiologen Charles H. Cooleys bidrag om hvordan selvet konstrueres i samspillet mellom mennesket og deres omgivelser (Ytterhus, 2001, s. 30).

Symbolsk interaksjonisme er et perspektiv for å analysere den sosiale virkeligheten for å forstå og forklare menneskelig atferd og følelser (Levin & Trost, 2005, s. 11). I følge Levin og Trost (2005) har symbolsk interaksjonisme fem hjørnesteiner som jeg vil ha som grunnlag her i analysen; definisjon av situasjonen, at all interaksjon er sosial, at vi interagerer ved hjelp av symboler, at mennesket er aktivt og det handler, oppfører seg og befinner seg i nået (Levin & Trost, 2005, s. 11).

Definisjon av situasjonen handler om at det mennesket oppfatter blir dets virkelighet, og mennesket handler ut fra det. Den enkeltes definisjon av situasjonen blir avgjørende for handlingen (Levin & Trost, 2015, s. 12). For å forstå menneskelig handling må man utforske hvordan situasjonen ser ut fra den enkeltes perspektiv. Ny forståelse endre våre oppfatninger og dermed våre handlinger (Levin & Trost, 2015, s. 12). For å forstå unge med minoritetsbakgrunns opplevelse av å bo i majoritetsfosterhjem, blir det derfor viktig å se på hvordan de oppfattet situasjonen eller den konteksten de var i. Her kan de unges definisjon av situasjonen f.eks. påvirkes av hvordan de definerte å bo i majoritetsfosterhjem.

All interaksjon er sosial, interaksjon er noe som skjer gjennom ord, kroppsspråk, lyder og bevegelser. Det å ikke si eller gjøre noe i en situasjon kan også være en form for interaksjon

(Levin & Trost, 2005, s. 16). Det som skjer mellom mennesker er det som er gjenstand for studiet i denne avhandlingen.

Vi interagerer ved hjelp av symboler, det vil si at selv om virkeligheten er subjektiv, har vi som mennesker kommet frem til symboler som gjør kommunikasjon mulig. Ord er eksempler på slike symboler, vi kan bli enige om betydningen slik at vi kan kommunisere med og rundt de. Det samme gjelder mimikk eller gester (Levin & Trost, 2005, s. 17). Ulike kulturer og kulturuttrykk kan spille inn på hvordan symboler forstås og hvilken betydning de har, noe som kan være et perspektiv inn i de unge voksnes opplevelse av å bo i majoritetsfosterhjem.

Vektlegging av aktivitet handler innen symbolsk interaksjonisme om fokus på vår atferd (Levin & Trost, 2005, s.18). Vi er i kontinuerlig forandring og aktivitet er situasjons- eller kontekstavhengig. For å forstå en persons handlinger må vi forstå hvordan han eller hun definerer situasjonen og hvordan symbolene oppfattes (Levin & Trost, 2005, s. 20). Gjennom kontinuerlig interaksjon med andre, har vi tatt opp i oss normer for hvordan vi skal oppføre oss. Levin & Trost (2015) kaller det at «normene integreres i vårt system av muligheter til å definere situasjonen» (Levin & Trost, 2005, s. 21). Her understrekes betydningen av å både se på hva mennesket gjør og ikke gjør når vi studerer aktivitet, slik kan vi lære om holdninger, følelser eller erfaringer (Levin & Trost, 2005, s. 22).

Den siste hjørnesteinen handler om at *at vi har vårt tyngdepunkt i nået* (Levin & Trost, 2005, s. 22). Egenskaper er i stadig forandring, og det vi kan studere er her og nå. Ting skjer så langsomt at de fremstår som stabile, men alt er en prosess. Alle erfaringene våre er med oss videre, integrert i nyere erfaringer. Dermed er all menneskelig atferd et produkt av tidligere erfaringer. Alle disse perspektivene kan hjelpe oss å belyse problemstillingen. Jeg vil ha som utgangspunkt at alle erfaringer barna hadde med seg inn i fosterhjemmet påvirket og ble påvirket av samspillet med omgivelsene.

3.2.1 Mead og Blumers symbolske interaksjonisme

George Herbert Mead (1863-1931) tilhørte den klassiske Chicagoskolen, det var hans tekster som var utgangspunkt for symbolsk interaksjonisme, selv om det senere var Herbert Blumer

(1900-1987) som først brukte begrepet. Meads ideer er blitt videreutviklet gjennom arbeidene til andre generasjoners Chicagososiologer som Howard Becker og Erving Goffmann (Järvinen, 2017, s. 29). Senere har John Dewey, Jane Adams og Charles H. Cooley tatt teorien videre innen sosialpsykologi.

Symbolsk interaksjonisme legger til grunn at relasjoner er kjernen i *individets konstruksjon av selvet* (Mead i Järvinen, 2017, s. 30; Silva & Calheiros, 2022, s. 2). Mead mente at selvet er sosialt konstruert gjennom at individet interagerer med og handler utfra sosiale situasjoner i en gitt kultur. (Silva & Calheiros, 2022, s. 2). Meads symbolske interaksjonisme innebærer at aktøren reflekterer både over hvilken mening egen handling har og hvilken (antatt) mening handlingen har for den man samhandler med (Järvinen, 2017, s. 31). Mead så på selvet som sosialt skapt og som en prosess i stadig utvikling og åpent for forandring og påvirkning, og vi vil alltid være avhengig av andres respons og vurdering. Selvet er også et handlende subjekt som også tar initiativ og påvirker (Järvinen, 2017, s. 30).

Selv om individet sees på som et handlende subjekt, som tar initiativ og aktivt medskaper sin egen virkelighet, relateres individets valgmuligheter hele tiden til den sosiale delen av selvet, *de generaliserte andre*, som er samfunnets normer, forventninger og verdier som individet har møtt på og tatt opp i seg for å kunne fungere i det sosiale liv og i fellesskap med andre (Järvinen, 2017, s. 32).

3.2.2 Cooleys «The looking glass self»

Cooleys konsept om «the looking glass self» baserer seg på en forståelse av mennesket som relasjonelt, og at delene alltid må sees i forhold til helheten. Menneskets må derfor forstås i relasjon til gruppen, samfunnet og sees i forhold til fortid og nåtid (Downey, 2015, s. 535). Med utgangspunkt i det medfødte potensialet vi har, utvikles vi gjennom vår deltakelse i sosiale institusjoner som formidler verdier og følelser til oss. Selvet og følelsene våre utvikles ut fra hvordan vi responderer på det vi tror er andres reaksjoner på oss selv (Downey, 2015, s. 236). «The looking glass self» er altså at selvet utvikles og formes basert på menneskets forestilling av hvordan det fremstår for andre (Downey, 2015, s. 236). Cooley mente det kunne være snakk om en riktig eller feil observasjon av hvordan man fremstår for andre,

men at mennesket utviklet seg basert på den forestilte tanken til omgivelsene (Downey, 2015, s. 236)

Enkelte relasjoner er mer relevante enn andre i konstruksjonen av selvet (Silva og Calheiros, 2022). Mennesket er mer tilbøyelig til å integrere tilbakemeldingen dersom den man speiler seg i er signifikant, dersom relasjonen er viktig (Silva & Calheiros, 2022, s. 2). For barn i fosterhjem vil fosterforeldrene kunne opptre som signifikante andre i kraft av å være de nærmeste omsorgspersonene i barnets dagligliv, som barnet er avhengig av.

Cooleys modell om «the looking glass self» går altså ut på at vi ser oss selv gjennom at vi i interaksjon med andre vurderer det vi oppfatter som andres vurdering av oss. Vårt selvbilde utvikles basert på hvordan vi tror andre ser oss. Det grunnleggende menneskelige ligger i at vi fører en dialog med omgivelsene samtidig som vi fører en dialog med oss selv i forhold til den ytre dialogen (Ytterhus, 2001, s. 32). Samtidig sier Mead og Cooley at det er den *meningen* aktøren tillegger situasjonen som blir førende for hvordan aktøren handler.. (Ytterhus, 2001, s. 32).

I analysen vil jeg benytte Cooleys teori om «The looking glass self» til å reflektere over hvordan informantene utviklet et bilde av seg selv påvirket av hvordan de opplevde å bli sett på av fosterforeldrene, og de motsetningene de kunne møte i forhold til foreldrenes blikk.

3.2 Minoritetsstressmodellen

Som et ytterligere perspektiv på forståelsen av de unge voksne med minoritetsbakgrunn i fosterhjem har jeg valgt å bruke minoritetstressmodellen (Meyer, 2003). Minoritetsstress kan defineres som «tilleggsbelastningen individer fra stigmatiserte grupper utsettes for, på bakgrunn av sin minoritetsposisjon i samfunnet» (Lehavot & Simoni, 2011, s. 160). [min oversettelse].

Minoritetsstressbegrepet ble introdusert av Virginia Brooks i boken *Minority stress and black women* i 1981. Ilian H. Meyer (2003) videreutviklet modellen til den som i dag er mest brukt, en forståelsesmodell for hvordan stigma, fordommer og diskriminering skaper et fiendtlig og stressende miljø som igjen skaper mentale helseproblemer i LHBGT+ (samlebetegnelse for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner som gruppe) befolkningen. Modellen blir også

brukt som forklaringsmodell for andre minoritetsgrupper, slik som etniske minoriteter (Khawaja, 2022 s. 93) som er målgruppen for denne oppgaven.

Meyer (2003) tar utgangspunkt i den psykologiske definisjonen av stress: «stressors are defined as events and conditions (e.g., losing a job, death of an intimate) that cause change and that require that the individual adapt to the new situation or life circumstance» (Meyer, 2003, s. 675). Stress oppstår når det skjer endringer som krever at individet tilpasser seg. Men stress kan også forårsakes av det sosiale. Sosialt stress innebærer at forhold i det sosiale miljøet er kilder til stress som kan påvirke psykisk og fysisk uhelse (Meyer, 2003, s. 675).

Minoritetsstress er en form for stress som er forbundet med belastninger man opplever i kraft av sin minoritetsposisjon (Khawaja 2022, s. 92). Ifølge Meyer (2003, s. 3) kan sosialt stress ha stor påvirkning på livene til mennesker som tilhører stigmatiserte minoritetskategorier som lav sosioøkonomisk status, rase/ etnisitet, kjønn, kroppsform eller seksualitet (Khawaja 2022; Meyer 2003 s. 675). Meyer mente «fordommer og diskriminering kan føre til at personen må gjøre endringer som krever tilpasning, og kan derfor klassifiseres som stress [min oversettelse]» (Meyer, 2003, s. 3). Khawaja legger til at minoritetsstress kan sees i sammenheng med andregjøring og rasisme (Khawaja 2022 s. 93). Det å være minoritet og ofte også ha en marginalisert posisjon i samfunnet, kan føre til dårligere mental helse, påvirke selvfølelsen negativt og gi en konstant opplevelse av stress (Khawaja, 2022, s. 93,).

I tråd med symbolsk interaksjonisme, gir det sosiale miljøet mennesket mening i verden som det kan organisere sine erfaringer utfra (Stryker & Statham, 1985 i Meyer 2003, s. 675). I interaksjon med andre er avgjørende for utvikling av selvet. Interaksjon med samfunnet gir individet informasjon om hvordan verden er konstruert og det kan være en risikofaktor for psykisk helse når den informasjonen minoritetspersonen får, ikke stemmer overens med hans/hennes erfaringer verden (Moss 1973 i Meyer, 2003, s. 675).

Minoritetsstressmodellen ble utviklet for «å beskrive sammenhengen mellom den enkeltes minoritetsposisjon og negative opplevelser knyttet til denne posisjonen, slik som forskjellsbehandling og psykologiske belastningsreaksjoner[*min oversettelse*]» (Khawaja,

2022, s. 95). Meyer argumenterte også for at det å tilhøre to eller flere minoriteter kunne gi ytterligere sårbarhet (Meyer, 2003, s. 94).

Det er tre kjennetegn ved minoritetsstress (Meyer, 2003, s. 95; Khawaja, 2022, s. 95.):

1. Stressreaksjoner som er forbundet med minoritetsposisjonen i samfunnet. Sosiale normer, diskurser og forventninger gjør at det å være minoritet i seg selv kan utløse stress.
2. Forholdene som fører til minoritetsstress, er varige og stabile og stresset kan derfor bli kronisk. Man blir oppfattet som minoritet på tvers av de kontekster man deltar i samfunnet
3. Minoritetsstress er sosialt fundert. Det er normer og forventninger i samfunnet som avgjør hvem/hva som innehar majoritets- eller minoritetsstatus.

Videre skiller Meyer mellom indre og ytre stressfaktorer som er gjensidig avhengig av hverandre i forståelsen av minoritetsstress. De ytre handler om samfunnets strukturer og kommer til uttrykk gjennom for eksempel diskriminering, mobbing, vold eller avvisning på jobbmarkedet. Andre stressfaktorer handler om frykt for avvisning, skam og skyldfølelse over å være «feil» og frykt for å bli oppfattet som annerledes (Khawaja, 2022, s. 95).

Vi skal se at særlig indre stressfaktorer trådte frem som mulig forståelsesperspektiv i min undersøkelse av unge voksne med minoritetsbakgrunn.

Minoritetsstress kan sees på som et kontinuum av stressreaksjoner. Hvor vi på den ene siden finner stress fremkalt av diskriminering og eller mikroagresjoner. Mikroagresjoner handler om å bli devaluert eller behandlet som annerledes. Mens vi på den andre siden finner det Khawaja (2022, s. 95) kaller rasialiserte traumer, det vil si trusler, vold eller tilsvarende hatforbrytelser som rettes mot en person ut fra stereotype og fordomsfulle oppfatninger om en etnisk gruppe (Khawaja, 2022, s.95). Mikroagresjoner kan defineres som «mindre, men hverdagslige erfaringer af at blive set ned på eller at blive udpeget som andreledes» (Sue, 2010 i Khawaja 2022, s. 95). Nyere forskning indikerer at kontinuerlige, hverdagslig mikroagresjon, diskriminering og sosial ulikhet kan føre til rasialiserte traumer som igjen kan gi psykisk uhelse.

Det å forvalte annerledeshet kan ha omkostninger. Det er følelsesmessig belastende å bli definert som utenforstående eller annerledes (Khawaja, 2022, s.98). Det å møte de blikkene som definerer en som annerledes kan internaliseres og er koblet til lav selvverd og internalisert negativt selvbilde (Khawaja, 2022, s. 99) Speigh (2007 i Khawaja, 2022, s. 99) introduserte begrepet *internalisert rasisme*. Internalisert rasisme vil si at minoritetspersoner tar opp i seg rasistiske og nedvurderende holdninger som de møter fra majoriteten. Holdningene internaliseres og stereotypene blir en måte personen ser seg selv og sin egen gruppe på. Samtidig identifiserer man seg med de man har et negativt syn på. (Javo, 2010, s. 45, Williams & Williams- Morris 2000 i Khawaja, 2022).

Minoritetsstressmodellen ble laget i Meyers analyse av lesbian, gay, bisexual (LGB)-populasjonen, men kan også anvendes på etnisitet (Khawaja, 2022). Et av Meyers poeng er også at dersom en person tilhører flere minoriteter øker antall stressorer og tilgangen på mestringsstrategier endres både i positiv og negativ forstand. Gruppetilhørighet og støtte fra ett minoritetsmiljø kan f.eks. øke opplevelsen av fellesskap og sosial støtte som kan redusere stress (Meyer, 2003, s 679). For de unge voksne i min undersøkelse tilhørte de fleste flere identitetsskapende grupper som etnisitet, hudfarge, kjønn, religion, de var barn i fosterhjem, de hadde vært utsatt for omsorgssvikt og/eller traume og de fleste kom fra familier med lav sosioøkonomisk status. Selv om jeg har fokus på de unge voksnes minoritetsstatus primært i denne oppgaven, er det viktig å understreke at det kan viktig informasjon til forståelsen av de unge å tenke interseksjonelt- altså studere kompleksitet i påvirkning fra ulike minoritetstilhørigheter.

Minoritetsstressmodellen trekker også inn fokuset på mestringsstrategier, resiliens og sosial støtte i minoritetsgrupper (Meyer, 2003, s 679). Utfordringene som skaper minoritetsstress, kan også skape motstandsdyktighet som mange utvikler for å håndtere stresset og de følelsesmessige belastningene i hverdagen. Forskere peker på unngåelsesstrategier hvor individet finner måter å beskytte seg fra situasjoner hvor stress kan oppstå. Andre strategier er å finne fellesskap med likesinnede (Khawaja, 2022, s. 101). Mange utvikler også strategier for å passe inn uten å virke forstyrrende (Goffman, 1963, Ahmed, 2004 og Carter, 2007 i Khawaja, 2022, s. 101). Fenomenet kalles «passing» og kan f.eks handle om klær, språk eller atferd (Kanuha, 1999). Kanuha (1999) fremhever at selv om «passing» kan sees på som en

måte å prøve å assimilere seg og tilpasse seg på, kan det også sees på som en stille måte å gjøre motstand på slik at man tar styringen over måten man blir møtt på. Khawaja kaller det de måter individ forholder seg til, forhandler og handler på sin annengjorte posisjon, indikerer om individet er bevisst de dominerende normene og evner å spille med eller imot utfra det som vil tjene en selv best (Khawaja, 2022, s. 102). Slik mener Khawaja, «passing» er en måte å redusere minoritetsstress på og en måte å vise mikro- motstand mot mikroaggresjon. Det handler om hverdagslige strategier som den enkelte bruker i møte med annengjorthet for å beskytte seg selv og unngå stressbelastning.

Meyer (2003) mente at gruppeidentitet er avgjørende for individuell emosjonell fungering. Feedback fra andre som er uforenlig med egen identitet er en prosess som kalles *identity interruptions*. Jo tryggere følelse av selv, jo mindre stress. En sterk minoritetsidentitet kan skape sterkere tilhørighet til minoritetsgruppen som igjen er buffer mot sårbarhet når stress rammer (Meyer, 2003, s. 7).

3.3 Kultur

Det finnes mange ulike definisjoner av kultur avhengig av hva slags teoretisk perspektiv man har (Javo 2010 s. 27). Jeg vil her skille mellom en essensialistisk og en kontekstuell og mer dynamisk måte å se kultur på. I en essensialistiske kulturforståelse sees kultur på som noe gitt og avgrenset, et sett av verdier og tradisjoner som videreføres fra generasjon til generasjon mer eller mindre statisk (Skytte, 2013. s. 48).

Yvonne Mørck (1997, s.21) argumenterer i boken *Bindestregsdanskere*, for at den moderne verden har skapt økt kompleksitet knyttet til kulturbegrepet og at det essensialistiske kulturbegrepet ikke passer til dagens flerkulturelle samfunn (Mørck, 1997, s. 21). Mange vokser ikke opp på samme sted som foreldrene gjorde, og globalisering og migrasjon har skapt mer flerkulturelle samfunn. Gjennom sosiale medier og media bringes hele verden tett på oss. Kulturen oppleves ikke statisk.

Mennesket ikke bare er *kulturbærer*, men også *kulturskaper* sier Mørck (Mørck, 1998, s. 69). Hun viser til Olwig (i Mørck, 1998, s. 72) som sier at mennesket skaper nye betydningsrom basert på konteksten de står i og gjenfortolker det de har lært i lokal kontekst (Mørck, 1998, s. 72). Bergset (2020) fant eksempler på dette i en studie av foreldrepraksis hos

flyktningfamilier i eksil. Studien viste at foreldrepraksis ble påvirket og endret av impulser fra de ulike kulturene familiene hadde møtt som migranter, både på reisen, fra andre på flyktningmottaket, og fra majoritetssamfunnet. I dette perspektivet kan det å lete etter hva som er en families opprinnelseskultur, gjøre at man får et statisk og upresist bilde av hvordan «*den enkeltes kultur*» ser ut. Mange migranter har lignende fortellinger som flyktningene i Bergsets undersøkelse i kraft av at de har kommet til Norge via flere land, eller har tett kontakt med deler av storfamilien som er lokalisert i ulike land og kontinenter, og omgås mennesker med ulike land- og kulturbakgrunner.

Når kultur interagerer med andre kulturer skapes nye kulturblandinger som er tilpasset den situasjonen man befinner seg i (Olwig i Mørck, 1998, s. 72-73). Som perspektiv inn i studien vil jeg ha med meg at mye av det som oppfattes som kulturtrekk ved et menneske, har blitt utviklet og fortsetter å utvikles i samspill med omgivelsene de inngår i (Skytte, 2013, s. 49).

Denne *kontekstuelle kulturforståelsen* handler om å forstå kultur som noe komplekst, som påvirkes av konteksten den utspiller seg i (Skytte, 2013, s. 48). Kultur sees på som en subjektiv måte å oppfatte, fortolke og skape verden som henger sammen med livet man lever, og det samfunnet, kulturen og miljøet man er sosialisert inn i (Holm-Hansen et al. 2007, s. 34; Mørck, 1998, s. 69; Rugkåa & Ylvisaker, 2018, s. 200). Kultur er dynamisk, i forandring i samspillet mellom mennesker. En persons kultur må derfor sees i lys av den totale situasjonen den lever under her og nå (Holm- Hansen, 2007, s. 35).

Kultur skaper likheter og forskjeller og gjør mennesket i stand til å kommunisere med hverandre (Eriksen og Sajjad i Rugkåa og Ylvisaker, 2018, s. 200). Gjennom sosialt samspill utvikler mennesket felles meningssystemer og en delt forståelse av situasjoner som gjør at vi kan strukturere nye situasjoner (Gulbrandsen, 2017, s.263). Forståelsen av nye erfaringer bygger på de som er utviklet fra før. Samtidig vil det den enkelte bidrar med inn i situasjonen bidra til å påvirke og endre etablerte meningssystemer (Gulbrandsen 2017, s. 264). Gulbrandsen påpeker at det som driver handlingen, er den betydning den tillegges av deltakerne. Kultur gjør at når jeg strekker frem hånden ved et første møte så vil den andre forstå hva jeg vil og som tegn på høflighet strekke ut sin hånd og vi hilser. Kultur kan også skape barrierer i kommunikasjonen dersom man ikke har felles forståelse av ideene,

verdiene og normene. Det så vi i media våren 2023, hvor en elev svært offentlig nektet å ta rektor i hånden da hun skulle overrekke ham vitnemålet på en skoleavslutning (Myrseth mfl., 2023). Kultur kan slik sees på som noe som skapes i møte mellom mennesker her og nå, som kan forklares ut fra en persons situasjon og som muliggjør eller forstyrrer kommunikasjon og gjensidig forståelse (Eide, 2009; Gulbrandsen, 2017, s.263 Holm- Hansen m. Fl. 2007, s.35; Salole, 2018 og 2020; Quireshi, 2009).

Når vi legger til grunn forståelsen om at utvikling skjer i interaksjon som ble presentert i første del av kapittelet, passer den kontekstuelle kulturforståelsen. I denne oppgaven tar jeg utgangspunkt i en kontekstuell og dynamisk tilnærming til kultur. I tråd med denne tilnærming, har jeg latt de unge selv definere kultur og kulturens betydning, og jeg har tatt utgangspunkt i deres subjektive opplevelse av kultur i min analyse. Jeg ønsker å formidle at de unge voksne sees på som aktører i eget liv og har definisjonsmakten for hva kultur er og har betydd for dem i deres liv (Rugkåsa og Ylvisaker, 2011).

3.4 Identitet og Etnisk identitet

Til slutt i teorikapittelet vil jeg kort drøfte identitet og etnisk identitet. I min studie har jeg sett på de unges syn på seg selv knyttet til sin minoritetsbakgrunn, hvordan de ser på egen etniske identitet.

3.4.1 Identitet

Utviklingspsykologisk kan vi forenklet si at mennesket har to sentrale oppgaver i identitetsarbeidet (Frisen og Hwang, 2006, s. 86). Identitet formes i en prosess av integrering og differensiering. Den ene utviklingsoppgaven er å høre til (integrasjon), den andre oppgaven handler om å være noe eget som skiller seg fra andre (differensiering) (Frisen og Hwang, 2006, s. 86). Fra starten av livet vil *signifikante andre*, de nære omsorgspersonene, bidra med å tilskrive individet ulike egenskaper og kjennetegn, og barnet velger mer selv etter hvert som alder og modenhet øker. Dette gjelder også etnisitet. (Frisen og Hwang, 2006, s. 87). Barneoppdragelse kan være forskjellig i ulike kulturer, noe som påvirker hvordan barnet oppfatter seg selv i forhold til de signifikante andre. Etter hvert som barnet blir eldre utvider kretsen, seg og de som påvirker blir flere og lengre unna (de generaliserte andre). For at ungdommer skal tilegne seg en positiv identitet og positiv selvfølelse så

trenger de å utforske sin etniske identitet og inkludere den i sin øvrige identitetsutvikling (Frisen og Hwang, 2006 s. 108).

Ut fra dette er det en rimelig hypotese at det å bytte nære omsorgspersoner kan by på utfordringer for identitetsutviklingen, da de omsorgspersonene som barnet speiler seg i kanskje er grunnleggende forskjellig i måten å tenke barneoppdragelse på. Foreldrenes minoritetstilhørighet og fosterhjemmets majoritetstilhørighet kan bidra til å sende ulike signaler til barnet i form av hvilke holdninger, verdier og normer som er verdsatt og akseptert.

3.4.2 Etnisk identitet og etnisk sosialisering

Etnisk identitet er den del av identiteten som er gjenstand for undersøkelse denne oppgaven. Etnisk identitet defineres som *psykologisk tilknytning eller tilhørighet til en gruppe med samme etnisk bakgrunn* (Binder, 2018, s. 194). Utvikling av etnisk identitet handler om hvordan individer gir mening til hvem det er i lys av å være en del av en særskilt etnisk gruppe (Binder, 2018, s. 194; Phinney i Javo 2010, s. 23; Phinney og Rosenthal i Frisen og Hwang, 2006, s. 80). Det etniske aspektet ved identitet handler både om egen opplevelse av tilhørighet, men også om både egne og andres syn på hvilken tilhørighet man har (Frisen og Hwang, 2006, s. 82).

Etnisk identitet er dynamisk, kontekstavhengig og forandrer seg gjennom hele livet (Huges et al, 2008, s. 756; Javo 2010, s.23; Phinney & Ong. 2007, s. 271 og s. 279). Utvikling av etnisk identitet skjer først og fremst gjennom barns sosialisering med familien (Javo, 2010, s. 24, Huges et al, 2008, s. 756), og er en aktiv prosess som består av utforskning, læring og forpliktelse (Phinney & Ong, 2007, s. 279). «Sosialisering er prosessen der barn påtar seg verdier, trossystemer og atferd i et gitt samfunn eller miljø» (Gardiner og Kosmitzki i Salole, 2018, s. 138;). Et viktig element i sosialiseringsprosessen er at barnet ikke er en passiv mottaker av påvirkning, men en aktiv deltaker som er medskaper i sin egen virkelighet og tilhørighet i møte med omverdenen (Hoersting, & Jenkins, 2011, s. 17; Salole, 2018, s. 135). Gjennom eksponeringer for bestemte virkelighetsforståelser og verdsett, overføres kulturkompetanse og kulturferdigheter som etter hvert blir vår egen referanseramme (Salole, 2018, s. 139).

For barn som må forholde seg til flere kulturer kan virkelighetsforståelse og verdsettelse skille seg fra hverandre. Hva som er normalt og akseptert kan være likt eller ulikt og noen ganger motstridende. Det å vokse opp i flere kulturelle miljøer kan i seg være en ressurs i det at barnet har erfaring med å leve i endring og forandring (Salole, 2018, s. 139). Quereshi (2003) kaller dette dobbeltsosialisering. Der barnet kan møte ulike forventninger til utvikling og ferdigheter (Salole, 2018). Når det er motstridende eller avvikende informasjon om ens kulturelle medlemskap kan en person komme til å oppleve det vanskelig å utvikle «en fast kulturell, etnisk eller rasemessig identitet» (Hoersting, & Jenkins, 2011, s. 18).

Individet tilskrives også en etnisk identitet av omgivelsene som er basert både på individuelle egenskaper og på omgivelsenes oppfatning av gruppen individet tilhører. Omgivelsenes oppfatning påvirker hvordan individet oppfatter seg selv og kan utfordre personens selvoppfatning (Frisen og Hwang, 2006, s. 80).

Både selvoppfatning knyttet til etnisk identitet og opplevelsen av å dele identitet med andre som tilhører den samme etniske gruppen (Phinney & Ong, 2007, s. 275) er positivt forbundet med helse og psykologisk velvære [well-being] (Barry, 2006; Dégener et.al, 2022, s.202f; Jàvo, 2010; Phinney, 1989; Phinney & Ong, 2007). Individet utleder positive holdninger til seg selv fra å høre til en gruppe som er meningsfull for dem (Phinney, 1989). Mangel på etnisk identitet kan påvirke selvbildet negativt og kan i ytterste konsekvens føre til fremmedgjøring, tilpasningsproblemer og psykiske vansker (Barry, 2006; Dégener et.al, 2022, s. 202f; Jàvo, 2010; Phinney, 1989; Phinney & Ong, 2007).

For ungdom som tilhører majoritets-etnisk gruppe blir etnisk identitet noe som bare er der (Frisen og Hwang, 2006, s. 84) Den er ikke gjenstand for de samme prosessene som minoritetsgruppen (Phinney, 1989, s. 29). Mens for minoritetsungdom blir dette en dimensjon i identitetsutviklingen.

I det følgende vil jeg bruke teorien som er presentert her i analyse og drøfting av resultatene i min undersøkelse.

Jeg i det videre gjøre rede for metode og valgene jeg har tatt i forskningsprosessen, før jeg går over til å presentere og drøfte analysen.

4. Metode

I dette kapittelet vil jeg gjøre rede for de ulike stadiene i forskningsprosessen, hvilke valg jeg har tatt og hvilke teoretiske rammer som ligger til grunn for disse. Jeg vil gjøre rede for ulike betraktninger som er gjort knyttet til forskningsprosessen og sentrale vitenskapsteoretiske krav som pålitelighet, gyldighet og generaliserbarhet. Jeg vil også reflektere rundt perspektiver på forskningsetikk.

4.1 Det kvalitative intervjuet

Mitt utgangspunkt for det kvalitative intervjuet var at virkeligheten er noe som konstrueres av de som er i den. Jeg utforsket derfor de unges opplevelse av virkeligheten slik de på intervjutidspunktet så den, når de tenkte tilbake. Det kan hende de hadde sett det på en annen måte i en annen setting eller på et annet tidspunkt i livet. Det er denne virkeligheten de tar utgangspunkt i når de er i verden, og slik blir den virkelig i sine konsekvenser (Thomas og Thomas, 1928, s. 572 i Järvinen, 2017, s. 33). Jeg ser på kunnskap som noe som produseres i forskerens møte med den. Jeg har derfor reflektert over min egen forforståelse, min rolle i intervjuet og hva i samspillet som påvirker hva som fremtrer som kunnskap.

Kvalitativ metode (Kvale & Brinkmann, 2015; Magnusson & Marecek, 2018), kan defineres som en metode som har som mål å tolke meningen mennesker tillegger sine handlinger og hendelser, hvordan de skaper mening, hvordan de gjør disse meningene til sine og hvordan de forhandler disse meningene i interaksjon med andre (Magnusson & Marecek, 2018, s. 1). Med det kvalitative forskningsintervjuet forsøker forskeren å ta intervjupersonens perspektiv og forstå intervjupersonens liv derfra (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 21). I min studie ønsket jeg å undersøke unge voksnes opplevelser, derfor vurderte jeg kvalitativ metode som best egnet. Gjennom intervju ønsker jeg å få tak i fylldige beskrivelser av de unges subjektive opplevelse av situasjonen. Data skulle være retrospektive fortellinger om kultur, etnisitet og tilhørighet i fosterhjemmet og hvordan de så tilbake på det som unge voksne.

4.4 Søknad til Sikt

Dersom et forskningsprosjekt inneholder personopplysninger må prosjektet meldes inn til Sikt (tidligere Norsk senter for forskningsdata, NSD). Personopplysninger kan være navn, e-postadresser eller stemme på lydopptak (Sikt.no, 2023)

I søknaden til Sikt la jeg tre kriterier til grunn for valg av informanter: De skulle være over 18 år, de skulle ha minoritetsbakgrunn og de skulle ha bodd i majoritetsfosterhjem.

Rasemessig- og etnisk opprinnelse og religion anses som sensitive opplysninger.

Informantene falt derfor inn under *særlige kategorier personopplysninger*, og det var dermed krav om godkjenning fra Sikt. Jeg laget et informasjonsskriv, en samtykkeerklæring (se vedlegg 2) samt en intervjuguide (vedlegg 3) som måtte godkjennes av Sikt. Søknaden ble sendt 9.9.22 og godkjent av Sikt 4. 11.22 (se vedlegg 4).

4.5 Utvalg

Gjennom å intervju voksne, over 18 år, håpet jeg å få innsikt i erfaringer og refleksjoner når de så tilbake på oppveksten sin. Jeg var ute etter perspektivet til voksne som hadde mer distanse og frihet til å vurdere sin situasjon, enn når de som barn var i et avhengighetsforhold til fosterforeldre. Jeg ønsket at de skulle kunne snakke så fritt som mulig. Med tanke på at fosterhjemsomsorgen skal ruste barna for voksenlivet, er det relevant hvordan de unge ser på det som voksne. Modenhet, refleksjonsevne, avstand og bearbeiding av eventuelle traumer er elementer som kan påvirke hvordan de så på sin tid i fosterhjemmet.

Jeg valgte å begrense alderen til 18-35 år, da jeg ønsket at informantene skulle ha bodd i fosterhjem etter samme barnevernslov (1992-2021). Dette for å sikre så like rammer som mulig.

4.6 Rekruttering

Rekruttering av informanter var tidkrevende og utfordrende. Jeg skulle rekruttere fra en liten populasjon for å snakke om sensitivt materiale, derfor var det vanskelig å finne frem til målgruppen. For å sikre anonymitet valgte jeg rekruttering basert på selvseleksjon (Larsen, 2007, s. 77). Jeg tok ikke direkt kontakt med personer, men fikk andre til å formidle

informasjonsskrivet. Jeg fikk på den måten henvendelser fra personer som hadde hørt om prosjektet, som selv definerte seg innenfor målgruppen og som ønsket å bidra.

Som ansatt i statlig fosterhjemstjeneste hadde jeg kjennskap til potensielle informanter. Jeg ønsket å unngå å intervju unge voksne jeg hadde en eksisterende relasjon til, og heller ikke til fosterforeldrene eller foreldrene deres. Jeg sendte ut forespørsel til alle landets fosterhjemstjenester og ba dem videresende informasjonsskrivet mitt til aktuelle personer, jeg kontaktet blant annet Nasjonalt Kompetansesenter for Samisk Kultur (NASAK), RomKher (Kirkens bymisjons prosjekt med Rom befolkningen), Taternes landsforening, Atlas Kompetanse, Landsforeningen for barnevernsbarn, Norsk fosterhjemsforening, Ungdomsutvalget i Norsk fosterhjemsforening, Stiftelsen Fyrlykta, Stendi, samt flere kommunale barneverntjenester på Øst- og Sørlandet. Jeg snakket med en rekke fagpersoner jeg kjente til (saksbehandlere i barneverntjenesten, miljøterapeuter, en psykolog, flere fosterforeldre og rådgivere i fosterhjemstjenester) og ba de videresende informasjonen til aktuelle unge voksne. Jeg postet deretter i ulike fag-grupper på Facebook, og lette meg frem til flerkulturelle miljøer (for samer, muslimske kvinner, Rom-folk, tatere, flerkulturelle) der. Jeg brukte mitt profesjonelle nettverk til å spre informasjon om prosjektet mitt. Jeg tok også direkte kontakt med to minoritetsrådgivere som jeg fant via LinkedIn og spurte om de kunne hjelpe meg å spre informasjonsskrivet i sine nettverk.

Det tok ca et halvt år fra jeg startet rekruttering til jeg hadde funnet syv informanter. En informant fikk jeg kontakt med via fosterhjemstjenestene, en hadde sett at noen delte innlegget mitt i en lukket religiøs gruppe på facebook, to informanter tok kontakt på e-post og sa de hadde fått høre om prosjektet av noen de kjente, tre tok kontakt via mitt øvrige faglige nettverk. De fleste informantene som ville delta uttrykte at det var viktig for dem å få fortalt sin historie, jeg ønsket derfor at alle som viste interesse skulle få anledning til å bli hørt. Da jeg fikk ytterligere to henvendelser kontaktet jeg forskningsprosjektet «Hjem og Diskontinuitet for barn og unge med minoritetsbakgrunn» (2021-2025), i regi av NORCE, som trengte flere informanter, og henviste de to dit ved å sende dem informasjon om prosjektet og kontaktinformasjon.

4.7 Informantene

Jeg intervuet seks unge voksne mellom 20 og 32 år. De hadde bakgrunn i fem land i Asia, Øst-Europa, Afrika og Midtøsten. To av informantene hadde innvandret til Norge og fire var født i Norge med minst en forelder som hadde innvandret. Felles for alle seks informantene var at de selv oppga at de hadde minoritetsbakgrunn og et annet morsmål enn norsk.

Informantene flyttet i fosterhjem da de var mellom ni og 16 år. Alle hadde flyttet flere ganger. En av de unge hadde bodd hos foreldre og i ett fosterhjem, men også denne informanten fortalte om flere flyttinger frem og tilbake. Gjennomsnittlig botid i fosterhjem var 5,25 år. Beredskapshjem eller annet kom i tillegg. Alle informantene flyttet til fosterhjem de ikke kjente fra før.

Felles for alle informantene var at forut for å flytte i fosterhjem hadde de opplevd traumatiske hendelser og/eller omsorgssvikt i form av neglekt, vold, rus, psykisk syke foreldre, fraværende foreldre, krig og flukt, eller annen type alvorlig omsorgssvikt og traumer over tid. Flere beskrev foreldre som kom til Norge uten å få hjelp til å integreres i det norske samfunnet, eller som ikke ønsket det. Flere beskrev dårlig økonomi, fattigdom og manglende tilgang på materielle ressurser i oppveksten.

I mitt utvalg hadde fem av de seks bodd i fosterhjem etter vedtak om omsorgsovertakelse, en som frivillig hejlpetiltak.

4.8. Intervjuene

For å få tak i de unges voksne opplevelse av å bo i fosterhjem valgte jeg semistrukturert dybdeintervju som metode. Jeg ønsket å sikre fleksibilitet i intervjusituasjonen og en mulighet til å gå i dybden. I et semistrukturert intervju ønsker man å innhente en så fri beskrivelse som mulig, samtidig som intervjueren leder informantene gjennom bestemte tema (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 44). Intervjuguiden bestod av åpne spørsmål som inviterte til å fortelle, samtidig som det hadde en viss struktur for å sikre at temaene jeg ønsket å utforske var dekket. Den utforskende stilen gjorde at jeg kunne følge opp tema som dukket opp i fortellingene som kunne hjelpe meg å belyse problemstillingen. Ved å følge opp

utsagn fra informantene var de med på å skape retningen i intervjuet og satte momenter på dagsorden (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 44).

Jeg var bevisst at det var en maktubalanse i møtet mellom oss. Jeg var fremmed, jeg var eldre enn intervjuobjektene, jeg hadde en formell rolle, som de ikke hadde. Jeg tok opp svarene på lydopptak og de visste at jeg skulle bruke informasjonen i en skriftlig oppgave. Samtidig var de eksperter på sine liv, og jeg forsøkte å innta en ikke- vitende holdning. Jeg uttrykte takknemlighet og interesse for det de hadde å si underveis og i etterkant. Jeg stilte oppklarende spørsmål som: «*Mener du at...*», «*forstår jeg deg rett i at...*» for å sjekke ut at jeg hadde forstått dem slik de ønsket. Som mangeårig sosialarbeider var det en utfordring å innta en posisjon hvor målet ikke var å ivareta følelser eller stille terapeutiske spørsmål, spesielt fordi temaet var sensitivt. Samtidig ønsket jeg at informantene skulle føle seg respektert og forstått i møtet.

Etter første intervju erfarte jeg at spørsmålene jeg hadde laget var ikke var åpne nok, og kunne virke ledende på informanten. Jeg endret intervjuguiden til mer åpne spørsmål som i større grad oppfordret til å fortelle historier fremfor å svare på konkrete spørsmål. Etter det fikk jeg tykkere historier som var mer basert på informantens opplevelse. Endringen kunne vært unngått ved å foreta prøveintervjuer i forkant.

Syv intervjuer ble avtalt. En av informantene møtte ikke, og jeg anså samtykket som trukket tilbake. De andre seks intervjuene ble gjennomført etter avtale med hver enkelt informant. Ett intervju ble foretatt digitalt på Teams, og fem intervjuer i fysiske møter på nøytralt sted. Vi småpratet litt først, deretter ble intervjuet gjennomført og tatt opp på lydfil. En informant sendte meg en e-post med noe informasjon i forkant, for de resterende kom all informasjonen under intervjuet. Intervjuene varte fra 45 minutter til en time og 35 minutter.

Intervjuene ble gjennomført med utgangspunkt i intervjuguiden. Noen av informantene delte mye, andre var mer ordknappe og forsiktige, noe som krevde flere oppfølgings-spørsmål. Alle informantene snakket norsk og intervjuene ble gjennomført uten tolk.

Informantene ble informert skriftlig og muntlig om rammene for intervjuet. Både når vi laget avtale, og i starten av intervjuet ble det informert om at intervjuet var frivillig og at de kunne trekke seg når som helst i prosessen. I etterkant av intervjuet ble det oppsummert med informanten hvordan intervjuet hadde vært, og enkelte fikk tilbud om å ta kontakt ved behov for noen å snakke med.

4.9. Transkribering og anonymisering

Intervjuene ble tatt opp på lydfil med appen *nettskjema.no* og transkribert for hånd av meg. Transkribering er å gjøre om tale til skrift slik at intervjuene blir bedre egnet for analyse (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 206 og 210). Kvale & Brinkmann (2015, s. 204f) påpeker hvordan informasjon forsvinner når en samtale blir til et lydopptak og igjen når lydopptaket blir til tekst. Dette kompenserte jeg for ved å notere observasjoner med stikkord underveis i intervjuet. Under transkriberingen noterte jeg meg følelsesuttrykk, oppklaringer og kommentarer underveis. Kommentarer til stillhet, gester, lyder o.l ble skrevet i parentes underveis i transkriberingen slik at de ble med i analysegrunnlaget.

Intervjuene ble anonymisert i transkriberingen ved at alle navn, stedsnavn, navn på land og folkegrupper ble fjernet og kodet. De transkriberte intervjuene ble oppbevart adskilt fra navn, kontaktopplysninger og samtykker. Alle notater ble oppbevart innelåst, alle digitale filer ble beskyttet med passord i tråd med risikovurderingen jeg hadde gjort (se vedlegg 5).

Utvalget er lite, derfor gjorde jeg noen grep for å sikre anonymiteten til informantene. Jeg valgte å ikke presentere informantenes historier enkeltvis, eller å skrive navn på land eller folkegrupper. Men fordi religion går på tvers av land og folkegrupper har jeg valgt å omtale religion der dette er relevant.

For å skape leservennlighet brukte jeg navn på informantene i teksten. Av anonymitets-hensyn er navnene pseudonymer. På grunn av kjønnsbalanse i utvalget er alle pseudonymene kjønnsnøytrale navn, og er ikke bevisst knyttet til land eller religioner. Navnene jeg har brukt er Akira, Brett, Cary, Daniele, Eider og Frances. I den grad de blir omtalt, har landene fått navnene X-land, Y-land, Z-land, Æ-land, Ø-land og Å-land. Sitatene presenteres så tett opp til det som er uttalt som mulig. For leservennlighet har jeg utelatt

noen fyllord som «eh». For å korte ned på sitater har jeg noen ganger utelatt tekst, det er markeres med [...].

4.8. Forskningsetiske refleksjoner

Det er en rekke etiske hensyn som må tas både i forkant og underveis i et hvert forskningsprosjekt. Utgangspunktet er *first do no harm*. Ifølge Code of Human Research Ethics (CHRE, i Hewson, Vogel og Laurent, 2015) handler prinsippene for etikk i forskning om å ha respekt for autonomi og verdighet, vitenskapelig verdi, sosialt ansvar, maksimere fordeler og minimere skade [min oversettelse]. Som forsker vurderte jeg i forkant hva forskningen vil bety for den det gjelder. På den ene siden kunne de unge voksne oppleve det som viktig at deres erfaringer bidrar til å sette søkelys på noe de selv har erfart. Det kan oppleves positivt å få bidra til kunnskap og mulig endring eller forbedring. På den annen side kunne forskningen tenkes å ha bidratt til økt stigmatisering og til å henge ut en allerede stigmatisert gruppe, som for eksempel fosterbarn eller minoriteter. Jeg vurderte at temaet for studien gjaldt en større gruppe unge over hele landet. Det ville være mulig å sette søkelys på denne gruppen uten å gjøre det på en måte som stigmatizerte, ved å være nyansert og bevisst i forhold til fordommer og stereotypier. Jeg vurderte at prosjektet kunne bidra til å øke selvforståelsen hos gruppen ved å gi perspektiver på det de selv har opplevd, eller følelsen av at andre har det på samme måte. Kanskje kunne det komme frem kunnskap som kunne bidra til at denne gruppen, dens utfordringer og ressurser ble sett.

Når det gjelder innholdet i intervjuene måtte jeg ta høyde for at det kunne være sensitive temaer som kunne komme til å fremkalle reaksjoner hos informantene. Jeg ønsket å møte de unge på en respektfull og ydmyk måte, som innga tillit og gjensidighet i kontakten (Tjora, 2021, s. 53). Jeg forsøkte å skape ro rundt samtalen ved å ha skjermede lokaler. Gjennom tydelig forklarte rammer forsøkte jeg å skape forutsigbarhet rundt samtalen. Når vi kom inn på vanskelige tema forsøkte jeg å ivareta informantene ved å anerkjenne følelser og lytte aktivt.

Forskningsetisk komite for samfunnsvitenskap og humanoria (NESH) har noen etiske betraktninger om viktigheten av å reflektere over og redgjøre for hvordan egne verdier og holdninger kan påvirke valg av tema, datakilder og tolkninger (NESH i Tjora, 2021, s. 55).

Gjennom hele forskningsprosessen har jeg reflektert over min egen posisjon og rolle som forsker. For eksempel hvordan jeg som forsker kan påvirke resultatene, mitt syn på kunnskap, og mitt syn på mennesker med minoritetsbakgrunn og syn på fosterhjemsomsorgen.

Som barnevernarbeider som har jobbet i mange år med fosterhjemsarbeid, har jeg selv bidratt til å legge til rette for barn med minoritetsbakgrunn i norske fosterhjem. Jeg har tro på fosterhjem som tiltak. Basert på erfaring og tidligere kunnskap har jeg dannet meg noen forestillinger om hvordan situasjonen er. Gjennom møte med enkeltpersoner har jeg latt meg berøre, glede og frustrere over både det som fungerer og det som ikke fungerer. Siden 1996 har jeg vært en del av det barnevernet som de siste årene er blitt kritisert av EMD for å ta for lite hensyn til barns kulturelle rettigheter. Jeg hadde dermed meninger og holdninger som det har vært viktig å ta frem i lyset underveis i dette arbeidet for å vurdere hvordan det påvirket hva jeg så og hva jeg lette etter. Dette diskuterte jeg løpende med kollegaer, medstudenter og veileder gjennom forskningsprosessen.

4.9 Kvalitetskrav

4.9.1 Pålitelighet og Gyldighet

Fra kvantitativ forskning kjenner vi til begrepene reliabilitet og validitet som kvalitetskriterier (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 272). Begrepene sier noe om i hvilken grad resultatene kan reproduseres av andre forskere på andre tidspunkt (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 276). Dette er ikke et mål innen kvalitativ forskning, det er mer vanlig å diskutere *troverdigheten, pålitelighet og gyldighet* (Anker, 2022). Pålitelighet kan vises ved å ha en god fremstilling av dataen og ved å fremstille prosessen som fører en fra metode til funn for å vise at den er rimelig (Anker, 2022, s. 108). Ved å beskrive og begrunne valgene i forskningsprosessen, og beskrive utfordringer og problemer viser forskeren transparens. Dette er måter å sikre pålitelighet på (Anker, 2022, s. 109). Jeg har gjennomgående beskrevet forskningsprosessen med valg og avveininger som er foretatt underveis. Jeg har også forsøkt å reflektere over egen forforståelse og hvordan jeg har påvirket intervjuene og analyseprosessen. Jeg har i analyseprosessen reflektert over i hvilken grad har jeg som intervjuer preget resultatene i form av ledende spørsmål, bruk av ord som førte til bestemte svar og hvordan jeg virket inn

på fasene i forskningsprosessen. Jeg har også beskrevet hvordan jeg har gått frem i analysearbeidet og prosessen med å velge ut deler av materialet.

Gyldighet som kvalitetskrav handler om forskningsresultatene svarer på fenomenet som skal utforskes (Aadland 2011 i Anker, 2022, s. 109). For at funnene skal være gyldig må de svare på det problemstillingen spør om, og forskeren må i sin fremstilling vise hvordan den gjør det (Anker, 2022, s.110).

4.9.2 Generaliserbarhet

Generaliserbarhet handler om forskningens relevans utover de som er blitt studert (Tjora, 2021, s. 260). Utvalget i min studie besto av seks personer. Fortellingene til informantene ble til i gitt kontekst, dermed kan man ikke nødvendigvis generalisere. Imidlertid kan studien likevel ha overføringsverdi til feltet. Selv om studien gir et begrenset empirisk materiale, bidrar det likevel til å sette søkelys på noen fenomener og tema som kan være nyttig å ha med seg i møte med målgruppen. Målet er økt forståelse som kan bidra til bedre praksis.

Flere av informantene nevnte at de hadde et sterkt ønske om at deres historie skulle bidra til å bedre situasjonen for barn og unge i fosterhjem. Det er derfor vanskelig å vite om det var fordi de hadde erfaringer som representerte unntakene, eller om deres fortellinger var noe som var mer vanlig blant barn med minoritetsbakgrunn som bor i majoritetsfosterhjem. Vi kan altså ikke generalisere direkte ved slike utvelgelsesmetoder, da de som ønsker å delta ikke nødvendigvis er representative for hele universet (Larsen, 2002, s. 78). Karakteristisk ved funnene var imidlertid den store variasjonen, men også at resultatene av studien var gjenkjennbare i forhold til andre studier som er gjort. Dette peker mot at de unges erfaringer kan bidra til å opplyse om temaet på en måte som er relevant for andre i samme situasjon.

4.10 Analyse

Max Weber oppfordret forskeren til å sett seg i andres sted når vi skal forsøke å forklare hvorfor de gjør som de gjør (Johannesen m.fl. 2018, s. 45), først når vi ser handlingen med deres øyne kan vi forstå hva den betydde for dem som handlet. Dette var mitt utgangspunkt i møte med datamaterialet. Temaene i intervjuene ble identifisert gjennom teamtisk analyse

(Johannesen et al. 2018). Tematisk analyse handler om å gruppere data i temaer som til sammen svarer på forskningsspørsmålet (Johannesen m.fl. 2018, s279ff).

Analyseprosessen er «arbeidet med å bringe spørsmål, data og teori sammen på en måte som munner ut i et svar» (Johannesen m.fl. 2018, s. 9). En analyse kan være både teoridrevet og datadrevet (Johannesen m.fl. 2018, s. 37). Jeg vil si at min analyse var en kombinasjon av både teoridrevet og empiridrevet analyse. I tråd med at jeg ville forsøke å ta perspektivene til de jeg ville undersøke, startet jeg uten å ha bestemt meg for en konkret teori, og jeg endret mine teoretiske antakelser underveis (Johannesen m.fl. 2018, s. 37). Jeg startet med å søke etter litteratur for å bli bedre kjent med temaet for oppgaven. Jeg stoppet opp ved begreper jeg ble opptatt av, og brukte det som bakgrunn for å spisse min problemstilling og utarbeidelse av intervjuguide og analysespørsmål, og hva jeg ble opptatt av da jeg studerte dataene mine. Slik påvirket teorien valgene jeg tok i forskningsprosessen. Jeg hadde med meg temaene fosterhjem, minoritet, identitet og tilhørighet inn i datainnsamlingen. I møte med empirien tok teorien retning og jeg måtte søke mer teori. I analysen valgte jeg teori basert på det jeg hadde med meg inn og temaene som kom til syne i materialet og fanget min interesse.

4.10.1 Analytiske spørsmål

I følge Johannesen m.fl. (2018, s. 24) er forskningsspørsmålet «det overordnede spørsmålet analysen som helhet skal svare på» i et forskningsprosjekt. Det skal være mulig og interessant å besvare (Johannesen m.fl., 2018, s. 25). Problemstillingen i denne studien var: *Hvordan har unge voksne med minoritetsbakgrunn opplevd å bo i majoritetsfosterhjem?*

Intervjuguiden var delt inn i fire hovedtema; Erfaring fra fosterhjemmet, kontakt med familie, identitet og tilhørighet, som har vært viktige temaer i arbeidet med dataene og analysen.

Jeg laget analytiske spørsmål til mitt materiale i analysearbeidet utfra avgrensningene som var gjort. Analytiske spørsmål er spørsmål vi stiller for å svare på forskningsspørsmålet (Johannesen m.fl., 2018, s. 24.).

- Hva var kulturens betydning for de unge voksne når de bodde i fosterhjem?

- Hvordan har de unge voksne opplevd tilhørighet mens de bodde i fosterhjemmet?
- Hvordan så de unge voksne på egen etnisk identitet i dag?

De unge voksnes opplevelse ble utforsket ved å stille spørsmål om hvilken plass de erfarte at deres minoritetsbakgrunn har hatt i fosterhjemmet og hva kulturen betydde for dem.

Tilhørighet ble undersøkt med spørsmål om hva fosterforeldre gjorde for å tilby tilhørighet. Og hva slags kontakt de har med fosterforeldre i dag.

Etnisk identitet ble utforsket ved å spørre hvordan de unge voksne så på seg selv på intervjutidspunktet, og eventuelt hvordan de ville leve livet som voksen med tanke på minoritetstilhørighet.

4.13 Koding

Ved å kode data, kan man i kvalitativ forskning identifisere mønstre og formulere potensielle forklaringer på mønstrene (Kvale & Brinkmann 2015, s. 224). Koding kan defineres som «den prosessen der man bryter ned, undersøker, sammenligner, konseptualiserer og kategoriserer data» (Kvale & Brinkmann 2015, s. 226).

Jeg valgte å følge Johannesen mfl. (2018) sin modell for tematisk analyse gjennom fire steg; forberedelse, koding, kategorisering og rapportering (Johannesen mfl. 2018, s. 282 ff). Jeg *forberedte* meg ved å gjennomføre og transkribere intervjuene deretter leste jeg gjennom alle intervjuene i sin helhet flere ganger. Videre *kodet* jeg dataene ved at jeg markerte og setninger i materialet som fremsto som relevante. Ved å utarbeide kategorier som fanget fenomenet ble det mulig for meg å studere de unges opplevelser og se dem i forhold til hverandre (Kvale & Brinkmann 2015, s. 226). Deretter *kategoriserte* jeg det kodede materialet i mer generelle temaer (Johannesen mfl. 2018, s. 282) og avklarte hvilke spørsmål jeg ville ha svar på. Analysen ble noe styrt av temaene i intervjuguiden, men jeg vil si at kategoriene ikke var forhåndsbestemte, men vokste frem ettersom jeg studerte materialet. Det overordnede spørsmålet i problemstillingen var hele tiden bakteppe: *Hvordan unge voksne med minoritetsbakgrunn har opplevd å bo i majoritetsfosterhjem?*

Ved gjentatte lesninger, koding og kategorisering vokste følgende tema frem:

- (Lengselen etter) tilhørighet
- Kulturens betydning
- Språk, kultur og religion som viktige identitetsmarkører
- Annerledeshet, utenforskap og innenforskap
- Usynliggjøring
- Fosterforeldres tilbud/mangel på tilbud om tilhørighet
- Medbestemmelse/mangel på medbestemmelse
- Å være krysskulturell/bindestrek/norsk
- Storfamiliens rolle og betydning

I følge Johannesen m.fl (2018, s. 299) bør temaene ha passe tykkelse, intern konsistens og ekstern konsistens. Med det menes at det bør være nok, men ikke for mye, likt må grupperes med likt og temaene bør ikke overlappe hverandre i for stor grad (2018, s. 299). Ut fra disse prinsippene sorterte jeg grovt temaene i tre hovedgrupper av mønstre i informantenes fortellinger. Slik så sorteringen ut:

1. Å bo i majoritetsfosterhjem var et gode:

- a. Problemdefinisjon: Individet ble møtt på hele seg, også på minoritetsposisjonen og sin særegenhet. Møtt med omsorg og forståelse. Tilbudt tilhørighet som inkluderte minoritetstilhørighet. Innenforskap begge steder.
- b. Beskrivelse av barnet: Formidler egne ønsker, ble møtt med nysgjerrighet og valgfrihet. Ble inkludert og forstått. Følte seg respektert
- c. Løsning: Ble lyttet til, rommet begge familier, Informantene hadde også klare meninger om hva som var viktig å ivareta dersom man som fosterforelder skulle ta imot barn med minoritetsbakgrunn basert på egne erfaringer og ting de ønsket annerlides.

2. Å bo i majoritetsfosterhjem var et tap

- a. Problemdefinisjon: Individet møtte et system uten kunnskap som frarøvet barnet noe sentralt og viktig. Ble ikke tilbudt tilhørighet. Opplevde klare forventninger om å være norsk (nok). Ekskludert fra egen familie. Utenforskap begge steder.
- b. Den unge i denne gruppen: Offer, sårbar, fikk ikke hjelp utfra behov, ble misforstått, ble dårlig behandlet, ble ikke lyttet til.
- c. Løsning: Økt kunnskap, medbestemmelse, holdninger hos fosterforeldre, system som ivaretar det flerkulturelle

3. Å bo i majoritetsfosterhjem ver et ikke-tema/noe usynlig:

- a. Problemdefinisjon: Individet ble møtt uten at minoritetsposisjonen blir satt ord på eller regnet med som en faktor.
- b. Beskrivelsen av den unge: Forsøkte å tilpasse seg, forholdt seg lite til/tok avstand fra minoritetskulturen. Trakk koblinger mellom kultur og omsorgssvikt. Annengjøring. (de og vi/ utlendinger er slik). Hører ikke til her eller der.
- c. Løsning: Lytte, romme begge familier, sette ord på og inkludere minoritetsperspektivet.

Jeg har fortalt om kodingsprosessen og vist frem hvordan jeg kom frem til resultatene jeg vil presentere i neste kapittel. Jeg vil ta for meg det som kom til syne i de unges fortellinger om opplevelsen av å bo i fosterhjem med majoritetsbakgrunn slik det fremsto i samtalene med de unge voksne.

5. Presentasjon av resutater fra analysen

5.1 Om kapittelet

I dette kapittelet vil jeg presentere resultatene av analysen fra det empiriske materialet. Jeg har brukt de analytiske spørsmålene og temaene i analysen som struktur for dette kapittelet. Vi skal se mer inngående på hvordan de unge voksne opplevde tilhørighet, om minoritetsbakgrunnen var et tema i fosterhjemmet, kontinuitet i forhold til opplevd tilhørighet og identitet, og hvordan informantene så på egen etnisk identitet. Resultatene analyseres og diskuteres i lys av teorien som ble presentert i kapittel 4.

5.2. Inkludering og tilhørighet

I de unge voksnes fortellinger fant jeg at det å bli inkludert i familien genererte en opplevelse av tilhørighet. Akira beskrev sin opplevelse slik: *Ja, jeg har blitt en del av, jeg har blitt medlem av familien. Jeg er med i bursdager og alt det der [...] ja det er hjem, jeg tilhører her synes jeg. (Akira)*

Akira beskrev «hjem» som et sted å komme tilbake til også etter utflytting. Det å være en selvsagt deltaker i bursdager var symbol på medlemskap i familien, noe som gikk igjen hos flere av informantene.

På spørsmål om hva fosterfamilien gjorde for at de skulle oppleve tilhørighet, fortalte flere av informantene at tilhørighet ble skapt ved at fosterforeldre inkluderte dem i «alt»; de gjorde aktiviteter sammen som å dra på ferie, se tv eller spiste middag sammen. Det å bli behandlet likt som fostersøsken hva gjaldt oppmerksomhet, krav, materielle ting eller at egne meninger ble lyttet til på samme måte, bidro til tilhørighetsfølelse. *Ja, ikke gjøre for stor forskjell mellom et fosterbarn og egne, ekte barn, så det er... Jeg synes det blir... ja det påvirker. (Akira)*

Det å bli inkludert og behandlet på lik linje med øvrige barn i familien var for informantene en tydelig indikator på at de høre til. Flere av dem husket mange historier som beskrev dette; Frances husket at hennes ønske til og med trumfet et av fosterforeldrenes barns ønsker ved en anledning. Akira, Brett, og Frances beskrev alle det som et tydelig tegn på å være en del av familien. Eider beskrev det motsatte, at opplevd forskjellsbehandling bidro til at hun følte mangel på tilhørighet.

En kan trekke paralleller ved Akira, Brett og Frances sine fortellinger til Biethals (2012) studie. Her kom det frem at tilhørighet ble påvirket av fosterforeldres emosjonelle forpliktelse og av at barnet ble inkludert som et familiemedlem i dagliglivet til familien. Fosterforeldre og barn skapte en god sirkel hvor deres respektive forståelse av tilhørighet ble gjensidig forsterket (Biethal, 2012, s. 967) Dette kommer blant annet til uttrykk gjennom at Akira, Brett og Francis benyttet benevnelse som «vi», «hjemme hos oss» og «familien vår» i omtale av seg og fosterfamilien.

Tilhørighet ble begrunnet med at de *matchet på personlighet (Brett)*, fosterfamilien tilbød trygghet og stabilitet (Brett og Frances), og *søsken ble passet på (Brett og Frances)*. Denne gjensidigheten ble beskrevet av Akira som at tilhørighet var noe som ble til i relasjonen mellom seg og fosterfamilien.

*[...] Jeg hører til her synes jeg. De synes også det. [...] så det er ikke hva de gjorde [...]
Når du bor sammen med dem og de ser etter deg, så blir det etter hvert litt sånn at
etter hvert blir du litt avhengig av dem, og de blir avhengig av meg, veldig sånn [...]
(Akira)*

Akira understreket at det ikke var noe spesielt fosterforeldrene gjorde som førte til opplevelsen av å høre til. Det var gjensidigheten i samspillet som bidro til fremvekst av et felles bånd. Fra et symbolsk interaksjonistisk perspektiv, kan opplevelsen forstås som at individet konstruerer seg selv i interaksjon med andre (Jervinen, 2017, s. 30). Individet reflekterer over hvilken mening egen handling har, og hvilken antatt mening handlingen har for den man samhandler med (Jarvinen, 2017, s. 30). Dette kan tolkes som at Akira definerer seg som velkommen i familien utfra hvordan Akira tolker fosterforeldrenes handlinger i situasjonen. Dersom Akira oppfatter seg selv som en som er inkludert og som en familien blir avhengig av, kan Akira respondere ved å bli avhengig av dem.

Her ser vi eksempler på prosesser som kan bidra til de unges selvskaping. Akira opplevde at hun hørte til i fosterhjemmet. Gjentatte episoder med utsagn og handlinger fra fosterforeldrene har ført til Akiras tolkning av at «du er en av oss». Akira kan sees å være en aktiv mottaker av fosterforeldrenes tilbud om tilhørighet. Hun har med seg sine erfaringer som integreres i nye erfaringer. Man kan tenke seg at Akira gav samme beskjed tilbake, som igjen har forsterket fosterforeldrenes sosiale beskjed om at «du hører til hos oss». Slik kan man si at Akira, ved å bli behandlet som en inkludert del av familien, opplevde at familien åpnet for muligheten til at hun kunne konstruere et bilde av seg selv som medlem i familien.

Hva gjelder minoritetsbakgrunnen var dette i liten grad et tema da Akira, Brett og Frances svarte på spørsmål om tilhørighet. Brett fortalte imidlertid at fosterforeldrene la til rette for at hun kunne praktisere religion, språk og andre kulturelle aktiviteter.

Mamma var mer opptatt av vi skulle i kirken, og be og sånt... Fosterforeldrene våre tok oss med en gang i kirken bare for å prøve det ut. Ingen av oss likte det og vi gjorde ikke noe mer ut av det. (Brett)

Brett opplevde at de la til rette, men likevel lot det være opp til henne å velge hvilken plass religiøs og kulturell praksis skulle ha. På den andre siden valgte Akira å fortsette å være religiøs og opprettholde kulturelle praksiser, men på sin måte.

Selv om fosterforeldrene ikke praktiserte Akiras kultur og religion, opplevde Akira at fosterforeldrene så religion og kultur som en del av den personen hun var. Selv om de ikke delte det religiøse synet, så støttet de Akira og anerkjente og inkluderte alle sider ved henne. Rommetvedt (2006) fant i sin undersøkelse at barn i fosterhjem må ha tilgang til religion og kultur for at det skal være mulig å ta et reelt valg knyttet til slike spørsmål (Rommetvedt, 2006). Brett hadde jevnlig kontakt med foreldrene, mens Akira hadde tilgang til miljøer blant venner og slektninger i tillegg til at fosterforeldrene var åpne og viste interesse. Samtidig, påpeker Rommetvedt, blir barn i fosterhjem vitne til fosterforeldrenes religiøse praksis, eller manglende praksis, som kan være med å bidra til at de velger egen religion bort.

I prosessen med å utforske og konstruere en etnisk identitet måtte de unge forholde seg til hvordan storsamfunnet så på dem. Informantene uttrykte på ulikt vis at de var klar over at etniske trekk som hudfarge, hårfarge- og tekstur og ansiktstrekk kunne påvirke hvordan de ble sett på av storsamfunnet. Akira og Brett beskrev ulike strategier for å møte dette.

Folk stirrer. En del. Men det er jo forståelig og da, men folk ser på deg. Liksom du har en høy fostermamma og en høy fosterpappa og så er det på en måte en søster som er lys i huden og så kommer disse to mørke barna liksom, ja. Vet ikke om det er negativt eller om det er noe du bare legger merke til da [...]. (Brett)

Akira og Brett sa at erfaringene med å bli sett på som annerledes ikke plaget dem. De registrerte at det skjedde, men det var lite følelser knyttet til det. Et spørsmål å reise i den sammenheng, er hvorvidt tilhørigheten til fosterhjemmet og det avklarte forholdet til egen

minoritetsbakgrunn beskyttet Brett og Akira mot å bli rammet av reaksjonene fra samfunnet. Brett definerte situasjonen som en observasjon. Akira konstaterte at man aldri blir helt norsk, men det var greit fordi hun var stolt av å være begge deler, både norsk og Y-landske. En annen mulig fortolkning kan imidlertid dreie seg om at det gikk innpå dem- uten at de ga uttrykk for det. Samtidig kan en ikke se bort fra at tilhørigheten til fosterhjemmet fungerte som en beskyttelsesfaktor mot de ytre strukturers påvirkning.

5.3 Krav om tilpasning skapte forvirring og fortvilelse

5.3.1 Definisjon av situasjonen

Akira og Brett synes å oppleve at fosterhjemmene fra majoritetsgruppen tilførte større mulighet til autonomi, det å få velge selv hvordan kulturell identitet skulle utformes (Hansen & Flaskerud, 2021). Det var også mulighet til å utvide kulturen til å romme både den norske og den minoritetsetniske. De synes å definere situasjonen som noe de passet inn i og som gav muligheter.

I datamaterialet var det også fortellinger om å oppleve det å ha bodd i majoritetsfosterhjem som et tap. En informant, Daniele, beskrev sin opplevelse av å flytte i fosterhjem slik:

[...] for det første så skjedde det mange ting samtidig. Men jeg mistet først vennene mine. Mistet tilknytningen min. Jeg mistet tilhørighet. Jeg mistet familien min. Jeg mistet språket mitt også. Jeg fikk ikke lov til å snakke Y-språk med mine foreldre. For jeg flyttet til et norsk fosterhjem, og ingen der kunne mitt språk [...] fikk ikke lov til å besøke familie. (Daniele)

Daniele fortalte om følelsen av å miste det som var betydningsfullt for henne. Dette kan teoretisk forstås som at Daniele definerte situasjonen som en tapsopplevelse når det gjaldt familie og venner, språk og tilhørighet. For Danieles del innebar det at hun hadde fokus på det hun flyttet fra, ikke at hun flyttet til et sted som kunne beskytte eller gi henne noen muligheter, slik Akira og Brett gjorde.

Daniele og Cary strevde begge med å finne eksempler på hva fosterforeldrene gjorde for å tilby tilhørighet og hva som gjorde at de opplevde at de hørte til der. De fortalte i stedet om

følelsen av å ikke passe inn og manglende trivsel. På spørsmål om hva hun pleide å gjøre sammen med fosterforeldrene i hverdagen, svarte for eksempel Cary:

mm... for å være helt ærlig, ingenting. For jeg følte ikke vi hadde noe til felles. (Cary)

Videre fortalte Daniele:

Jeg trivdes ikke så mye der. Men jeg trenger ikke gå helt inn på det for det var veldig tøft for meg der i tre år. Men det var mer henne som person da [...] hun satte så mange forventninger til meg [...] (Daniele)

Dette kan forstås som at Daniele handlet med utgangspunkt i den meningen situasjonen hadde for henne. Med det utgangspunkt at hun mistet «alt», kan vi tolke det som at Daniele når hun ser tilbake, opplevde at hun ikke fikk tilbud om noe i annet i stedet. Hun møtte en rekke forventninger basert på fosterhjemmets normer, noe som kan sees på som en motsetning og en kontrast til hennes forståelse av situasjonen.

Daniele trakk dessuten paralleller til fostermors personlighet heller enn å knytte det til majoritetskulturen. Dette går igjen flere ganger i materialet. Informantene knyttet handlingene til fosterforeldrene til personlige egenskaper, mens flere i større grad tilskrev handlingene til foreldrene til minoritetskultur, slik Eider og Frances knytter omsorgssvikten til foreldrenes kultur.

5.3.2 Kulturens betydning som en del av konteksten

I fortellingene til både Daniele og Cary ble minoritetsbakgrunn viet stor plass når de snakket om tilhørighet. I stedet for å snakke om fosterhjemmet ga de tykke beskrivelser av minoritetskulturen:

Det er noe veldig vakkert ved den kulturen. Det er veldig sønn...åh det er varmt [smiler]. Ja, jeg liker det! Jeg opplevde den da jeg var liten. Så jeg vet at det er en vakker kultur. Nå er det bare trist hvordan det skjedde, men jeg vet at det er gode ting. Og jeg vet hva som er typisk for min kultur. Jeg har jo det inneboende i meg. Jeg har det temperamentet som vi kan ha [ler]. (Daniele)

Daniele beskrev her minoritetskulturen som noe som var en del av henne og som noe hun hadde et nært forhold til. Mens Cary uttrykte seg slik:

*X-landsk kultur.... Det er å være en åpen person, som er snill. Det ser jeg på som x-landsk kultur faktisk. Det å være snill og hjelpsom og åpen. Og sette pris på familie og sånt(...) Og god mat og latter. Mye latter, folk som ikke tar seg selv så høytidelig.
(Cary)*

Både Daniele og Cary beskrev med positive ord og vendinger. De smilte, lo og gestikulerte når de fortalte. Alle eksemplene handlet om det positive ved minoritetskulturen, og hva den betydde for dem. Daniele påpekte dessuten hvordan hun erfarte at minoritetskulturen hadde bidratt til å skape trygghet for henne som barn i en ellers utrygg situasjon.

[...] Kulturen er som et koseteppe [...] det er en lukt du har i hjemmet ditt. Det er lukten av mat eller... [...] Og det å miste den lukten...men da bare det å få spise maten du er vant til. Det lukter hjemme [hvisker]. Det gjorde noe godt med hjertet. I en vanskelig situasjon [...] (Daniele)

Cary og Daniele beskrev symboler som hørte til kulturen og som ble assosiert med fellesskap og «hjemme». Ut fra symbolsk interaksjonisme, ser man på hvordan en person definerer situasjonen og hvordan symbolene oppfattes for å forstå en persons handlinger. Mat, mentalitet, omgangsformer og fellesskap for Daniele og Cary var kanskje noe helt annet enn fosterforeldrenes. Dersom vi tar utgangspunkt i at fosterforeldrene ikke undersøkte Daniele og Carys perspektiver, og isteden møtte dem ut fra sine normer og sin forståelse av situasjonen, kan det tolkes slik at Daniele og Cary leste i fosterforeldrenes atferd og blikk at de ikke var ønsket slik de var. Danieles eksempel er i den sammenheng betydningsfull for å forstå hvilken betydning kulturen kan ha for å skape trygghet i en utrygg situasjon. Samtidig understreker det viktigheten av at fosterforeldre setter seg inn hva kultur betyr for det enkelte barn- som et bidrag til felles forståelse for å skape trygghet og tilhørighet i overgangen mellom foreldrehjemmet og fosterhjemmet.

5.3.3 Å speile seg i andres blikk- the looking glass self

Cary og Daniele brukte begge ordet *traume* om hvordan de opplevde å bli møtt med sterke krav om tilpasning i fosterhjemmene. De fortalte at måten å bli møtt på skapte store vansker i livet både på kort og lang sikt, vansker som de opplevde kom i tillegg til omsorgssvikt og flytting:

Jeg husker bare det var rart, fordi jeg flykta fra vold hjemme, men så når jeg kom inn i den familien inn i beredskapshjemmet da, så var det som... Jeg følte liksom at det var ikke bare volden som var galt. Det var jo det med kultur, og jeg gikk jo med hijab, sånn som jeg går med hijab nå. Og da var det sånn til meg, at: «nå er du her, du trenger ikke gå med hijab». Men for meg var ikke det et problem i det hele tatt. Det var jo identiteten min! Jeg likte å gå med hijab. Men det var sånn, «ja, du må ikke gå med det». Og jeg hørte jo på det, så jeg sluttet jo å gå med hijab. Men egentlig så husker jeg den dag i dag at det var ikke noe jeg ville gjøre selv. Nei. Men det var liksom på en måte noe jeg ble presset til, for det var greit [å gå uten] i den familien jeg kom til.[...] De tenkte kanskje at jeg ble tvunget av foreldrene mine til å gå med disse klærne og ikke sant [...] det husker jeg at jeg synes var vanskelig, for da havnet jeg i problemer med familien min også. Fordi de var liksom: Ja nå er du blitt norsk, liksom. (Cary)

Cary fortalte her om fosterforeldre som hun opplevde som på en «velmenende» måte skulle skjerme henne for noe de forbandt med noe undertrykkende og negativt, og som en del av omsorgssvikten. Cary opplevde spørsmålet så insisterende at det fremsto for henne som et krav, en forventning som hun måtte fylle for å passe inn i den nye familien. Cary beskrev det å måtte slutte å gå med hijab, og det som fulgte med, som et traume. En identitetskrise, kalte hun det, som preget livet hennes i flere år. Cary fortalte at hijaben hadde hatt en viktig funksjon i livet hennes; i tillegg til å være et religiøst symbol, gav den retning og handlingsregler for atferd som var viktig i livet hennes, og når hun tok den av hadde det konsekvenser for henne:

[...] jeg visste jo ikke hvordan det var å være en person uten hijab, hvis du skjønner hva jeg mener? [...] Og når jeg gikk med hijab, jeg hadde jo norske venner og sånt. Men jeg gjorde jo ikke det samme som de. Og de forstår jo det og hvorfor jeg går med

hijab ikke sant? Når du ikke gjør det, da er det symbolet vekk ikke sant [...] Og så havna jeg jo i mer og mer ting som jeg egentlig ikke, liksom, hadde satt meg selv i, hvis jeg fortsatt hadde fått vært.... hatt identiteten min hvis du skjønner hva jeg mener? (Cary)

Med et symbolsk interaksjonistisk blikk kan vi si at det er symbolene som her var gjenstand for interaksjon. Når Cary kommuniserte med fosterforeldrene, oppstod misforståelser som igjen påvirket hvordan aktørene handlet i situasjonen. Med inn i situasjonen brakte Cary med seg en forestilling om at hijaben var et religiøst symbol hun var stolt av å bære. For henne betydde hijaben kontakt med egen tro, samtidig som den bidro til omverdenens forståelse og tolking av dens kulturelle betydning. Imidlertid erfarte hun å møte et fosterhjem som tolket hijaben som et symbol på den volden som var årsaken til at hun måtte flytte i fosterhjem, og som på samme tid ble forbundet med undertrykkelse og omsorgssvikt. Ut fra konteksten kan vi slutte at Cary var i et avhengighetsforhold til fosterforeldrene. Som et barn som flyttet inn i en ny familie, med et stort behov for å passe inn, tolket hun fosterforeldrene dithen at dersom hun skulle kunne høre til i familien måtte hun ta av seg hijaben. For Cary innebar det å bryte med religionen sin.

Også utenfor fosterhjemmet oppstod problemer for Cary. Hun opplevde at de norske vennene, som før godtok at hun ikke ble med på fest og drakk alkohol, nå stilte krav om at hun skulle delta fordi hun ikke lenger bar hijab. Cary fortalte at uten hijaben visste hun ikke selv hvem hun var. I møte med sin familie ble det dessuten sett på som at hun forlot troen og kulturen sin, og hun møtte sanksjoner. Hijaben ble et symbol på avvikende atferd i fosterhjemmet, som i neste instans kunne true det eksisterende systemet. For Cary innebar dette et krysspress. Mens fosterfamilien vektet bruk av hijab utelukkende negativt, ble manglende bruk sett på som et symbol på kulturell og religiøs disrespekt av familien.

I følge Cooleys speilteori (Levin & Trost, 2005, s. 86) skapes individets bevissthet om seg selv i samspill med andre. Selvet formes gjennom vår forestilling om *hvordan vi fremstår* for andre, *vår forestilling om hvordan den andre dømmer oss*, og ut fra disse forestilligene oppstår *en selvfølelse* hos individet. (Levin og Trost, 2005, s. 79). Når barnet speiler seg i omgivelser, slik eksemplet med Cary viser, og oppfatter seg selv som avvikende eller feil, blir

løsningen å omarbeide situasjonen slik at det ikke blir så smertefullt, i Carys tilfelle handlet dette om å måtte tilpasse seg eller trekke seg unna. I lys av krysspresset, ble løsningen å tilpasse seg den ene og trekke seg bort fra den andre. Resultatet var dårlig samvittighet, forvirring og skam.

Daniele sa hun ønsket at «norskhet» skulle kunne romme henne også fordi hun ikke så seg selv i det norskhetsbegrepet hun opplevde å bli møtt med av fosterhjemmet og på skolen.

Jeg lærte å integrere meg kan du si. Jeg spilte håndball, jeg likte håndball, men jeg likte ikke sånn ski og hytteturer om vinteren og... jeg likte ikke det [...] for jeg følte veldig på det. At jeg ble tvunget til aktiviteter som var typisk norske, og bare fordi jeg ikke likte det, så tok de det som at jeg ikke ville være norsk. Og at jeg ikke ville identifisere meg som norsk. Og jeg bare: «Ja men jeg har jo norsk statsborgerskap, jeg er jo norsk, jeg vet det, men jeg er ikke bare norsk. Jeg er også [mitt folkeslag]. Ikke tving meg til å bli noe jeg ikke er. Bare la meg være som jeg er. (Daniele)

Danieles og Carys opplevelser av krav om «å bli norsk» kan gjenkjennes i enkelte tidligere undersøkelser; som hos Križ & Skivenes (2010). De fant at barnevern og fosterhjem kan være preget av en assimileringstankegang om at det er best for alle at barna blir så norske som mulig, så raskt som mulig (Križ & Skivenes, 2010 i Proba samfunnsanalyse, 2017, s. 62).

5.4.4 Manglende tematisering av minoritetsbakgrunn

I noen av informantenes fortellinger kom det frem at minoritetsbakgrunnen deres ikke var et tema i fosterhjemmene. Frances og Eider begrunnet det med at de som barn ikke selv tok det opp, eller at de antok at det var synlig at de ikke var opptatt av minoritetsbakgrunnen.

Nei, jeg tror ikke de så etter det heller, egentlig. Nei. Jeg kan egentlig ikke minnes noe sånn. Jeg tror de var opptatt av at jeg skulle ha samvær med mamma, men ikke noe mer enn at de skulle legge til rette for noen sånne ting. De oppfattet nok oss som veldig norske da. (Frances)

Her illustrerer Frances noe som også kom frem blant annet i en av Dégener et al.s studier av fosterfamilier med *transracially* plasserte barn (Dégener et al., 2021), at en del fosterforeldre fokuserte på barnet og omsorgssvikten, og forholdt seg lite til barnets minoritetsbakgrunn. En risiko ved at det ikke blir satt ord på at etniske ulikheter innebærer en forskjell, er at den unges virkelighetsopplevelse ikke blir bekreftet. Både Frances og Eider definerte seg eksplisitt ut av minoritetsgruppen. En måte å tolke det på er at den unge selv ble stående alene i å utforske egen kultur og etniske tilhørighet, og at det å forholde seg til her og nå situasjonen, fremfor minoritetsbakgrunnen, ble lettere enn å forsøke å inkludere den. Dette er til forskjell fra Bretts strategi, om å inkludere minoritetskulturen i sin form. Hun hadde fosterforeldre som hjalp henne å tematisere minoritetskulturen i hverdagen og til å reflektere over hvem hun var i forhold til den. Frances ekskluderte minoritetskultur fra livet sitt ved å ikke forholde seg til den. Eider kuttet kontakten med familien og prøvde å fremstå minst mulig «kulturell» i møte med omgivelsene. Ved at minoritetsbakgrunnen til barnet var et ikke – tema, kan det sees på som ugyldiggjøring. Dersom fosterforeldrene hadde en etnosentrisk tilnærming til barnets bakgrunn, så de på barnet med utgangspunkt i egen kultur. Det kan tenkes at barna ble møtt på det å være barn i fosterhjem, men ikke på sin minoritetstilhørighet. Bakgrunnen ble et ikke- tema som kan ha påvirket barnet til å ta avstand fra det. På den annen side snakker Eider om at hun tross alt hadde bodd og gått på skole i Norge, og det var ikke slik at norsk kultur var ukjent for henne når hun flyttet i fosterhjem, så usynliggjøringen kan slik sett ha begynt før de flyttet i fosterhjem.

5.4.5 Annerledeshet

Eider og Frances fortalte at det at behovene deres ble ivaretatt, bidro til at de opplevde tilhørighet i fosterhjemmet. Som barn i fosterhjem fikk de noe de ikke hadde fått hos foreldrene. *[...]at du har en voksen person som sørger for at du har alt du trenger. Noen som, at du blir sett da. Du blir sett på en litt annen måte. [...] Det er alle de små tingene, liksom [...] (Eider)*

Det fremkom ulike erfaringer i Eider og Frances sine historier, men felles for begge var at de uttrykte et ønske om å passe inn eller være lik dem rundt seg. Som de fleste av informantene bodde begge i fosterhjem i geografiske områder med få andre med

minoritetsbakgrunn. [...] for når man er barn så vil man ikke være annerledes. Nei. Og det følte jeg jo med mamma at jeg var annerledes. (Frances)

Eider kjente også på ønske om å være lik andre:

Fordi jeg alltid har vært veldig opptatt av å passe inn. Og da mener jeg passe inn i de deler av livet mitt som på en måte er størst, da, som skolen [...] Eh, og jeg ville liksom ikke at folk skulle tenke at jeg var så veldig kulturell av meg. Og den letteste måten å gjøre det på når du går på en skole hvor det ikke er noen, er jo bare å legge det andre fra deg og konsentrere deg om det ene, liksom. Eh, så det var litt det jeg gjorde, egentlig. [...] jeg synes det har vært lettest sånn. (Eider)

Selv om hun ønsket å unngå å fremstå som «veldig kulturell», opplevde Eider at omverdenen definerte henne inn i minoritetsgruppa.

Jeg synes det var dritt liksom på barneskolen og sånn, å gå rundt i butikken med en hvit mamma liksom. Sånne ting tenkte jeg veldig over. Og jeg tenkte alltid sånn... jeg sto ved siden av henne og så var det alltid sånn.. å hva er det folk tror nå? At jeg er adoptert? (Eider)

For flere av de unge voksne i undersøkelsen var det kroppslige noe som synliggjorde at de ikke var like fosterfamilien og som skapte en bevissthet rundt at de var annerledes. Eider gav eksempler på at hun opplevde at det kroppslige som et symbol som kom til syne i møte med omverdenen. Prieur (2002) drøfter hvordan det kroppslige kan sette fysiske begrensninger på individets valgfrihet og spillerom ved at minoritetsstatusen er synlig i form av hudfarge, aksent, eller fremmedklingende navn. Også teoretiske begreper som I dannelsen av selvet kan bidra med innsikt. Det vil kunne danne seg noen motsetninger mellom opplevd identitet og den identiteten man blir definert inn i fra omverden. Når den unge stadig blir møtt med forventningen om å være annerledes, eller blir definert ut av fellesskapet, kan følelsen av å være annerledes bli en del av selvfølelsen og stå i veien for opplevd tilhørighet (Salole, 2018, s. 179). Når Eider så møtte på ukjente fra minoritetskulturen ble det kommentert:

På ungdomsskolen, så hadde jeg ingen etniske, ingen utlendinge- venner, liksom. Eh, og egentlig ikke på barneskolen heller. Men på videregående så var det jo... alle kom overalt fra, og da husker jeg at det var da folk begynte å kommentere på, «oi du er så hvit, liksom». Skjønner du hva jeg mener? [...] (Eider)

Eider beskrev hvordan hun både ble definert inn i majoritetsgruppen av minoritetsgruppa. og inn i minoritetsgruppa av personer fra majoritetsgruppa. Salole (2018) kaller dette tilhørighetsparadokset. *Tilhørighetsparadokset* handler om når man som krysskulturell opplever *både* å høre til, og samtidig ikke hører til der man bor (Salole, 2018, s. 170). Salole kaller det å hele tiden være både «oss» og «dem» uansett hvor man befinner seg (Salole, 2018, s. 170). Konsekvensen kan være at man opplever å høre til begge steder eller at man blir fremmed begge steder, det siste omtales av Dégener et al.(2020, s. 6) som *dobbelt sosial ekskludering*.

5.4.6 Strategier for å håndtere motsetninger

Mens Brett og Akira fikk hjelp til å høre til i begge kulturer, kan en fortolkning kan være at Eider og Frances håndtere dette tilhørighetsparadokset ved å ta avstand fra sin minoritetskultur.

[...]også litt for å beskytte meg selv også, fordi, yes, det er jo, det er veldig sånn, jeg synes det er kreds til alle som står liksom med en fot i hver kultur, fordi det kan være kjempevanskelig, og det tror jeg på, men jeg valgte en, liksom, på en måte, hvis du skjønner? [...] Så da var jeg veldig sånn, jeg tok bare veldig avstand fra det [minoritetskulturen]. Men det gjorde jo også veldig at jeg mistet kontakten med familien min da [...] for da slutta jeg å snakke med de på sånn to år, liksom. (Eider)

Ser man til symbolsk interaksjonisme, er det sosiale miljøet noe som gir mennesket mening i verden og som mennesket organiserer sine erfaringer utfra (Stryker & Statham, 1985 i Meyer 2003, s. 675). Interaksjon med andre er avgjørende for utvikling av selvet. Interaksjon med samfunnet gir individet informasjon om hvordan verden er konstruert og det kan være en risikofaktor for psykisk helse når den informasjonen man får ikke stemmer overens med minoritetspersonens erfaringer av verden (Moss 1973 i Meyer, 2003, s. 675).

Både Eider og Francis synes å koble omsorgssvikten i hjemmet til minoritetskulturen de kom fra:

Det er jo min oppfatning av utenlandske oppdragelser da, noen av de, så er det jo dette med samvittighet, de påfører på en måte barna dårlige samvittigheter. Også, andre kulturelle ting, det er vanskelig å skille om det er kultur eller om det bare er mindre grenser [...] og så en del som er, det er jo en del fysiske vold, vil jo jeg kalle det. Vi vil jo kalt det det i Norge, mens de kaller det jo ikke det. De tar opp skoene, ikke sant? Og så slår de ungen sin i nakken, ikke sant? Og sånn er det liksom, det er bare sånn de gjør. (Frances)

Både Eider og Frances kom med en rekke eksempler på omsorgssvikt, negativ sosial kontroll, kjønnsrollemønstre som undertrykker jenter og lignende erfaringer og observasjoner når de snakket hva som var minoritetskultur. Noe var knyttet til observasjon av foreldre og familie, noe til kunnskap om det de kaller «utlendinger» generelt.

En av informantene svarer på å spørsmål om hvordan hun vil oppdra eventuelle egne barn i fremtiden, med tanke på kultur:

Jeg skulle ønske jeg kunne si at jeg ville tatt det bra, noe som er godt, fra den kulturen og det gode fra begge kulturer. Men jeg har jo på en måte ikke den oppfatningen at det er noe jeg kan si at «det er bra fra den kulturen». Så det blir jo på norsk. Det blir norsk oppdragelse. (Frances)

Dette stemmer overens med Proba samfunnsanalyse (2017), Larsen (2009) og Larsen (2009), Dégener et.al., (2020, 2021, 2022) sine funn om at mange unge i fosterhjem forbandt minoritetskulturen med omsorgssvikt og derfor ønsket å ta avstand fra kulturen når de flyttet i majoritetsfosterhjem slik Eider og Frances synes å gjøre. Dette ble brukt som begrunnelse for å velge majoritetsfosterhjem fremfor fosterhjem med samme minoritetsbakgrunn som barnet (Larsen, 2009).

Meyers (2003) minoritetsstressmodell kan her anvendes som en mulig forståelsesramme. Jeg vil ta i bruk denne for å forklare hvordan det å ta avstand fra minoritetskulturen, kan være en strategi knyttet til opplevd stress. Minoritetsstress ble definert som «tilleggsbelastningen individer fra stigmatiserte grupper utsettes for, på bakgrunn av sin minoritetsposisjon i samfunnet» (Lehavot & Simoni, 2011, s. 160). Det å være i en minoritets-posisjon kan i seg selv utløse stress. Eiders minoritetstilhørighet i majoritetssamfunnet er varig, utseende og navn gjorde at hun ble oppfattet som minoritet i mange sammenhenger. Jeg vil her ha fokus på de indre stressfaktorene som handler om å møte mikroagresjoner i form av å bli behandlet annerledes eller devaluert i hverdagen på bakgrunn av andres oppfatning av egen minoritetsstus.

Det å hele tiden bli definert som utenforstående eller annerledes kan internaliseres og bli en del av dårlig selvfølelse og *internalisert rasisme* (Khawaja, 2022, s.98). Internalisert rasisme handler om at individet tar opp i seg det ytre, negative og annengjørende blikket og ser seg selv med andres blick (Speight, 2007 i Khawaja, 2022). Det kan innebære at man utvikler et nedsettende syn på sin egen gruppe og begynner å tro på stereotypiene (Williams & Williams-Morris, 2000 i Khawaja, 2022). Dette fenomenet kan påvirke selvforståelsen negativt.

Eider og Frances omtalte minoritetsgruppen som «de» og «utlendinger». De generaliserer og snakker om «oss» og «dem». Begge beskriver at de har tatt et valg om å være norske og definerer seg inn i det majoritetsgruppen i den grad at Frances sier ikke kan finne noe positivt som hun ønsker å ta med videre dersom hun får egne barn. Hverken Eider eller Frances synes å ha noe gruppetilhørighet til minoritetskulturen og begge beskriver at det er noe de har valgt selv.

Det å tilpasse seg og ta avstand fra minoritetskulturen kan slik tolkes som en reaksjon på internalisert rasisme. En overlevelsesstrategi for i størst mulig grad unngå å havne i situasjoner hvor stress oppstår (Meyer, 2003, s. 679). Imidlertid kan det også tolkes som et tegn på motstandsdyktighet. Khawaja (2022, s. 101) peker på fenomenet «Passing» (Kanuha, 1999; Khawaja, 2022). «Passing» kan tilsynelatende se ut som forsøk på å assimilering ved at klær, språk, eller atferd tilpasses, og personen unngår å omgås mennesker med samme

bakgrunn. Men det kan også tolkes som en mer resilient strategi av stille motstand (Kanuha, 1999). Individet prøver å ta styringen på måten det blir møtt på. Khawaja (2022) omtaler det som en måte å forhandle fra sin annengjorte posisjon på, og *spille med* på en måte som tjener individet best (Khawaja, 2022, s. 101). Slik kan det som ser ut som tilpasning også sees på som en måte å beskytte seg selv mot minoritetsstress.

Eider beskriver at det å stå i krysspresset mellom to kulturer skapte et stress hun ikke orket å stå i. Mens Frances i mindre grad snakker om press, hun opplevde snarere at moren føyde seg: *Mamma snakket ikke Z-språk til oss. Hun sier jo at «jeg prøvde, men dere svarte på norsk»*. (Frances) Det er ikke mulig å vite om tilpasning er en overlevelsesstrategi eller en måte å ta tilbake kontrollen over situasjonen på for Eider og Frances, men minoritetsstressmodellen kan være et supplement i studiet av konteksten til barn med minoritetsbakgrunn.

5.5 Kontinuitet og mangel på kontinuitet

5.5.1 Familiens betydning

I sosial interaksjonisme forstås enkelte relasjoner som mer relevante enn andre i konstruksjonen av selvet. Mennesket er mer tilbøyelig til å ta opp i seg verdier, normer og forventninger dersom man speiler seg i en som er signifikant, en relasjon som oppfattes som viktig (Silva & Caleiros, 2022, s. 2). For barn som flytter i fosterhjem kan vi forestille oss at foreldrene gjerne var sentrale i sosialiseringprosessen før flytting, mens etter flytting er det fosterforeldrene som overtar den daglige omsorgen. Barneoppdragelse kan være forskjellig i verdier, holdninger og normer, noe som kan påvirke hvordan barnet oppfatter seg selv i forhold til de signifikante andre (Frisen og Hwang, 2006, s. 87). Dette kan gi utfordringer i identitetsutviklingen. Som nevnt kan barnet måtte navigere mellom to ulike signaler om hva som er verdsett og akseptert, eller de kan miste kontakt med foreldre slik vi så at Cary og Eider var eksempler på. Kontinuitet mellom familien og fosterfamilien kan bidra til å støtte barn i prosessen med å navigere mellom de ulike verdsettene, og hjelpe barnet til å utforske sin etniske identitet og inkludere den i sin øvrige identitetsutvikling (Frisen og Hwang, 2006, s. 108). Akira, Brett, Frances og Eider tok i stor grad opp i seg fosterforeldrenes verdier. Mens Cary og Daniele tilsynelatende ikke fikk en nær relasjon til fosterforeldrene. Når de

speilet seg i deres tilbakemelding tolket de det de så gjennom andre verdier og normer enn de fosterforeldrene hadde, og det oppsto motstand og en opplevelse av å ikke høre til.

For to av informantene var foreldrene inkludert i barnets liv gjennom samvær og direkte kontakt mellom foreldre og fosterforeldre eller ved at foreldrene ble inkludert eller tematisert i dagliglivet. Brett fortalte at når det oppstod motstridende krav fra foreldre og fosterforeldre, fikk hun støtte fra fosterforeldre til å reflektere rundt og finne ut av det. Akira og Brett fremstår som å ha opplevd kontinuitet som tillot tilhørighet til både familie og fosterfamilie. Dette er gjenkjennelig i forhold til flere studier som har fremhevet viktigheten av kontakt mellom fosterforeldre og foreldre (Biethal, 2012, s. 967; Dégener m.fl. 2021 og 2022; Larsen, 2009; Proba samfunnsanalyse, 2017; Skytte 2007) og at det økte sannsynligheten for barns fortsatte tilhørighet til etnisitet, rase eller kulturell baggrunn (Dégener et al., 2022).

Samarbeid mellom foreldre og fosterforeldre kunne bidratt til å lette denne situasjonen for barna. Det gir både fosterforeldre og barn tilgang til miljøer som kunne gi barnet andre sosiale beskjeder enn majoritetsfosterhjemmet. Det kan være en beskyttelse mot minoritetsstress å få innsikt i minoritetskulturen og åpne for muligheten til å føle stolthet og tilhørighet til barnets etniske gruppe.

5.5.3 Storfamiliens betydning

I avsnittet foran sees foreldre som bærer av kontinuitet. I lovverket har barn rett til samvær med sine foreldre, og i fosterhjemsomsorgen er det vanlig praksis at barn og foreldre har samvær. I informantenes fortellinger kom det frem at alle de seks informantene hadde kontakt med storfamilie utenfor Norge før de flyttet i fosterhjem. Noen i storfamilien bodde i opprinnelseslandet til foreldrene, mange hadde også emgirt til andre land. I ferier møttes storfamilien i hjemlandet eller hos en slektning, hvor de i noen tilfeller hadde egne hus, og slektninger var samlet. For flere av informantene framsto personer i storfamilien som like viktige eller viktigere enn foreldrene. De fortalte at kontakten ble svært redusert eller opphørte i tiden mens de bodde i fosterhjem. Daniele fortalte at selv om hun var født og oppvokst i Norge, var det fortsatt familiens samlingssted i opprinnelseslandet hun kalte «hjem».

Det å flytte i fosterhjem innebar å miste tilgang på språk og kultur og samlingspunkter som ble praktisert i storfamilien. Daniele fortalte at hun ikke fikk anledning til å besøke familie og slekt på mange år. Hun beskrev det å komme tilbake på besøk etter at hun fylte 18 år som svært vanskelig:

Det var et helvete. Jeg hadde mistet hjemmet mitt [...]. Men siden da så har det ikke vært det samme. Jeg innså at det hadde gått så lang tid at jeg ikke har den samme tilknytningen lenger» [...] Jeg var gjest i min egen familie. Det var ikke hjemme. Og så kom jeg tilbake til Norge og så var det ikke hjemme der heller. [...]. (Daniele)

Danieles fortelling om at hun ikke fikk lov til å besøke storfamilien, illustrerer det å miste tilgangen på kontakt med slektninger. Hun mistet også mulighet til å delta i språklige og kulturelle praksiser, være med å utvikle familiehistorie og fikk ikke være en del av felleskapet i storfamilien. Informanten sa hun forstod de praktiske rammene, som frykt for kidnapping og at det var vanskelig for norsk barnevern å ta ansvar for henne i utlandet. Men det innebar likevel et tap for henne som hun sa fulgte henne inn i voksen alder.

Ikke alle hadde kontakt med foreldre som voksne, men alle hadde kontakt med enten foreldre eller andre i storfamilien. Tre av de unge hadde brutt kontakt med fosterhjemmet, mens tre fortsatt så på fosterhjemmet som «familie».

5.7 Etnisk identitet: Kultur, flerkultur og krysskultur

Til slutt vil jeg presentere hvordan informantene så på sin etniske identitet på intervju-tidspunktet og hvordan de ga mening til hvem de var i lys av minoritetsgruppen. Alle informantene beskrev seg selv med en form for blandingsidentitet.

Akira så på seg selv som både norsk og Y-landsk, men også som en kameleon, som var norsk sammen med nordmenn, Y-landsk sammen med Y-lendere og tilsvarende med andre kulturer.

Ja jeg kan passe inn over alt. Det er ganske greit å passe inn, men ofte er det litt vanskelig å passe inn i norsk [...] Man må bare akseptere det på en måte. Det er ikke noe problem med det. (Akira)

Dette fenomenet med å ha kompetanse til å tilpasse seg omgivelsene går igjen hos mange barn som pendler mellom flere kulturer. Pollock & Van Reken (2003) kaller det *kulturell tilpasningsdyktighet* som utvikles som et grunnleggende redskap for å overleve de mange skiftene mellom kulturer. Ofte brukes ordet «kameleon» om evnen til å observere omgivelsene og bytte om til egnet språk, omgangsform og skikker (Pollock & Van Reken, 2010, s. 77). Kulturell tilpasningsdyktighet kan sees på som en ressurs fordi barna utvikler evnen til å ta andres perspektiv og møte mennesker der de er. Slik Akira beskrev det som en ressurs hos seg selv.

For jeg er blandet. Jeg er litt av alt. Jeg feirer jul. Jeg feirer påske og alt det der og jeg feirer Y-landske høytider og [...] jeg har noen Y-landske klær. Men samtidig spiser jeg fredagstaco og ja sånne ting, så det er litt [...] Jeg blir mer sånn... norsk for å si det sånn, og går på tur [...] går på tur og sykkelstur. (Akira)

Både Brett og Akira fremsto med en kulturblanding som besto av kultur som ikke var både-og, men som oppsto i en ny form med elementer av både majoritets- og minoritetskulturen. Dette er eksempel på at når kultur interagerer med andre kulturer skapes nye hybride kulturblandinger som er tilpasset den situasjonen de unge befinner seg i (Mørck, 1998). Graden av kulturblanding fremstår ulik hos alle informantene i denne studien.

Alle seks informanter svarte på spørsmål om hvordan de så seg selv i dag, at de var norske, men alle la til noe i tillegg. De fleste svarte på spørsmålet om hvor de kom fra, ved å komme med en liten forklaring på hvorfor de så seg selv på den aktuelle måten, de fleste begrunnet det med at de opplevde spørsmålet som en kommentar til utseende sitt og følte at de måtte svare ut fra det. Det varierte om de la vekt på å inkludere minoritetstilhørigheten i definisjonen av sin etnisk identitet, eller om de forsøkte å forklare hvorfor den ikke var en del av hvordan de så seg selv. Slik svarte Daniele på spørsmål om hvor hun kommer fra:

Jeg svarer at jeg er fra Ø-land, men jeg er [mitt folkeslag], så mitt morsmål er derfra. OG jeg er født og oppvokst i Norge [...]. Så jeg har de samme verdiene og moralene sikkert. Jeg er oppvokst i kulturen her. Så da har jeg det også. Det er min identitet. Så det er ikke noe problem (Daniele).

Daniele fremsto trygg og tydelig i egen vurdering av sin etniske identitet. Hun definerte helt klart at hun hadde en psykologisk tilknytning til sin etniske gruppe, selv om hun opplevde at hun hadde mistet noe av sin tilknytning gjennom årene i fosterhjem. Samtidig opplevde hun å ha en tilknytning til majoritetsgruppen som hun også var en del av. Som voksen definerte hun selv hva hun la i norskhetsbegrepet i stedet for å forsøke å tilpasse seg andres definisjoner.

På intervju tidspunktet sa både Eider og Frances at de så seg selv som norske. Eider begrunnet det med å ha vokst opp med det norske og at hun ikke følte seg lik minoritetskulturen. Samtidig omgås hun storfamilien og ønsket at hun snakket morsmålet så godt at hun kunne kommunisere uanstrengt.

Det skulle jeg ønske at jeg hadde [opprettholdt morsmålet], og så tror jeg bare jeg hadde kommunisert mye bedre med familien min om jeg hadde det. Jeg tror vi lettere hadde, liksom, klart å tilpasse oss hverandre, og forstå hverandre, hvis jeg fortsatt hadde snakket Å-landsk. [...] det er nesten så de ikke klarer å ta meg seriøst når jeg snakker norsk, liksom. Jeg skulle virkelig ønske at jeg snakket mer Å-landsk. (Eider)

Alle de seks unge voksen formidlet at norsk var deres hovedspråk på intervju tidspunktet, og at de hadde et morsmål i tillegg. Alle informantene fortalte at de fikk dårligere språkferdigheter mens de bodde i fosterhjem på grunn av manglende praktisering av språket. Det varierte imidlertid hva den enkelte definerte som sitt behov. Det som kom frem var ikke behovet for å snakke morsmål flytende, men viktigheten av at morsmåls-kunnskapene passet til det bilde de unge voksne hadde av seg selv og måten de definerte sin etniske tilhørighet på.

I Eiders eksempel blir språk fremstilt som et symbol som bidrar til innenforskap og utenforskap i den etniske gruppen. Manglende anerkjennelse av barns morsmål kan føre til at barn vurderer sin egen bakgrunn negativt (Holmen og Jørgensen 1993, s. 70, i Skytte 2013, s. 21). Alle informantene uttrykte at de så det som en ressurs å være flerspråklig, også de som hadde tatt avstand fra minoritetskulturen. Alle sa de hadde ønsket at de var blitt

motivert til å lære seg morsmålet selv om enkelte husket at de som barn sa de ikke var interessert.

Både Eider og Cary kommenterte at de ikke kunne ha flyttet til foreldrenes hjemland fordi de hadde for mye norsk i seg. *Det hadde ikke funket for alt i verden. Jeg kunne heller aldri flyttet hjem til familien min. På grunn av kultur. Vi hadde krasjet så sykt, og det vet jeg [...]. (Eider)*

Cary definerer seg som norsk og sier hun har mye norsk i seg, men hun følte seg nærmere minoritetskulturen og verdiene der enn det norske. Samtidig har hun tatt med seg språk, vaner, tenkemåter og kulturelle praksiser fra det norske. I likhet med de andre informantene tenker og kommuniserer hun hovedsakelig på norsk.

Frances kjenner seg også som norsk. På spørsmål om hva hun svarer om noen spør hvor hun kommer fra, svarte hun også med å gi en argumentasjon

[...] altså når folk spør om det, så har nok jeg tenkt at det er en forventning om at: ja, du har brune øyne og brunt hår, ikke sant. Du har mørke trekk, hvor kommer du fra? Så da har jeg automatisk sagt at jeg har en mamma fra Z-land. Eller jeg er halvt fra Z-land. Jeg sier på en måte det. Jeg gjør det. Men jeg er født i Norge [...] Jeg kjenner meg norsk. Ja, det gjør jeg. (Frances)

Det er stor variasjon i de unges fortellinger om sin etniske identitet, de forteller alle om ulike grader av kulturblandinger som omfatter både majoritet og minoritetskulturen. Dette er viktige perspektiver i møte med barn og unge med minoritetsbakgrunn.

6. Konklusjon og avsluttende bemerkninger

I dette avsluttende kapitlet gjør jeg rede for hovedkonklusjoner og hovedtrekk i oppgaven. Problemstillingen som ble reist i kapittel 1 diskuteres.

For å svare på problemstillingen ble det gjennomført seks individuelle semistrukturerte intervjuer med unge voksne. Gjennom intervjuene i utforsket jeg de unge voksnes erfaringer

knyttet til kulturens betydning, erfaringer med tilhørighet når de bodde i fosterhjem, og hvordan de så på sin etniske identitet på intervjuetidspunktet.

Intervjuene ble deretter transkribert og analysert med tematisk analyse. I analysen ble symbolsk interaksjonisme og Meyers (2003) minoritetstressmodell benyttet sammen med perspektiver på kultur og etnisk identitet for å belyse problemstillingen fra et teoretisk perspektiv.

6.1 Hovedkonklusjoner

Problemstillingen var som følger: *Hvordan har unge voksne med minoritetsbakgrunn opplevd å bo i majoritetsfosterhjem?*

Inkludering og tilhørighet.

Behovet for tilhørighet og det å ikke være annerledes var sentral for alle informantene. Det å bli inkludert i fosterfamilien på lik linje med resten av familien, gav opplevelsen av tilhørighet. Tilhørighet oppsto hovedsaklig i samspill mellom barnet og fosterforeldrene. Ved å bli behandlet som en inkludert del av familien var det mulig for barnet å konstruere et bilde av seg selv som medlem i familien. Studien viser at når barnet opplevde at minoritetsbakgrunnen ble møtt med aksept, anerkjennelse og tilrettelegging som gav tilgang på kulturell og språklig praksis, kunne barnet selv velge hvilken plass minoritetsbakgrunnen skulle ha.

Krav om tilpasning skapte forvirring og fortvilelse

Et annet perspektiv som kom frem i studien var at der barnet opplevde krav om tilpasning i fosterhjemmet, førte det til en følelse av tap og forvirring knyttet til egen identitet. Det gav en opplevelse av dobbelt ekskludering når barna mistet tilhørigheten til familien, men ikke opplevde å ble tilbudt tilhørighet i fosterhjemmet. Barn med sterk tilknytning til minoritetskulturen opplevde sosialisering i fosterhjemmet som forvirrende og fremmedgjørende. Barna kunne velge bort minoritetsgruppa i frykt for å ikke høre til der det bodde. Dette kan gi noen nyanser til bilde av barn som tar avstand fra egen kultur.

Manglende tematisering av minoritetsbakgrunn kan ha påvirket synet på egen minoritet

Et tredje perspektiv som kom frem i materialet var opplevelsen av at minoritetsbakgrunnen til barnet ikke var tema i fosterhjemmet. Fosterforeldrene fokuserte på barnes behov med hensyn til å være et barn utsatt for omsorgssvikt. Minoritetsbakgrunnen ble snakket lite om. Fortellinger inneholdt selvalgt tilpasning til majoritetskulturen og avstand til minoritetskulturen, noe som innebar å se på minoritetsgruppa med et utenfrablakk. Manglende tematisering av minoritetsbakgrunnen gjorde at når omverdenen definerte barna inn i minoritetsgruppa, fikk barna lite veiledning på hvordan de skulle forholde seg til dette. I kapittelet diskuteres internalisert rasisme og strategier for å håndtere minoritetsstress som mulige forklaringsmodeller.

Kontinuitet og mangel på kontinuitet påvirket de unges tilhørighet og identitet.

Et fjerde perspektiv er de unge voksnes opplevelse av hvorvidt og hvordan kontinuitet ble ivarettatt i fosterhjemmet. Det fremgår av fortellingene at kontakt med foreldrene og storfamilien kunne være en kilde til kontinuitet når det gjelder etnisitet, kultur, språk og religion. De fleste hadde samvær med foreldrene, i forskjellig mengde og form. Halvparten av de unge voksne fortalte at det ikke var noe kontakt mellom foreldre og fosterforeldrene gjennom hele oppholdet i fosterhjemmet. Barnet så ut til å bli overlatt til seg selv når det gjaldt å forvalte ulike, og til dels motstridende, krav, normer og forventninger fra familie og fostrefamilie, noe som kunne føre til krysspress, lojalitetskonflikter og forvirring, for noen av de unge. Der fosterforeldre samarbeidet med foreldre var det lettere for barna å forholde seg til kulturen og til familiene.

Storfamiliens betydning

Den transnasjonale storfamilien som beskrives av informantene, bestod av storfamilie som var spredt over flere land og hadde hatt en viktig rolle som sosialiseringarena for flere av de unge voksne. Informantene fortalte at de i liten grad hadde hatt tilgang til storfamilien mens de bodde i fosterhjem. Samværsordningene gjaldt kun kjernefamilien. Flere av informantene beskrev medlemmer av storfamilien som viktige tilknytningspersoner som kunne vært aktivt til stede i barnets liv, og en kilde til kontinuitet når det gjaldt minoritetskulturen. Flere av informantene hadde gjenopptatt god kontakt med storfamilien på intervju tidspunktet.

Etnisk identitet

De unge voksne hadde ulikt syn på egen etnisk identitet som voksne. Felles for alle var at de på ulike måter presenterte seg som blandinger av norsk og minoritetsetnisk. De brukte ord som «kameleon», «blandet», «norsk med en mor fra...», « jeg er norsk, men....». Deres selvforståelse fremsto som blandingskulturer med elementer som ikke nødvendigvis kan tas fra hverandre og tilskrives minoritets eller majoritetskulturen. I tråd med den kontekstuelle og dynamiske kulturdefinisjonen fant jeg at de unge laget egne kulturblandinger basert på omgivelsene, verdier og erfaringer. Felles for alle var at de bodde i Norge, hadde norsk som hovedspråk og et morsmål i tillegg. De hadde også en del av minoritetskulturen i seg blandet med impulser fra fosterhjemmet, familie, storfamilie, venner, skole og storsamfunnet for øvrig.

6.2 Implikasjoner for praksis

Selv om utvalget i min studie er lite, og det fremgår hvor varierte de unge voksnes opplevelse er, kan vi likevel benytte kunnskapen til å forstå barn med minoritetsbakgrunn bedre. Det kan ikke konkluderes med at majoritetsfosterhjem alltid eller aldri må brukes for barn med minoritetsbakgrunn. Konsekvenser for praksisfeltet bør være å tilrettelegge for at barn og unge selv må få være med å utforme hva minoritetsbakgrunnen skal innebære for dem. En implikasjon i den sammenheng kan være at barnevernstjenesten og fosterhjemmet må kartlegge grundig hva minoritetsgruppa betyr for det enkelte barn, slik at barnet kan få være aktiv deltaker i å definere sin egen virkelighet. «*snakk med oss*», sa Brett, «*uten foreldrene til stede. Spør hva vi vil og hva vi trenger*».

Storfamiliene fremstår som en uutnyttet ressurs i arbeidet med minoritetsbarn i fosterhjem. Det kan stilles spørsmål om barnevernet har et etnosentriske blikk på familien, som i stor grad defineres som kjernefamilien når det gjelder rettigheter og syn på hva kontinuitet skal forstås som. Det kan synes som det tas lite hensyn til den mer kollektivistiske tankegangen i mange ikke-vestlige kulturer hvor storfamilien ofte er mer sentral i barneoppdragelsen. Her viser studien et tydelig forbedringsområde. Proba samfunnsanalyses (2017) fant tilsvarende at fosteforeldrene i undersøkelsen hadde lite kontakt med barnas foreldre og storfamilie og erfarte at barnevernstjenesten hadde lite fokus på denne kontakten. En annen implikasjon for praksis kan være at barnevernstjenesten bør øke sin kompetanse og organisere arbeidet slik

at det muliggjør å se på andre andre tilknytningsformer i arbeidet med barn som har minoritetsbakgrunn.

6.3 Oppsummerende bemerkninger

Med utgangspunkt i historiene til de seks informantene og kunnskap hentet fra tidligere studier, konkluderer jeg med at det ikke er mulig å komme frem til et svar på hva barn med minoritetsbakgrunn som bor i majoritetsfosterhjem trenger. Heller ikke hva som er riktig måte å ivareta barns kulturelle rettigheter på. Informantenes historier viser det som er kommet frem i andre undersøkelser, at de hadde ulike erfaringer med å bo i fosterhjem med majoritetsbakgrunn og de hadde ulikt forhold til etnisitet, språk, kultur og religion.

Ved inngangen til denne studien hadde jeg en forventning om at flere av de unge voksne skulle fortelle om et ønske om å ta avstand fra minoritetskulturen. Både Larsen (2009) og Proba samfunnsanalyse (2017) fant at flere av barna i undersøkelsene tok avstand fra egen minoritetsbakgrunn og ønsket å bo i majoritetsfosterhjem. Larsen (2009) konkluderte med at for mye fokus på etnisitet vil kunne skygge for andre viktige behov hos barnet. Jeg har i denne oppgaven pekt på en rekke fenomener som viser nødvendigheten mer forskning på området. Ved å studere temaet mer inngående kan vi forsøke å forstå mer av barn og unge med minoritetsbakgrunn, og deres behov generelt, og hva som ligger til grunn for slike uttalelser. Kanskje kan vi finne nye måter å nærme oss målgruppen på for å sikre at også barn med minoritetsbakgrunn i majoritetsfosterhjem får en utviklingsstøttende omsorg som kan bidra til en integrert etnisk identitet og slik bidra til god psykisk helse som voksne. Når vi vet mer om hvordan det enkelte barn og unge definerer sin kultur kan vi ivareta deres kulturelle rettigheter på en måte som er autonomifremmende og bidrar til å styrke utformingen av deres etniske identitet.

6.4 Råd til fosterhjemsomsorgen

Som en avslutning på intervjuene spurte jeg informantene hvilke råd de ville gi til barneverntjenester og fosterforeldre som skulle ta imot barn med minoritetsbakgrunn. Oppsummert ønsket de unge voksne at barn skual bli sett og anerkjent for den de er og det inkluderte minoritetstilhørigheten deres. De ønsker at barn skal få tilgang til foreldrenes språk, kultur, religion og det som kjennetegner deres etniske gruppe slik at de kan velge selv

hva de ville ta med seg. Selv om de i perioder eller over lengre tid avviser egen kultur, så de at barn trenger støtte og veiledning. Ifølge informantene bør veiledning inneholde kunnskap om at flere er som dem, at det å bli akseptert i fosterhjemmet ikke krever at de må endre seg. Barn og unge med minoritetsbakgrunn trenger gode rollemodeller og som viser dem at det kan være positivt å ha minoritetsbakgrunn. De må oppleve at for eksempel maten de spiser kan være interessant for hele familien, så nysgjerrighet og positiv interesse er viktig. Det siste rådet jeg vil trekke frem er at når barn slutter å snakke morsmålet sitt stenges døra til storfamilien, som er viktig for de aller fleste av dem. Herfra kommer også sitatet som er tittelen på oppgaven min: *«Hold døren åpen til den kulturen vi kommer fra, for en dag skal vi kanskje tilbake»*.

Litteraturliste

Aakvaag, G. C. (2008). *Moderne sosiologisk teori*. Abstrakt forlag.

Alvik, I. F., (2021). *Samvær etter omsorgsovertakelse- en undersøkelse av praksis fra fylkesnemnder og lagmannsretter*. Oslo Met Skriftserie 2021, nr.4.
<https://hdl.handle.net/11250/2834523>

Anker, T. (2022). *Analyse i praksis. En håndbok for masterstudenter*. Cappelen Damm Akademisk.

Backe-Hansen, E., Havik, T. og Grønningsæter, A.B. (Red.)(2013). *Fosterhjem for barns behov. Rapport fra et fireårig forskningsprogram*. NOVA-rapport 16/13.
<https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/5066/Nettversjon-NOVA-R-16-13.pdf>

Barnekonvensjonen. (1989) *Konvensjon om barnets rettigheter* (20-11-1989). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/TRAKTAT/traktat/1989-11-20-1>

Barnelova (1981) *Lov om barn og foreldre* (LOV-1981-04-08-7).
Lovdata<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-04-08-7>

Barnevernloven (2021) *Lov om barnevernstjenester* (LOV-2021-06-18-97). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2021-06-18-97>

Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 117(3), 497–529. <https://doi-org.ezproxy.oslomet.no/10.1037/0033-2909.117.3.497>

Bergset, K. (2020). Parenting in exile: Narratives of evolving parenting practices in transnational contact zones. *Theory & Psychology*, 30(4), 528-547.

Berg, B., Paulsen, V., Midjo, T., Haugen, G. M. D., Garvik, M., & Tøssebro, J. (2017). Myter og realiteter: Innvandreres møter med barnevernet. NTNU samfunnsforskning.
[https://bibliotek.bufdir.no/BUF/101/Myter og realiteter Innvandreres moter med barnevernet.pdf](https://bibliotek.bufdir.no/BUF/101/Myter_og_realiteter_Innvandreres_moter_med_barnevernet.pdf)

- Berger, P. L., & Luckmann, T. (2000). Den samfundsskabte virkelighed. En videnssociologisk afhandling.aa (2. udgave ed.). København: Lindhardt og Ringhof.
- Binder, P. E. (2018). *Hvem er jeg?* Vigmostad & Bjørke.
- Bufdir. (2020). Begreper og kunnskapsgrunnlag. Barne-, ungdoms-, og familiedirektoratet. Hentet 21. November 2021 fra https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Etnisitet/begreper_og_kunnskapsgrunnlag/
- Bufdir (2021). Barnevernstiltak blant barn med innvandrerbakgrunn. Hentet ut 28.2.23 [https://www2.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Barnevernstiltak blant barn med ulik landbakgrunn/](https://www2.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Barnevernstiltak_blandt_barn_med_ulik_landbakgrunn/)
- Bufdir (u.å). *Ulike typer fosterhjem*. Hentet ut 13.11.23 <https://www.bufdir.no/fosterhjem/ulike-typer-fosterhjem/>
- Christiansen, Ø., Havnen, K. J., Havik, T., & Anderssen, N. (2013). Cautious belonging: Relationships in long-term foster-care. *British Journal of Social Work*, 43(4), 720-738.
- Dégener, C. J., van Bergen, D. D. & Grietenes, H. W. E. (2021). "Being one, but not being the same": A dyadic coomparative analysis on ethnic socialization in transcultural foster families in the Netherlands. *Child & Family Social Work*, 27(2), 1-9. <https://doi.org/10.1111/cfs.12861>
- Dégener, C. J., van Bergen, D. D., & Grietens, H. W. E. (2020). The ethnic identity complexity of transculturally placed foster youth in the Netherlands. *Children & Youth Services Review*, 113, N.PAG. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2020.104957>
- Dégener, C. J.; Van Bergen, D. D.; Grietens, H. W. E. (2022). The ethnic identity of transracially placed foster children with an ethnic minority background: A systematic literature review. *Children & Society*, [s. l.], v. 36, n. 2, p. 201–219, 2022. DOI 10.1111/chso.12444. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/chso.12444>
- Downey, B. (2015). The looking glass self and deliberation bias in qualitative interviews. *Sociological Spectrum*, 35(6), 534-551

- Dzamarija, M. (2019). *Slik definerer SSB innvandrere*. Statistisk sentralbyrå.
<https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/artikler/slik-definerer-ssb-innvandrere>
- Dyrhaug, T., & Sky, V. (2015). *Barn og unge med innvandrerbakgrunn i barnevernet 2012*.
- Eide, K. & Rugkåsa, M. (2015). Barnevern i et minoritetsperspektiv. *Tidsskriftet Norges barnevern*, 86(2), 78-79. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2015-02-01>
- Frisen, A. & Hwang, P (red.) (2006) *Ungdomar och identitet*. Bokforlaget Natur och Kultur, Stockholm.
- Gulbrandsen, L. M. (2006). *Oppvekst og psykologisk utvikling: innføring i psykologiske perspektiver*. Universitetsforlaget.
- Handulle, I. (2007). " Bare en utenlandsk jente": en studie av etnisk minoritetsungdoms oppfatning og skarping av identitet» [Master's thesis], Høgskolen i Oslo. Avdeling for samfunnsfag.
- Handulle, A., & Vassenden, A. (2021). 'The art of kindergarten drop off': how young Norwegian-Somali parents perform ethnicity to avoid reports to Child Welfare Services. *European Journal of Social Work*, 24(3), 469-480.
- Hansen, T & Flakerud, I. (2020). Familiens betydning for ungdoms religiøse identitetsutvikling. Ungdom med muslimsk bakgrunn i fosterhjem. *Norsk tidsskrift for ungdomsforskning*. Årgang 1, nr. 1. s 42-56. Universitetsforlaget.
<https://www.idunn.no/doi/10.18261/issn.2535-8162-2020-01-04>
- Hewson, C., Vogel, C., & Laurent, D. (2015). 2. utgave. *Internet research methods*. Sage.
- Holm-Hansen, J., Haaland, T., & Myrvold, T. (2007). *Flerkulturelt barnevern: en kunnskapsoversikt*. Norsk institutt for by-og regionforskning.
- Järvinen, M. (2017). Symbolsk interaktionisme som analysestrategi. I M. Järvinen (red), *Kvalitativ analyse–Syv tradisjoner* (s 29.- 55). Hans Reitzels forlag.

- Jávo, C. (2010) *Kulturens betydning for oppdragelse og atferdsproblemer. Transkulturell forståelse, veiledning og behandling*. Universitetsforlaget.
- Johannessen, L. E., Rafoss, T. W., & Rasmussen, E. B. (2021). *Hvordan bruke teori?: nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Universitetsforlaget.
- Križ, K. & Skivenes, M. (2010) 'Knowing Our Society' and 'Fighting Against Prejudices': How Child Welfare Workers in Norway and England Perceive the Challenges of Minority Parents, *The British Journal of Social Work*, Volume 40, Issue 8, December 2010, Pages 2634–2651, <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcq026>
- Khawaja, I. Minoritetsstress: Begrebet, dets anvendelighed og potentiale. *Kvinder, Køn & Forskning*, 34(2), 91-107. https://libkey.io/libraries/1447/articles/576229025/full-text-file?utm_source=api_187
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. 3. utgave. Gyldendal akademisk.
- Kvernmo, S. E. (1999). *North Norwegian adolescents in a multiethnic context : a study of emotional and behavioural problems, ethnic identity and acculturation attitudes in Sami, Kven and Norwegian adolescents*. Ph.D. thesis. Department of Child and Adolescent Psychiatry, Faculty of Medicine, University of Tromsø
- Larsen, M. (2009). *Børn med etnisk minoritetsbaggrund i familiepleje. Perspektiver på anbringelse i Københavns kommune*. København: Center for familiepleje, Socialforvaltningen, Københavns Kommune.
<https://centerforfamiliepleje.kk.dk/sites/centerforfamiliepleje.kk.dk/files/boern-med-etnisk-minoritets-baggrund-i-familiepleje.pdf>
- Lehavot, K., & Simoni, J. M. (2011). The impact of minority stress on mental health and substance use among sexual minority women. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 79(2), 159–170. <https://doi-org.ezproxy.oslomet.no/10.1037/a0022839>
- Lund-Falling, D. (2013). *Ivaretagelse av minoritetsbarns rettigheter i fosterhjem* [Master's thesis]. Høgskolen i Volda.
- Meld. St. 17 (2015–2016) *Trygghet og omsorg— Fosterhjem til barns beste*

kap. 8 <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-17-20152016/id2478130/?ch=3>

Menneskerettighetsloven (1999). *Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett* (LOV-1999-05-21-30). Lovdata: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30?q=Barnekonvensjonen>

Meyer I. H. (2003). Prejudice, social stress, and mental health in lesbian, gay, and bisexual populations: conceptual issues and research evidence. *Psychological bulletin*, 129(5), 674–697. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.129.5.674>

Myrseth, S.H, Skille, Ø.B, Rønning, I.K & Waaler, I. E. (2023, 5. juli) *Mor: – Viste respekt ved å hilse med hånden på brystet*. Nr.no. <https://www.nrk.no/norge/ville-ikke-handhilse-pa-rektor-moren-sier-han-viste-respekt-ved-a-hilse-med-handen-pa-brystet-1.16469747>

Mørck, Y. *Bindestregsdanskere: fortællinger om køn, generationer og etnicitet*, Samfundslitteratur, 1997. *Pro Quest E-book Central*, <https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.oslomet.no/lib/hioa/detail.action?docID=4186994>.

NOU 2018:18 (2018) *Trygge rammer for fosterhjem*. Barne – og Familiedepartementet https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-04-08-7/KAPITTEL_1#KAPITTEL_1

Phinney, J. S. (1989). Stages of ethnic identity development in minority group adolescents. *The Journal of Early Adolescence*, 9(1-2), 34-49.

Phinney, Jean S, og Ong, Anthony D. (2007). Conceptualization and Measurement of Ethnic Identity. *Journal of Counseling Psychology*, 54(3), s. 271–281. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.54.3.271>

Pollock, D. C., & Van Reken. R. E. (2010). *Third culture kids: The experience of growing up among worlds* (revised edition). Nicholas Brealey Publishing.

Prieur, A. (2002). Frihet til å forme seg selv?: en diskusjon av konstruktivistiske perspektiver på identitet, etnisitet og kjønn. *Kontur*, 3(6), 4-13.

- Proba samfunnsanalyse. (2017-03). *Barn med minoritetsbakgrunn i fosterhjem*. Hentet 30. september 2023 fra: [https://proba.no/wp-content/uploads/barn med minoritetsbakgrunn i fosterhjem.pdf](https://proba.no/wp-content/uploads/barn_med_minoritetsbakgrunn_i_fosterhjem.pdf)
- Rommetvedt, J. (2006). "*Hun kan jo bli muslim når hun blir stor*": Om religiøs oppdragelse av barn i fosterhjem med et annet livssyn enn den biologiske familien [Master's thesis]. Universitetet i Oslo.
<https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/23990/rommetvedt-masteroppgave-2006.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Rugkåsa, M., & Ylvisåker, S. (2018). Kultursensitivitet. I TA Ask & SB Eide (Red.). Barnevernets begreper-i bevegelse, 200-214.
- Salole, L. (2018). *Identitet og tilhørighet: om ressurser og dilemmaer i en krysskulturell oppvekst*. Gyldendal akademisk.
- Salole, L. (2020). *Cross Cultural Kids. En bok for deg som vokser opp med flere kulturer*. Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Saus M (2021). Gjenoppretting og forsoning i barnevernets møte med urfolk og nasjonale minoriteter. I: Berg B, Paulsen V. *Møter mellom minoriteter og barnevernet*, Universitetsforlaget p. 37-56
- Sikt (2023, 10. oktober). *Meldeskjema for personopplysninger i forskning*.
<https://sikt.no/tjenester/personverntjenester-forskning/fyll-ut-meldeskjema-personopplysninger>
- Skytte, M. (2013). Kulturutfordringer setter barnevernets generelle utfordringer på spissen. I *Fosterhjem i slekt og nettverk-artikkelsamling* (s. 44-52). Bufetat.
- Skytte, M. (2008). *Etniske minoritetsfamilier og sosialt arbeid* (2. utg.). Gyldendal akademisk.
- Stang, E. G., Baugerud, G. A., Backe-Hansen, E., & Rugkåsa, M. (2023). *Samvær i praksis: En forskningsbasert undersøkelse av samværsordninger i barnevernet*. Hovedrapport fra

- prosjektet «Samvær etter omsorgsovertakelse». Oslo Met Skriftserie 2023, nr.1.
<https://skriftserien.oslomet.no/index.php/skriftserien/article/view/802/746>
- Statistisk sentralbyrå. (2022). 11298: Barn og unge med barnevernstiltak i løpet av året og per 31.12., etter innvandringskategori, landbakgrunn, alder, kjønn, statistikkvariabel, år og omsorgs-/hjelpetiltak [Statistikk]. <https://www.ssb.no/statbank/table/11298/>
- Tjora, A. (2021). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. 4. utgave. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Ulvik, O. S. (2007). *Seinmoderne fosterfamilier. En kulturpsykologisk studie av barn og voksnes fortellinger*. Oslo: Unipub.
- Voksne for barn (2016). *Hvordan finne tilhørighet uten å miste seg selv. Identitet hos barn som vokser opp med flere kulturer*.
https://vfb.no/content/uploads/2019/03/tilhorighet_jan17.pdf
- Wehle, E. (2023, 5. oktober). *Majoritet*. Store Norske Leksikon. <https://snl.no/majoritet>
- Wehle, E. (2023, 5. oktober). *Minoritet*. Store Norske Leksikon. <https://snl.no/minoritet>
- Ytterhus, B. (2001). Hvordan går det med Mead, Blumer, Goffman og barna? En diskusjon av symbolsk interaksjonisme som utgangspunkt for forskning og forståelse for barn. *Barn-forskning om barn og barndom i Norden*, 19 (1).
<https://doi.org/10.5324/barn.v19i1.4676>

Vedlegg

Vedlegg 1- Eksempel på litteratursøk

Vedlegg 2- Informasjonsskriv og samtykkeerklæring

Vedlegg 3- Intervjuguide

Vedlegg 4- Vurdering av behandling av personopplysninger fra Sikt

Vedlegg 5- Risikoanalyse

Vedlegg 1

Eksempel på litteratursøk.

And/Or

	Søkeord 1	Søkeord 2	Søkeord 3
Norske søkeord	minoritet* flerkult* innvandr* transkulturr* etni* sosialiserr*	fosterhjem* fosterbarn* plasserr*	tilhørr* kulturr* Identitet* Tilknytning* akkulturasjon
Engelske søkeord	minorit* multicultural* Immigra* Transracial* «ethnic minority» cultur* Sociali*	"fosterhome" "fostercare" "foster child*" "Out of home placement"* Placement* Care Race*	belong* cultur* identit* attachment* *race identity Ethnic- racial identity Identity* Acculturation Accultur*

Vil du bidra i masterprosjektet

”Å bo i fosterhjem med annen etnisk bakgrunn enn egen familie?”

Hei. Jeg heter Elizabeth Elton og er masterstudent ved Oslo Met. Jeg har jobbet med barn som bor i beredskapshjem og fosterhjem mange år. Nå er jobben min å utvikle opplæringsprogrammer for de som skal bli og er fosterforeldre. Jeg er selv halvt kenyansk og har erfaringer som krysskulturell fra egen oppvekst, men jeg har ikke bodd i fosterhjem.

Det skrives mye om hva loven sier og hva ulike barnevern, foreldre og fosterforeldre mener om barn med etnisk minoritetsbakgrunn som bor i etnisk norske fosterhjem. Jeg er nysgjerrig på og opptatt av, de erfaringene unge selv har gjort seg, derfor skriver jeg master om teamet.

Min veileder ved Oslo Met, Oddbjørg Skjær Ulvik er ansvarlig for prosjektet.

Formål

Mange barn med minoritetsbakgrunn som flytter i fosterhjem, flytter til en etnisk norsk familie eller til en familie med annen etnisk bakgrunn enn biologiske foreldre har. Jeg ønsker kontakt med **unge voksne** som kan tenke seg å se tilbake og tenke litt over hvilke erfaringer du har gjort deg rundt dette temaet. Jeg vil finne ut mer om *din* opplevelse av hvordan det har påvirket oppveksten din å bo i en familie med annet etnisitet/språk/kultur/religion enn dine foreldre har. Jeg er nysgjerrig på om det har påvirket din følelse av tilhørighet til fosterfamilien og den biologiske familien din.

Jeg ønsker å intervju 4-7 unge voksne med minoritetsbakgrunn som har fosterhjemserfaring, og som er villig til å dele noen av sine erfaringer med meg.

Hvis du har lyst å være med i forskningsprosjektet, må du skrive under på siste ark i dette brevet, og da vil jeg ta kontakt med deg.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. All informasjon om deg vil da bli slettet, både lydopptaket og det som eventuelt er skrevet ned. Hvis du samtykker til å delta, vil noe av det som kommer frem i intervjuet bli brukt i masteroppgaven min i anonymisert form. Det vil si at jeg ikke vil publisere noe som kan spores tilbake til deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Det er kun jeg og mine veiledere som vil ha tilgang til intervjuet. Alle opplysninger om deg vil bli anonymisert ved at navnet og kontaktopplysningene dine blir erstattet med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data, jeg vil også lagre datamaterialet på forskningsserver som gjør at det ikke er tilgjengelig for andre.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes i juni 2023. Da vil alt intervjuet og eventuelle notater slettes.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

- Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med meg elizabeth.elt@gmail.com, tlf. 46968346, eller med min veileder Oddbjørg Skjær Ulvik ved Oslo Met, OddbjorgSkjar.Ulvik@oslomet.no**

Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med: Personverntjenester på epost (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Elizabeth Elton

Masterstudent

Oddbjørg Skjær Ulvik

veileder

Samtykkeerklæring

Jeg (navn) _____

Født _____

har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Å bo i fosterhjem med annen etnisk bakgrunn enn egen familie?» og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til at Elizabeth Elton kan benytte opplysninger om meg, som kommer frem i intervjuet, til sin masteroppgave. Det forutsettes at opplysningene blir anonymisert og bare blir brukt i forskningssammenheng.

Sted og dato _____

Underskrift _____

Intervjuguide

Introduksjon

Presentasjon. Informasjon om prosjektet. Samtykke og rammer for intervjuet. Lagring og bruk av opplysninger. Taushetsplikt, informert samtykke, mulighet til å trekke seg, opptak/lydbånd, anonymisering av data. *Kan være noen spørsmål som er vanskelig å svare på. Lov å tenke seg om. Lov å bli berørt. Lov å velge å ikke svare - bare si fra*

Bakgrunn

Hvor gammel er du?

Hva gjør du til daglig?

Sivilstatus og bosituasjon?

Om fosterhjemmet – **kan du fortelle litt om det å flytte inn i fosterhjemmet ?**

Hvor gammel var du da du flyttet I fosterhjem? Hvor lenge bodde du i fosterhjem?

Snakket noen med deg om hvor du skulle bo i fosterhjem? Hva var viktig for deg da? Hvis nei, hva hadde du lagt vekt på tror du, hvis du hadde fått være med å velge?

Er foreldre og fosterforeldre fra samme land- hva er forskjellig? Hvordan merket du det?

Hvilken betydning hadde det evt når det ble bestemt hvor du skulle flytte? Hvilke tanker hadde du om det?

Hvordan var det å flytte inn i foster familien?

- hva var likt, hva var annerledes? Hva tenkte du om det?
- hva forandret seg (mest)?
- Var det noe som var viktig for deg somdu tok med deg? Noe du savnet spesielt?

Kan du si litt om hva du og fosterforeldrene dine pleide å gjøre sammen i hverdagen?

Rutiner? Var det noen spesielle dager som ble feiret? Ritualer? Mat? Høytider?

Er det noe spesielt fosterforeldrene dine har gjort gjennom oppveksten som har vært viktig for deg? Hva?

Hva var likt og ulikt i fosterhjemmet og hos moren/faren din?

Kontakt med foreldre og familie/slekt

Kan du fortelle litt om kontakten med foreldre dine mens du bodde i fosterhjem?

Hva slags kontakt har du hatt med foreldrene dine mens du bodde i fosterhjem?

Hva gjorde dere sammen evt? Hva slags rutiner, **høytider og ritualer** har du hatt sammen med foreldrene dine? Er noe likt/ulikt fra fosterhjemmet?

Hva slags kontakt har du hatt **med annen familie/slekt** mens du bodde i fosterhjem?

Hvordan tror du det hadde vært om du bodde i en familile fra * land**

Evt: Hvilken betydning tror du det har hatt for deg å bo i en etnisk norsk familie fremfor en *** familie?

Hvordan tror du det at du har bodd i fosterhjem fra et annet land enn moren/faren/foreldrene dine påvirket kontakten du har med familie, slekt?

Kjenner du noen andre som har samme bakgrunn som foreldrene dine? Hva har de hatt å si for deg?

Identitet: Kultur, språk, religion

Kan du fortelle litt om ditt syn på hvem du er i dag?

Hva er det som har formet deg til den du er?

Kan du si litt om språket ditt?

Hvilke(t) språk snakker du? Hvilke(t) språk foretrekker du å bruke? I hvilke situasjoner bruker du de forskjellige språkene? Snakker du morsmålet ditt nå? Kan du fortelle litt om det (lærte deg det/hjalp deg å holde det ved like)?
Hvordan tror du fosterforeldrene dine har tenkt rundt det? Snakker de morsmålet ditt?

Hva slags forhold har du til tro/religion i dag?

Hva betyr religion for deg? Hvilken religion vil du evt si at du har? Er du troende? Ikke troende? Er fosterforeldrene dine troende? Eksempler på hvordan det har sett ut?

Hva tenker du på seg selv som i dag- *land*sk eller norsk , eller begge deler?

Kan du si litt mer om hva du tenker om det?
Hva er det som kjennetegner at du er «*det hen har svart over*»? utseende- aktiviteter- andre ting?

Hvordan tror du andre ser på deg? Hva tenker du om det?

Har det vært noen tema i fosterhjemmet?
Hvordan har det påvirket deg at du har foreldre fra **** og fosterforeldre fra**** tror du?
Hvordan snakket du med dine fosterforeldre om dette?

Har du opplevd noen ubehageligheter, kommet i vanskeligheter eller blitt urettferdig behandlet på grunn av din bakgrunn? Hvis ja- kan du si litt om dine tanker rundt det?

Hvordan snakket du evt med fosterforeldrene dine om det?

Tilhørighet

- Hva var **bra og hva var mindre bra** ved å bo fosterhjem?
- På hvilken måte opplevde du deg **lik som/forskjellig fra** fosterfamilien din?
- På hvilken måte opplever du deg **lik som/forskjellig fra** familien din?
- Kan du gi meg eksempel på situasjoner du som barn eller ungdom følte at du **hørte til**?
- Kan du gi eksempler på situasjoner du som barn eller ungdom har følt at du **ikke hørte til**?
- Hva gjorde fosterforeldrene dine for at du skule føle deg som en del av familien?
- Hva tar du med deg ut i voksenlivet?

Råd

Hva synes du selv er viktig å legge vekt på når man skal velge fosterhjem til barn/unge?

Hvilke råd vil du gi til fosterforeldre som skal ta imot barn?

Hvilke råd vil du gi til barn som skal flytte i foserhjem?

Avslutning:

Er det noe du gjerne vil si som ikke er blitt sagt? Har du noen spørsmål?
Takk for at du stilte til intervju og tok deg tiden og ville dele av dine opplevelser.

Hvordan har dette vært?

[Meldeskjema](#) / [Masteroppgave- arbeidstittel: "Å bo i fosterhjem med annen etnisk..."](#) / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer

863966

Vurderingstype

Standard

Dato

06.06.2023

Tittel

Masteroppgave- arbeidstittel: "Å bo i fosterhjem med annen etnisk bakgrunn enn egen familie"?

Behandlingsansvarlig institusjon

OsloMet – storbyuniversitetet / Fakultet for samfunnsvitenskap / Institutt for sosialfag

Prosjektansvarlig

Oddbjørg Skjær Ulvik

Student

Elizabeth Elton

Prosjektperiode

16.10.2022 - 31.12.2023

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Særlige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Uttrykkelig samtykke (Personvernforordningen art. 9 nr. 2 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 31.12.2023.

[Meldeskjema](#)

Kommentar

Behandling av personopplysninger er utvidet til 31.12.2023.

Vi vurderer at behandling fortsatt er lovlig, under forutsetning om at du har kontaktinformasjon til utvalget ditt og kan gi dem ny informasjon. Hvis ikke dette er tilfellet, må du sende melding til oss i meldeskjemaet slikt at vi kan vurdere om det kan gjøres unntak fra informasjonsplikten.

Vedlegg 5

Risikoanalyse

Nr.	Kategorier	Underkategorier	Hendelse	Beskrivelse/verdivurdering	Risikonivå			Tiltak
					S	K	Risiko	
EKSEMPEL	Vurder kun hendelser og risikoelement som er reelle og relevante for dette prosjektet. Bruk nedtrekksmeny (drop down). Du kan velge samme kategori på flere linjer.	Benytt nedtrekksmeny (drop down).	Hva kan skje?	Hva er den uønskede hendelsen? Hvilke tap oppstår? Hvilken betydning for prosjektet?	Sannsynlighet og konsekvens på en skala fra 1 til 4. 1 = Lav/liten, 4 = Svært høy. Risiko genereres automatisk som resultat av sannsynlighet og konsekvens.			Beskriv forslag til nye tiltak. De kan deles opp i organisatoriske, menneskelige og teknologiske sikringstiltak.
	<i>Datainnsamling</i>	<i>Lydopptak</i>	<i>Mister lagringsenhet på vei til/fra informant</i>	<i>Uvedkommende får tilgang på opplysninger om informanter. Alle intervjudata som er lagret på diktafon mistes. Betydning for prosjektet avhenger av hvor mye informasjon som er lagret på diktafonen.</i>	1	5	6	<i>Bruke mobilapp/diktafonapp nettskjema med kryptering. Data lagres på eksterne server som man ikke har tilgang til via telefonen. telefon/diktafon.</i>
2	Datainnsamling	Lydopptak	Tekniske problemer	lydopptak/viktig datamaterialet går tapt	1	4	5	Gjennomføre opptak med to krypterte enheter. Lagre data kryptert og anonymisert på server eller med sikkerhetskopi
4	Datainnsamling	Intervju	Informanter trekker samtykke	Viktig data er ikke lenger tilgjengelig	2	2	4	Gi god informasjon på forhånd. Sikre nok informanter slik at tap av en informant ikke skader prosjektet.
5	Datainnsamling	Intervju	Teknikken svikter, ingen lydopptak	Mangler data	1	4	5	Test opptaksenhet på forhånd. Sørg for nok batteri/strøm. Sette på flymodus for å unngå avbrudd i opptak. Evt foreta nye intervjuer.
6	Datainnsamling	Intervju	Manglende anonymitet	Dersom lydopptak eller notater merkes med navn eller andre opplysninger som gjør det mulig å identifisere informantene.	1	5	6	Ha eget system med koding av informanter, nr 1, nr 2 osv slik at det ikke er mulig knytte data til enkeltpersoner. Få informanter. Ikke nødvendigvis å skrive ned kodenøkkel pga lett å ha oversikt. Anonymisere alle identifiserbare data i transkriberinger.
7	Datainnsamling	Intervju	Manglende anonymitet	Personopplysninger oppbevares sammen med notater/lydopptak. Manglende ivaretagelse av personvern.	1	2	3	Innhente færres mulig personopplysninger. I Innhenter ikke informasjon som fødselsdato, adresse, eller andre opplysninger. Kun fornavn og telefonnummer eller epostadresse når de tar kontakt.
	Avslutning	Anonymisering	Få informanter	De blir gjenkjennbare i endelig skriftlig arbeid.	1	5	4	Skriv om faktaopplysninger som ikke er relevante for analysen, bruk generelle vendinger i teksten eller slå sammen opplysninger fra flere informanter for å unngå at andre kan kjenne de igjen.